

EURÓPSKA ÚNIA
Európsky fond regionálneho rozvoja
OP Integrovaná infraštruktúra 2014 – 2020

MINISTERSTVO
DOPRAVY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

MINISTERSTVO
HOSPODÁRSTVA
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

DRUHÁ ŠANCA

ZMENY V IMPLEMENTÁCII
PRINCÍPU V PODMIENKACH
SLOVENSKEJ MSP OD
ROKU 2018

Vydavateľ: Slovak Business Agency

© SBA, Bratislava, 2023

Všetky práca vyhradené.

Údaje, ktoré sú obsahom tejto publikácie, je možné použiť len s uvedením zdroja.

Neprešlo jazykovou úpravou.

Obsah

Zoznam použitých skratiek	4
Zoznam grafov a tabuliek.....	5
Úvod.....	6
1 Uplatňovanie iniciatívy druhá šanca v podnikaní.....	8
1.1 Iniciatíva druhej šance na úrovni EÚ	8
1.2 Iniciatíva druhá šanca na úrovni SR s dôrazom na transpozíciu Smernice Európskeho parlamentu a Rady EÚ	13
2 Hodnotenie uplatňovania princípov druhej šance na Slovensku.....	28
2.1 Konkurzy a reštrukturalizácie na Slovensku	29
2.2 Medzinárodné porovnanie	39
Záver	48
Zoznam použitej literatúry	59

Zoznam použitých skratiek

DPH	Daň z pridanej hodnoty
EK	Európska komisia
EÚ	Európska únia
FO	Fyzická osoba
MSP	Malé a stredné podniky
MS SR	Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky
PARP	Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości
PLN	Poľský zlotý
PO	Právnická osoba
SBAfE	Small business act for Europe (Zákon o malých a stredných podnikoch)
SBA	Slovak Business Agency
SR	Slovenská republika
SZČO	Samostatne zárobkovo činná osoba
ZKR	Zákon č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii

Zoznam grafov a tabuliek

Graf 1: Vývoj počtu návrhov a konaní v jednotlivých fázach procesu reštrukturalizácie v rokoch 2017 - 2021	30
Graf 2: Vývoj počtu návrhov a konaní na začiatku reštrukturalizačného procesu v rokoch 2017 - 2021	31
Graf 3: Vývoj počtu podnikov s povolenou dočasnou ochranou v roku 2020	34
Graf 4: Vývoj počtu návrhov a konaní vo vybraných začiatkových fázach konkurzného konania v SR v období rokov 2017 – 2021	35
Graf 5: Vývoj počtu začatých a zastavených konkurzných konaní v rokoch 2017 – 2021	36
Graf 6: Vývoj počtu prebiehajúcich konkurzných konaní v SR a vyhlásených konkurzov v SR v rokoch 2017 – 2022	38
Graf 7: Počet podnikov podľa druhu reštrukturalizácie v Poľsku (v logaritmickej mierke) v rokoch 2017 – 2022	41
Graf 8: Počet dotknutých zamestnancov a výška záväzkov podnikov, ktoré začali konkurz v Rakúsku v rokoch 2017 – 2022	43
Graf 9: Počet začatých konkurzov a začatých reštrukturalizácií v Rakúsku v rokoch 2017 – 2022	44
Graf 10: Počet začatých konkurzov a začatých reštrukturalizácií v Poľsku v rokoch 2017 – 2022	44
Graf 11: Počet začatých konkurzov a začatých reštrukturalizácií v SR v rokoch 2017 – 2021	45
Tabuľka 1: Dĺžka trvania formálnej reštrukturalizácie na Slovensku	21
Tabuľka 2: Dĺžka trvania verejnej preventívnej reštrukturalizácie na Slovensku	22
Tabuľka 3: Dĺžka reštrukturalizačného konania k 31.01.2023	32
Tabuľka 4: Dĺžka trvania konkurzného konania k 31.01.2023	39
Tabuľka 5: Počet začatých reštrukturalizácií a ich podiel na celkovom počte aktívnych podnikov v % vo vybraných krajinách v rokoch 2017 – 2022	40
Tabuľka 6: Počet začatých konkurzných konaní a ich podiel na celkovom počte aktívnych podnikov v % v rokoch 2017 – 2022 vo vybraných krajinách	42
Tabuľka 7: Hodnota majetku podniku pri žiadosti o konkurz v jednotlivých krajinách	46
Tabuľka 8: Počet zamietnutých konkurzov pre nedostatok majetku a ich podiel na celkovom počte podnikov v úpadku v % v rokoch 2017 – 2022 vo vybraných krajinách	47
Tabuľka 9: Počet ukončených konkurzov podľa dĺžky trvania k 15.2.2023	56

Úvod

Podľa údajov Eurostatu, medzi rokmi 2010 – 2020 zaniklo vo všetkých členských krajinách spolu takmer 2 milióny podnikov. Ukončenie podnikania sa dotklo viac ako 2,5 milióna zamestnancov. Vysoké počty zaniknutých podnikov, ako aj dlhá doba súvisiaca s ukončením podnikania konkurzom, či zdĺhavé a nákladné reštrukturalizácie, viedli Európsku komisiu k tomu, aby sa dlhodobo zaoberala problematikou druhej šance v podnikaní. Princíp druhej šance, podľa Auditu hodnotenia uplatňovania princípov Small Business Act for Europe (SBAfE) na Slovensku, spočíva „v zabezpečení takých podmienok, aby čestní podnikatelia, ktorí zbankrotovali, mohli rýchlo dostať druhú šancu“¹.

Malé a stredné podniky tvoria chrbtovú kosť ekonomiky členských krajín EÚ a akákoľvek hospodárska kríza zanecháva na ich fungovaní rozsiahle následky. MSP sú často súčasťou hodnotového reťazca alebo inak úzko spolupracujú s veľkými podnikmi alebo s inými MSP. Krach veľkého podniku nepriamo ohrozuje aj existenciu samotného malého či stredného podnikateľa. Neriadený bankrot podniku je spojený so stratou alokovaných finančných prostriedkov, ktoré sa pre veriteľa často stávajú nedobytnou pohľadávkou. Aj z toho dôvodu v roku 2011 pristúpila Európska komisia k opatreniam na oživenie trhu v podobe masívneho financovania podnikateľských projektov, najmä so zreteľom na MSP.

Dôvody na zánik podniku sú rôzne. Jedným z nich je problém spojený s insolvenčnou podniku. Včasná záchrana podnikateľa pred neriadeným bankrotom znamená nielen záchranu samotného podniku. Rovnako sa takáto „záchrana“ týka aj spolupracujúcich podnikov, zamestnancov podniku, finančných prostriedkov, či podnikateľského know-how.

Európska komisia dlhodobo pracuje na riešení problematiky aktívneho znovu začlenenia sa do ekonomiky tých podnikateľských subjektov, ktoré poctivo podnikali a z objektívnych príčin (kríza, druhotná platobná neschopnosť a pod.) ich podnikanie viedlo k reštrukturalizácii alebo úpadku. Opatrenia navrhované prostredníctvom iniciatívy SBAfE, najmä v legislatívnej oblasti, smerujú k formovaniu dynamického podnikateľského prostredia s dôrazom na životaschopné MSP. V rámci politiky druhej šance, Európska komisia pristupuje s osobitým zreteľom k zachovaniu zamestnanosti a rozvoju jednotlivých regiónov EÚ.

Cieľom analýzy je zhodnotiť stav uplatňovania princípu druhá šanca v legislatívnom prostredí Slovenskej republiky v súvislosti s ich dopadom na malé a stredné podniky za obdobie rokov 2018 – 2022.

V roku 2019 prijala Európska komisia Smernicu č. 2019/1023 o rámcoch preventívnej reštrukturalizácie, o oddĺžení a diskvalifikácii a o opatreniach na zvýšenie účinnosti reštrukturalizačných, konkurzných konaní a konaní o oddĺžení. Smernica zaväzuje členské štáty EÚ, aby jej prvky transponovali do legislatívy na národnej úrovni. Preto sa *prvá kapitola* zaoberá charakteristikou cieľov Európskej komisie v oblasti tvorby politiky druhej šance. Súčasťou kapitoly sú realizované, ako aj pripravované zmeny v legislatíve SR, ktoré súvisia s implementáciou a identifikáciou nedostatkov uvedenej smernice.

¹ SBA. 2021. *Audit hodnotenia uplatňovania princípov SBAfE 2020*. Online. Dostupné na: <https://monitoringmsp.sk/wp-content/uploads/2022/03/Audit-hodnotenia-uplat%C5%88ovania-princ%C3%ADpov-SBAfE-na-Slovensku-v-r.2020.pdf>

Druhá kapitola poskytuje stručný pohľad na implementáciu a uplatňovanie princípu druhej šance na úrovni SR prostredníctvom vývoja vybraných kvantitatívnych ukazovateľov. Zameriava sa najmä na hodnotenie procesu reštrukturalizácie a úpadku podnikov v období rokov 2018 – 2022. Súčasťou tejto kapitoly je tiež komparácia uvedených kvantitatívnych ukazovateľov SR s vývojom ukazovateľov vo vybraných krajinách EÚ.

1 Uplatňovanie iniciatívy druhá šanca v podnikaní

Cieľom EÚ v oblasti poskytnutia druhej šance je dosiahnuť zjednotenie legislatívy v členských krajinách (napríklad zavedenie systému včasného varovania, zjednotenie doby na oddĺženie, umožnenie podnikania po konkurze). Iniciatíva druhá šanca má za cieľ to, aby podnikatelia, ktorí podnikali poctivo, mohli aj napriek krachu pôvodného podnikania v čo možno najkratšom čase rozbehnúť nové podnikanie. Podnikatelia, ktorí prešli reštrukturalizáciou, konkurzom alebo likvidáciou, napriek svojim ďalším poctivým zámerom v podnikaní, môžu byť najmä v prístupe k financovaniu znevýhodnení. Za týmto účelom je preto vhodné mať pravidlá získavania financií upravené tak, aby aj raz skrachovaní podnikatelia získali prístup k financiám (bankové úvery, dotácie, štátne zákazky a pod.) rovnako iní (začínajúci) podnikatelia. Legislatíva v niektorých krajinách EÚ je nastavená v neprospech podnikateľov, ktorí sa nachádzajú v problémoch (často nie vlastnou vinou), pričom sa predpokladá, že ide o podvodné konanie. Proces oddĺženia môže trvať tak dlho, že niektorí podnikatelia ďalej ani neuvažujú o založení nového podniku². V niektorých prípadoch môže byť podnikateľom po konkurze dokonca zo zákona vydaný zákaz založenia nového podniku na niekoľko rokov, či dokonca doživotne. Mnohí potenciálni podnikatelia nemajú inú možnosť, ako sa vzdať a nesnažia sa o druhý pokus³.

Prioritou Európskej komisie v oblasti iniciatívy druhej šance je prevencia pred zánikom podniku prostredníctvom odstránenia prekážok brániacich účinnej, preventívnej reštrukturalizácii životaschopných dlžníkov v legislatíve členských štátov EÚ⁴. Prevenciu považuje Európska komisia za moderný a efektívny prístup k riešeniu platobnej neschopnosti podniku. Do platobnej neschopnosti sa podnik môže dostať v dôsledku zadlženia, prefinancovania, druhej platobnej neschopnosti, ale aj v dôsledku vonkajších vplyvov ako je inflácia, vojnový konflikt (sankcie, uzatvorenie prevádzky v zahraničí), prudký nárast cien energií, či vstupných surovín, prijaté legislatívne pravidlá a pod. Dôležitosť presadzovania iniciatívy druhej šance súvisí aj s previazaním MSP na možnosť prístupu k financiám, budovaním kapitálových trhov, ako aj s možnosťou získania iných foriem financovania (napríklad vo forme získania rizikového kapitálu).

1.1 Iniciatíva druhej šance na úrovni EÚ

Z dôvodu nerovnakého prístupu jednotlivých členských krajín k podnikom, ktoré sa ocitli vo finančných ťažkostiach, pripravila EK jasné a striktné sformulované odporúčania pre pravidlá iniciatívy druhej šance.

V procese nastavovania pravidiel iniciatívy druhej šance pristúpila EK v prvom rade k tvorbe podporných dokumentov, ktoré tvorili základ jej legislatívnych dokumentov⁵. Na

² V niektorých členských štátoch trvá proces zrušenia podniku približne 1 – 2 roky. Založenie nového podniku trvá ďalších 3 – 9 rokov.

³ SBA. 2022. *Stratégia Európa 2020 - Akčný plán pre podnikanie 2020*. Online. Dostupné na: <https://www.sbagency.sk/strategia-europa-2020-akcny-plan-pre-podnikanie-2020>

⁴ EUR – Lex. 2022. *SMERNICA EURÓPSKEHO PARLAMENTU A RADY (EÚ) 2019/1023*

z 20. júna 2019 o rámcoch preventívnej reštrukturalizácie, o oddĺžení a diskvalifikácii a o opatreniach na zvýšenie účinnosti reštrukturalizačných, konkurzných a konaní o oddĺžení a o zmene smernice (EÚ) 2017/1132 (Smernica o reštrukturalizácii a insolvenčii). Online. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX:32019L1023>

⁵ Na úrovni EÚ bolo vypracovaných viacero analýz a konzultácií medzi jednotlivými členskými štátmi a podnikateľmi na identifikovanie problémov pri prístupe jednotlivých krajín k iniciatíve druhej šance, resp. ku konkurznému právu. K dokumentom spracovaným na základe analýz a konzultácií patria napríklad Správa

základe výsledkov zistení z jednotlivých štúdií boli Radou pre konkurencieschopnosť navrhnuté legislatívne⁶ opatrenia a odporúčania. Jedno z prvých odporúčaní Rady pre konkurencieschopnosť bolo na úrovni EÚ prijaté už v máji 2011 a týkalo sa obmedzenia času na oddĺženie pre poctivých podnikateľov. EK v snahe pomôcť členským krajinám EÚ propagovať iniciatívu druhej šance, iniciovala tiež vznik nástroja „Monitoring Európskej komisie“ a informačnej kampane na zdieľanie „best practices“, ktorých cieľom je rozvoj pozitívneho prístupu spoločnosti voči podnikateľom, ktorým bolo umožnené po oddĺžení začať znovu podnikat’.

Medzi **podporné nástroje** pre členské štáty EÚ, ktorých vznik iniciovala a spolufinancovala EK, patrí trojročný pilotný projekt (EWE), ktorý prispel k zmene vnímania druhej šance prostredníctvom zdieľania odborných znalostí a položil základy mechanizmov včasného varovania v členských krajinách EÚ.⁷

Prostredníctvom piliera 2 „Akčného plánu Podnikanie 2020“ EK odporúčala členským štátom vytvorenie prostredia, v ktorom môžu podnikatelia „prekvitať a rásť“ pomocou tvorby podporných nástrojov (napríklad možnosť skorej reštrukturalizácie, poradenstvo) pre MSP, ktoré sa dostali do finančných problémov.

Pre krajiny dunajského regiónu bol prostredníctvom programu cezhraničnej spolupráce Interreg v rokoch 2018 – 2021 realizovaný projekt **Danubechance2.0**. Prostredníctvom hlavných aktivít projektu (vytvorenie algoritmu na analýzu finančných ukazovateľov MSP s cieľom predísť úpadku, podpora implementácie systému včasného varovania) priniesol inovatívne návrhy politík druhej šance pre zapojené krajiny. Do projektu Danubechance2.0 bola prostredníctvom Únie klastrov zapojená aj Slovenská republika, ako hlavný projektový partner spolu s Nemeckom, Rakúskom, Maďarskom a Rumunskom⁸.

Zmeny v iniciatíve druhá šanca od roku 2017 na úrovni EÚ

Nový prístup k problematike druhej šance pre malé a stredné podniky priniesol akčný plán Európskej komisie pre podnikanie 2020. Jeho odporúčania a výzvy vychádzali z toho, že podniky založené na druhý pokus (po bankrote), boli oveľa úspešnejšie a pretrvali dlhšie ako priemerné novozaložené podniky. Tento prístup EK bol podporený výsledkami výskumu⁹, z ktorého vyplynulo, že podniky založené na druhý pokus rastú oveľa rýchlejšie a zamestnávajú vyšší počet zamestnancov. Neúspech podnikania na prvý pokus by podľa EK nemal viesť k trestu v podobe zákazu podnikateľskej činnosti alebo akýchkoľvek obmedzení v podnikaní,

o druhej šanci pre podnikateľov z roku 2011, Štúdia Komisie o „dynamike podnikania“: zakladanie podnikov, prevody podnikov a bankrot z roku 2011, Štúdia o bankrote a druhej šanci pre poctivých skrachovaných podnikateľov z roku 2014

⁶ Napríklad *Smernica 2011/7/EÚ o boji proti oneskoreným platbám v obchodných transakciách*, Návrh *smernice o rámcach preventívnej reštrukturalizácie a druhej šanci z roku 2016* Online. Dostupné na: https://single-market-economy.ec.europa.eu/smes/sme-strategy/late-payment-directive_en a https://single-market-economy.ec.europa.eu/smes/supporting-entrepreneurship/insolvency-prevention-and-second-chance_en

⁷ EUROPEAN COMMISSION. *Insolvency prevention and second chance*. Online. Dostupné na: https://single-market-economy.ec.europa.eu/smes/supporting-entrepreneurship/insolvency-prevention-and-second-chance_en

⁸ Do projektu Danubechance2.0 boli zapojení tiež pridružení partneri z akademického a podnikateľského prostredia z Talianska, Moldavska, Chorvátska, Bosny a Hercegoviny, Srbska, Slovinska a Ukrajiny. Viac informácií o projekte a jeho aktivitách. Online. Dostupné na: <https://www.interreg-danube.eu/approved-projects/danubechance2-0>

⁹ Výskum realizovaný - E. Stam, D. B. Audretsch a J. Meijaard, „Renascent Entrepreneurship“, Erasmus Research Institute of Management, 2006. <https://www.sbagency.sk/strategia-europa-2020-akcny-plan-pre-podnikanie-2020>

ale mal by byť chápaný ako príležitosť na zlepšenie. Z uvedených dôvodov Európska komisia prijala oznámenie o novom európskom prístupe k neúspechu v podnikaní a vyzvala členské štáty, aby:

- „v prípade možnosti skrátili do roku 2013 lehotu na oddĺženie a urovnanie dlhov pre poctivých podnikateľov, ktorí zbankrotovali, a to maximálne na tri roky,¹⁰
- poskytli podnikom služby v oblasti podpory zameranej na skorú reštrukturalizáciu, poradenstvo na predchádzanie bankrotom a podporu pre MSP v oblasti reštrukturalizácie a znovuzaloženia,
- poskytli poradenské služby zbankrotovaným podnikateľom s cieľom vyplatiť dlžoby a zjednodušiť hospodársku a sociálnu inklúziu a vypracovať programy pre podniky založené na druhý pokus zamerané na poskytovanie poradenstva, odbornej prípravy a prepájanie podnikov.“¹¹

Európska komisia presadzuje iniciatívu druhej šance v podobe **preventívnych opatrení**. Jej snahou je predchádzanie zániku podnikov a preventívne opatrenia slúžia ako nástroj budovania dynamickej ekonomiky. Európska komisia z uvedených dôvodov, so zreteľom na zachovanie pružného, plynulého a dynamicky sa rozvíjajúceho vnútorného trhu, ako aj v záujme zachovania zamestnanosti, uprednostňuje nástroje včasného varovania a preventívnu reštrukturalizáciu pred likvidáciou podniku.

Doba reštrukturalizačného a konkurzného konania je v jednotlivých členských štátoch Európskej únie nejednotná. Podmienky diskvalifikácie a doby opätovného začiatku podnikania¹² tiež nie sú jednotné. Konania sú väčšinou finančne náročné a mnohé MSP si ich nemôžu dovoliť. Z toho dôvodu bolo najzásadnejšou zmenou v iniciatíve druhej šance na úrovni EÚ prijatie smernice o reštrukturalizácii a druhej šanci.

Európsky parlament a Rada v júli 2019 prijali **Smernicu č. 2019/1023 o rámcov preventívnej reštrukturalizácie, o oddĺžení a diskvalifikácii a o opatreniach na zvýšenie účinnosti reštrukturalizačných, konkurzných konaní a konaní o oddĺžení** a o zmene smernice č. 2017/1132 (ďalej len „Smernica 2019/1023“).

Smernica 2019/1023 pevne stanovuje pravidlá týkajúce sa **rámcov preventívnej reštrukturalizácie, konaní vedúcich k oddĺženiu podnikov a opatrení na zvýšenie účinnosti uvedených konaní**. Jej cieľom je „prispieť k riadnemu fungovaniu vnútorného trhu a odstrániť prekážky výkonu základných slobôd, ako je voľný pohyb kapitálu a sloboda usadiť sa, ktoré vyplývajú z rozdielov medzi vnútroštátnymi predpismi a postupmi týkajúcimi sa preventívnej reštrukturalizácie, konkurzu, oddĺženia a diskvalifikácie.“¹³ Transponovanie

¹⁰ Vyplýva to zo záverov Rady pre konkurencieschopnosť z mája 2011.

¹¹ SBA. 2020. *Akčný plán pre podnikanie 2020*. Online. Dostupné na: <https://www.sbagency.sk/strategia-europa-2020-akcny-plan-pre-podnikanie-2020>

¹² Podmienky súvisiace s obmedzením možnosti podnikania počas a po úpadku sa aplikovali aj v ostatných krajinách EÚ. Pred prijatím Smernice 2019/1032 mala každá krajina nastavené vlastné lehoty možnosti nového začiatku podnikania. Po transponovaní Smernice 2019/1032 do legislatívneho poriadku členských krajín EÚ došlo k zosúladeniu termínov o znovu začatí podnikania.

¹³ EUR-LEX. *Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/1023 z 20. júna 2019 o rámcov preventívnej reštrukturalizácie, o oddĺžení a diskvalifikácii a o opatreniach na zvýšenie účinnosti reštrukturalizačných, konkurzných a konaní o oddĺžení a o zmene smernice (EÚ) 2019/1023*. Online. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32019L1023>

spomínanej Smernice do legislatívy jednotlivých členských štátov EÚ umožní zjednotiť legislatívu v oblasti druhej šance a zachrániť životaschopné podniky v núdzi, ktoré čestne podnikajú. Členské štáty EÚ mali povinnosť transponovať Smernicu 2019/1023 do legislatívy najneskôr do 17.07.2021. Slovenská republika Smernicu transponovala prostredníctvom zmien viacerých zákonov. Nie všetky ustanovenia Smernice sa však podarilo do marca 2023 transponovať do legislatívy SR. V rokovaní sú viaceré legislatívne zmeny, ktoré by mali byť prijaté najneskôr v roku 2023. Ich prijatie súvisí s povinnosťou SR vyplývajúcou zo Smernice a tiež s financovaním z Plánu obnovy a odolnosti SR. Podrobnejšie sú legislatívne zmeny súvisiace s druhou šancou popísané v podkapitole 1.2 Iniciatíva druhá šanca na úrovni SR.

S ohľadom na to, že MSP tvoria 99 % všetkých podnikov v EÚ, Smernica 2019/1023 jasne definuje prístup k reštrukturalizácii v prípade hroziaceho úpadku malého a stredného podniku. **V súvislosti s efektívnym fungovaním vnútorného trhu EÚ sú v Smernici 2019/1023 odporúčania, určené členským štátom EÚ v oblasti reštrukturalizácie, aby na MSP prihliadali s osobitným zreteľom** a to najmä v oblastiach:

- znižovania nákladov na posudzovanie rizík v cezhraničných činnostiach,
- ucelenejšieho prístupu v legislatívnej oblasti na úrovni EÚ,
- dostupnosti reštrukturalizácie z finančného hľadiska a z hľadiska pružnosti postupov v uvedených konaniach,
- možnosti uplatňovania výnimiek pre MSP v reštrukturalizačných konaniach¹⁴,
- možnosti prispieť v procese implementácie reštrukturalizačného plánu vo forme nepenažnej reštrukturalizačnej pomoci majiteľmi MSP, napr. svojimi skúsenosťami alebo obchodnými kontaktami.

Jednou z povinností pre členské štáty EÚ, ktoré stanovuje uvedená Smernica, je **zavedenie včasných a transparentných nástrojov varovania**, ktoré dokážu odhaliť okolnosti vedúce k úpadku, ako aj prístup dlžníkov k informáciám, a to najmä pre MSP.¹⁵ Čím skôr môže podnik prostredníctvom vhodne zvolených nástrojov včasného varovania identifikovať finančné problémy a prijať vhodné opatrenia, tým vyššia je pravdepodobnosť, že sa vyhne hroziacemu úpadku. „Smernica 2019/1023 kladie dôraz na to, aby informácie o nástrojoch včasného varovania boli členskými štátmi EÚ sprístupnené na internete, napríklad na zvláštnych stránkach (web site) alebo na webovej stránke (web page).“¹⁶ V prípade začatia reštrukturalizačného konania by mali členské štáty zabezpečiť dostupné online kontrolné zoznamy s praktickými radami na postupy pri tvorbe reštrukturalizačných plánov, a to najmä pre MSP.

V oblasti oddĺženia a diskvalifikácie je povinnosťou členských štátov zabezpečiť, aby dlžníci mali prístup aspoň k jednému z konaní, ktoré vedie k ich úplnému oddĺženiu, pričom lehota na **oddĺženie nemá presiahnuť tri roky**¹⁷. Zjednotenie doby a podmienok oddĺženia

¹⁴ Napríklad pri povinnostiach jednat' s veriteľmi v jednotlivých skupinách a dobrovoľnosť v prípade zachovanie mechanizmu prelomenia nesúhlasu medzi skupinami, ak je dlžníkom MSP

¹⁵ Včasné nástroje varovania sú napr. varovanie v prípade ak dlžník neuskutoční niektoré platby, poradenské služby, stimuly určené tretím stranám ako sú účtovníci, daňové orgány a orgány sociálneho zabezpečenia, aby dlžníka upozornili na negatívny vývoj a pod.

¹⁶ MORAVEC, T. 2021. *Evropské insolvenční právo*. Praha: C.H.Beck. ISBN 978-80-7400-832-0.

¹⁷ Podľa Hlavy III., Článku 21, Smernice 2019/1023 **Lehota na oddĺženie**, „po ktorej uplynutí môžu byť podnikatelia v úpadku úplne oddĺžení, nebola dlhšia ako tri roky, pričom začína plynúť najneskôr od týchto dátumov:

v krajinách EÚ redukuje presun podnikov v úpadku do iných členských krajín EÚ s kratšou dobou oddĺženia. V súlade so Smernicou 2019/1023 sú povinné členské štáty EÚ zabezpečiť, aby:

- **Po uplynutí doby na oddĺženie stratila účinnosť akákoľvek diskvalifikácia**¹⁸ podnikateľa, týkajúca sa začatia alebo vykonávania jeho podnikateľskej činnosti.
- Po oddĺžení mali podnikatelia, v súlade so Smernicou 2019/1023, možnosť využívať existujúce nástroje podpory podnikateľov v jednotlivých členských štátoch EÚ, vrátane prístupu k informáciám o týchto nástrojoch.
- Oddĺženie podnikateľa na jeho ďalšej podnikateľskej činnosti nezanechalo „stigma“ neúspešného podnikateľa.
- „Podnikateľom nič nebránilo v tom, aby počas plnenia splátkového kalendára zahájili novú činnosť v rovnakom alebo odlišnom odbore podnikania“¹⁹. Zároveň však môžu členské štáty požadovať ukončenie podnikateľskej činnosti (aj SZČO), s ktorou dlhy podnikateľov v úpadku súvisia.

V oblasti ochrany nového a dočasného financovania sú členské štáty, v súlade so Smernicou 2019/1023, povinné zabezpečiť primeranú ochranu financovania podniku v procese oddĺžovania, a to minimálne v prípade každého následného dlžníka. Smernica 2019/1023 umožňuje stanoviť členským štátom, že **ochrana nového financovania** takéhoto podniku sa uplatní iba vtedy, ak súdny alebo správny orgán potvrdí reštrukturalizačný plán, a **ochrana dočasného financovania** bude uplatnená, ak prešlo takéto financovanie kontrolou pred potvrdením reštrukturalizačného plánu. V súlade so Smernicou 2019/1023 je možné ustanoviť do vnútroštátnych predpisov, že **poskytovatelia nového alebo dočasného financovania podniku v procese alebo po oddĺžení majú právo na prednostné získanie úhrad** z prípadných ďalších insolventných konaní oproti ostatným veriteľom.

Smernica 2019/1023 tiež zahŕňa **niekoľko výnimiek**. Tieto výnimky sa týkajú najmä **zamietnutia a obmedzenia prístupu niektorých dlžníkov k oddĺženiu, alebo predĺženia lehoty oddĺženia alebo diskvalifikácie**. Dôvodom môže byť, ak podnikateľ v úpadku **konal voči veriteľom nepoctivo alebo v zlej viere** podľa vnútroštátneho práva, závažne porušil povinnosti vyplývajúce zo splátkového kalendára, nedodrжал povinnosti informovania alebo zneužil žiadosť na oddĺženie. Explicitne nepoctivého podnikateľa uvedená Smernica nedefinuje. V rovine odporúčania uvádza, aké okolnosti by mohli súdne alebo správne orgány brať do úvahy v prípade zisťovania či bol podnikateľ vo svojej činnosti nepoctivý (napr. povaha a rozsah dlhov, čas ich vzniku, úsilie podnikateľa splácať dlhy a pod.).

-
- a) v prípade konania, ktoré zahŕňa splátkový kalendár, od dátumu rozhodnutia súdneho alebo správneho orgánu o potvrdení kalendára alebo začatia implementácie tohto kalendára; alebo
 - b) v prípade akéhokoľvek iného konania od dátumu rozhodnutia súdneho alebo správneho orgánu o začatí konania, alebo zistenia konkurznej podstaty podnikateľa.“

Písmeno a) sa v prevažnej miere týka FO-podnikateľov; písmeno b) sa v prvej časti týka reštrukturalizácie a teda termínu od začatia reštrukturalizácie až po ukončenie implementácie reštrukturalizačného plánu. V druhej časti sa týka konkurzu, a to od dátumu zistenia konkurznej podstaty podnikateľa. Online. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019L1023&from=CS>

¹⁸ Smernica 2019/1023, článok 22 ods.1: „členské štáty zabezpečia, aby v prípade, že podnikateľ v úpadku dosiahne oddĺženie v súlade s touto smernicou, akákoľvek diskvalifikácia týkajúca sa začatia alebo vykonávania obchodnej, podnikateľskej, remeselnej alebo samostatnej zárobkovej činnosti, ktorá vyplýva len zo skutočnosti, že podnikateľ je v úpadku, stratila účinnosť najneskôr do konca lehoty na oddĺženie“. Online. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019L1023&from=CS>

¹⁹ MORAVEC, T. 2021. *Evropské insolvenční právo*. Praha: C.H.Beck. ISBN 978-80-7400-832-0.

V prípade, ak podnikatelia v úpadku majú aj osobné dlhy, ktoré vznikli v priebehu vykonávania ich podnikateľskej činnosti, je možné ich konsolidovať a riešiť v jednom konaní.

Smernica 2019/1023 ukladá členským štátom povinnosť:

- **Zabezpečiť vhodnú odbornú prípravu súdnych orgánov** zaoberajúcich sa reštrukturalizáciou, konkurznými konaniami ako aj vhodnú a odbornú prípravu **správčov reštrukturalizácie**, kontrolu nad ich prácou a systém odmeňovania.
- Zabezpečiť **využívanie prostriedkov elektronickej komunikácie**, a to aj v cezhraničných situáciách. Dôvodom je zrýchlenie a zjednodušenie reštrukturalizačných a konkurzných konaní.

Smernica 2019/1023 nadobudla účinnosť v júni 2019. Jej transpozíciu do vnútroštátnych predpisov boli členské štáty EÚ povinné dosiahnuť do 17.07.2021²⁰ s výnimkou dosiahnutia súladu s článkom 28 písm. a), b) a c)²¹ a s článkom 28 písm. d)²². V SR bola uvedená Smernica transponovaná schválením viacerých zákonov, ktoré nadobudli účinnosť v priebehu rokov 2022 a 2023²³. Vo vybraných krajinách nadobudla novelizácia ZKR účinnosť 17.07.2021 v Rakúsku a 04.07.2022 v Poľsku.

1.2 Iniciatíva druhá šanca na úrovni SR s dôrazom na transpozíciu Smernice Európskeho parlamentu a Rady EÚ

Slovenská republika dlhodobo zaostávala v tvorbe opatrení, ktoré by viedli k lepšiemu prístupu malých a stredných podnikov k reštrukturalizačnému konaniu z hľadiska finančnej aj technickej dostupnosti. Zabezpečenie transpozície Smernice 2019/1023 do slovenskej legislatívy a splnenie všetkých vyššie spomínaných povinností z nej vyplývajúcich, sa stalo prioritou. Slovenská republika využila na implementáciu reforiem v oblasti insolvenčných konaní a na investície s nimi spojené, možnosť financovania prostredníctvom Plánu obnovy a odolnosti SR. Čerpanie finančných prostriedkov v rámci štvrtej žiadosti o platbu z Plánu obnovy a odolnosti SR je teda viazané na schválenie a zavedenie reformy insolvenčného rámca. Tvorba konkrétnych opatrení a investícií v uvedenej oblasti na budovanie dobre fungujúceho a odolného vnútorného trhu SR so silnými malými a strednými podnikmi, prostredníctvom lepšieho prístupu k preventívnym nástrojom signalizujúcim hroziaci úpadok a k reštrukturalizácii bola zahrnutá v jednom z komponentov Plánu obnovy a odolnosti SR.

Zmeny v legislatíve SR v kontexte implementácie Smernice 2019/1023

Komponent plánu obnovy číslo 14 s názvom Zlepšenie podnikateľského prostredia, obsahuje okrem iných reforiem a opatrení aj Reformu legislatívy pre zjednotenie

²⁰ Na Slovensku bola Smernica 2019/1023 transponovaná do novelizácie ZKR a do nového Zákona o hroziacom úpadku. Oba zákony nadobudli účinnosť 17.07.2022. V rovnakom termíne nadobudol účinnosť aj Zákon č. 8/2005 Z. z. o správcoch. Ďalšie zákony upravené v súvislosti s transpozíciou Smernice 2019/1023 súviseli so súdnou mapou - Zákon č. 757/2004 Z. z. o súdoch a Zákon č. 371/2004 Z. z. o sídlach a obvodoch súdov Slovenskej republiky a o zmene zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov, ktoré nadobúdajú účinnosť 01.06.2023.

²¹ Do 17.07.2024, článok týkajúci sa použitia prostriedkov elektronickej komunikácie v oblasti prihlásenia pohľadávok, predloženia reštrukturalizačného plánu alebo splátkového kalendára a oznámenia pre veriteľov.

²² Do 17.07.2026, článok týkajúci sa použitia prostriedkov elektronickej komunikácie v oblasti podania námietok

²³ NR SR. 2021. *Dôvodová správa*. Online. Dostupné na: <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=505070>

a elektronizáciu procesu insolvenčného konania, a s ňou súvisiace investície do digitalizácie procesov insolvenčného konania. Cieľom spomínanej reformy je splnenie Odporúčaní Rady²⁴ pre Slovensko z roku 2020 v oblasti zabezpečenia lepšieho a priaznivejšieho podnikateľského prostredia, ako aj posilnenie koordinácie a tvorby politiky druhej šance. Na implementáciu legislatívnych zmien vyplývajúcich zo Smernice 2019/1023 využila SR možnosť financovania prostredníctvom Plánu obnovy a odolnosti SR. Reforma legislatívy pre zjednotenie a elektronizáciu insolvenčného konania by mala odrážať tiež odporúčania EK pre Slovensko, v oblasti politik EÚ zameraných na konkurencieschopnosť malých a stredných podnikov.

V rámci národných stratégií je prioritou v uvedenej oblasti zlepšenie prístupu k spravodlivosti, zrýchlenie súdnych konaní, zavedenie preventívnych nástrojov včasného varovania, hroziaceho úpadku a revízia insolvenčného konania, čo smeruje k zlepšeniu podnikateľského prostredia.

Najväčšou výzvou digitalizácie procesov insolvenčného konania bolo to, že neexistoval právny rámec na zavedenie a fungovanie jednotného digitalizovaného procesu týchto konaní. Cieľom reforiem v oblasti insolvenčného práva je zníženie administratívnych nákladov, skrátenie dĺžky insolvenčných konaní a posilnenie právnej istoty nadobúdateľov majetku po úpadkoch. Zjednotenie a elektronizácia procesu insolvenčného konania prispeje k zvýšeniu transparentnosti v priebehu likvidačných a reštrukturalizačných konaní a núteného speňažovania majetku dlžníkov.

Reformy a investície v oblasti insolvenčného konania sú realizované v súlade so zisteniami vyplývajúcimi z aktivít projektu Podpora Slovenska pri reforme reštrukturalizačného a konkurzného konania.

Hlavným cieľom reforiem je zavedenie transparentného procesného rámca pre priebeh likvidačných a reštrukturalizačných konaní s jednotným systémom presne vymedzených okruhov oprávnených a povinných osôb s dôrazom na zvýšenie transparentnosti a zrýchlenie procesov, ako aj posilnenia právnej istoty. Zmeny v legislatíve v uvedených oblastiach sa týkajú najmä:

- **Prepracovania rámca preventívnej a úpadkovej reštrukturalizácie** (cieľom je vpracovanie nového zákona o verejnej preventívnej reštrukturalizácii a prepracovanie súčasnej právnej úpravy súvisiacej s konkurzmi a reštrukturalizáciou, Zákon č. 111/2022 Z. z. o riešení hroziaceho úpadku).
- **Zvýšenia efektivity konkurznej úpravy** (prepracovaním súčasnej legislatívy v oblasti konkurzných konaní, najmä podmienok predaja podniku a majetku v konkurze, motivácie správcov konkurznej podstaty a efektívneho riešenia konkurzných konaní podľa Zákona č. 7/2005 o konkurze a reštrukturalizácii).
- **Úpravy profesie insolvenčného správcu** (realizácia opatrení vyplývajúcich zo zistení z projektu realizovaného prostredníctvom Programu na podporu štrukturálnych reforiem a prepracovanie súčasnej právnej úpravy²⁵ postavenia správcu konkurznej podstaty).

²⁴ EURÓPSKA KOMISIA. 2020. *ODPORÚČANIE RADY, ktoré sa týka národného programu reforiem Slovenska na rok 2020 a ktorým sa predkladá stanovisko Rady k programu stability Slovenska na rok 2020*. Online. Dostupné na: https://www.partnerskadohoda.gov.sk/data/files/3662_2020-european-semester-csr-comm-recommendation-slovakia_sk.pdf

²⁵ Novelizácia Zákona č.8/2005 Z. z. o správcoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

- **Súdneho systému insolvenčného práva** (cieľom reformy je implementácia špecializácie súdov na insolvenčnú agendu v súvislosti s reformou súdnej mapy prostredníctvom novelizácie zákonov č. 757/2004 Z. z. o súdoch a č. 371/2004 Z. z. o sídlach a obvodoch súdov).
- **Zavedenia nástrojov včasného varovania** (zavedenie legislatívnych opatrení a nástrojov na vhodné a primerané varovanie podnikateľov, že ich podnikateľské kroky môžu viesť k úpadku, a to prostredníctvom dátového prepojenia Finančnej správy, Sociálnej poisťovne a ostatných relevantných inštitúcií).
- **Implementácie inštitútu umožňujúceho nízkonákladové ukončenie podnikania**, tzv. malého konkurzu pre MSP, s cieľom skrátenia konkurzného konania na 15 dní od doručenia návrhu dlžníka pri záväzkoch a majetku nepresahujúcich 1 mil. eur.²⁶

Časový rozvrh na vývoj a spustenie nového informačného systému pre digitalizáciu insolvenčných konaní priamo súvisí s prijatím novej legislatívy (reformy). Legislatívny návrh má umožniť vytvoriť nový insolvenčný register, ktorý by mal nahradiť doteraz platný register úpadcov a prepojiť ho s Obchodným vestníkom a ďalšími relevantnými registrami, s čím počíta aj plán obnovy. Cieľom je zjednotiť predinsolvenčné, likvidačné a insolvenčné konania v rámci jedného informačného konania do jedného informačného systému, ktorý zabezpečí čo najväčšiu digitalizáciu týchto procesov. Centralizovaný elektronický systém s názvom „Register predinsolvenčných, likvidačných a insolvenčných konaní“ (v skratke insolvenčný register) by mal nahradiť register úpadcov, doručovanie písomností prostredníctvom Obchodného vestníka ako aj zabezpečiť elektronizáciu insolvenčných konaní. V pripravovanom insolvenčnom registri by mali byť sústredené informácie a dokumentácie o insolvenčných konaniach a ich priebehu na jednom mieste. Okrem prihlasovania pohľadávok by to malo byť minimálne predloženie reštrukturalizačného plánu alebo splátkového kalendára, oznámenia pre veriteľov a podanie námietok a odvolaní²⁷.

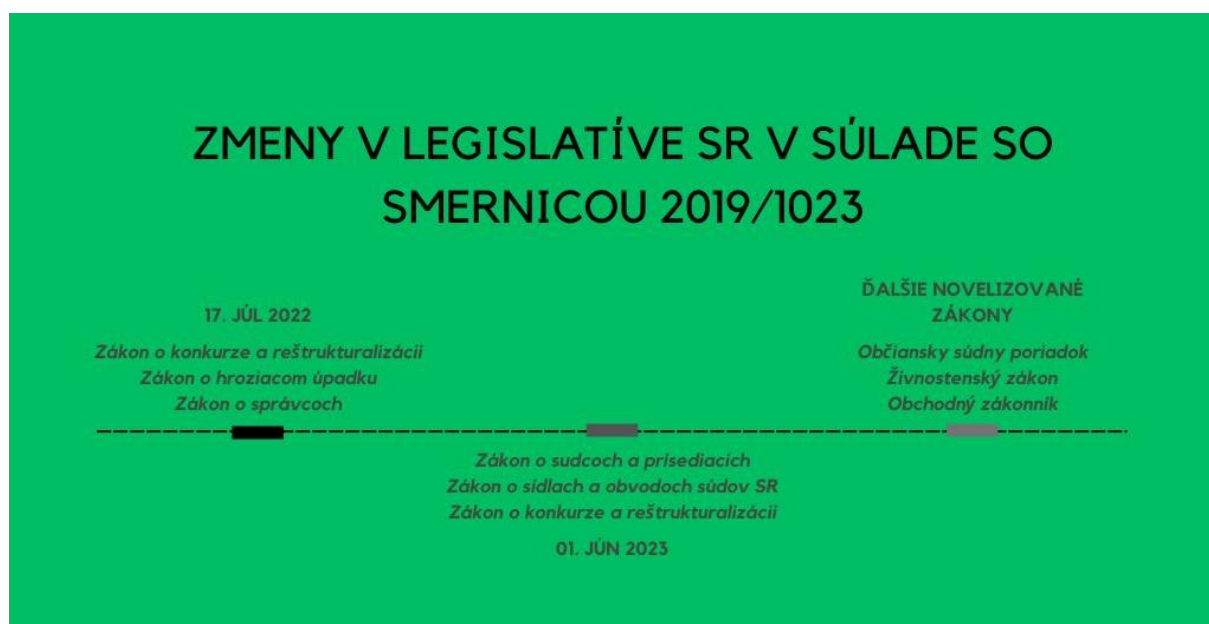
Pripravený legislatívny zámer, ktorý predkladalo Ministerstvo spravodlivosti SR, mal byť schválený NR SR v januári 2023. Novelizácia ZKR prešla v januári 2023 prvým čítaním v parlamente, ale poslanci ju neposunuli do druhého čítania. Hoci prijatie legislatívneho rámca súvisiaceho s digitalizáciou insolvenčných konaní je v omeškaní, táto povinnosť vyplýva vláde SR zo Smernice 2019/1023. Povinnosť implementácie stále trvá. Predpokladaný termín plného nasadenia systému je plánovaný do júna 2024. **Vzhľadom k tomu, že vytvorenie a sprevádzkovanie digitálneho systému insolvenčných konaní je časovo náročný proces, je predpoklad, že vzhľadom k prietahom v legislatívnom konaní dôjde k omeškaniu plného nasadenia systému v stanovenom termíne.**

Implementácia reformy insolvenčného rámca je plánovaným míľnikom v rámci štvrtej žiadosti o platbu z Plánu obnovy SR. Termín implementácie je stanovený na prvý štvrťrok 2023²⁸. Novelizácia ZKR s transponovanými ustanoveniami smernice EP a Rady EÚ 2019/1023 bola schválená Národnou radou SR 16.03.2022 s účinnosťou od 17.07.2022. Od tejto novelizácie došlo k zmene uvedeného zákona ešte štyrikrát. V apríli 2022 bola **schválená nová súdna mapa** prostredníctvom novelizácie Zákona č. 371/2004, ktorý nadobudne účinnosť 01.06.2023. Zákon č. 8/2005 Z. z. o správcoch nadobudol účinnosť 17.07.2022 spolu so zákonom o konkurze a reštrukturalizácii.

²⁶ S účinnosťou od 01.01.2021 boli podmienky a samotná realizácia priebehu malého konkurzu precizované.

²⁷ Hlava IV, článok 28 Smernice 2019/1023

²⁸ *Plán obnovy SR. 4. Žiadosť o platbu.* Online. Dostupné na: <https://www.planobnovy.sk/realizacia/semafor/4-ziadost-o-platbu/>

Hoci podstatné náležitosti Smernice 2019/1023 boli do slovenskej legislatívy už implementované, stále ostávajú oblasti, kde nedošlo k úplnej transpozícii Smernice. Medzi doposiaľ neimplementované opatrenia Smernice 2019/1023 patrí²⁹:

- zabezpečenie prístupu dlžníkov a zamestnancov k nástrojom včasného varovania a k informáciám o insolvenčných konaniach;
- povinnosť, aby prerušenie reštrukturalizačného konania bez prijatia reštrukturalizačného plánu nevedlo k insolvenčnému konaniu, ktoré by sa mohlo skončiť neoprávneným konkurzom dlžníka;
- absolvovanie vhodnej odbornej prípravy správcov, ktorí sú vymenovaní súrnym alebo správnym orgánom, na plnenie svojich povinností;
- zavedenie jasných, transparentných a spravodlivých podmienok pre proces vymenovania, odvolania a odstúpenia správcov;
- povinnosť zvýšenej pozornosti venovanej skúsenostiam a odborným znalostiam správcu a špecifikácii prípadu;
- elektronizácia insolvenčných konaní aj cezhraničných; týka sa prihlásenia pohľadávok, predloženia reštrukturalizačného plánu alebo splátkového kalendára, oznámenia pre veriteľov, podanie námietok a odvolaní;
- zber a zhromažďovanie údajov o reštrukturalizačných, konkurzných konaniach a konaniach o oddlžení na ročnej báze podľa bližšej špecifikácie Smernice 2019/1023.

Reštrukturalizácia a preventívna reštrukturalizácia

Transpozícia Smernice Európskeho parlamentu a Rady EÚ 2019/1023 sa v slovenskom právnom poriadku prejavila v novelizácii **Zákona č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii** (ďalej len „ZKR“) a prijatí nového **Zákona č. 111/2022 Z. z. o riešení**

²⁹ MS SR. 2022. *Tabuľka zhody právneho predpisu s právom Európskej únie k návrhu zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony*. Online. Dostupné na: <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=524154>

hroziaceho úpadku a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o hroziacom úpadku“). V nadväznosti na tieto zásadné zmeny boli pozmenené aj ďalšie, na tieto zákony naviazané právne normy. Jedným z nich je aj Zákon č. 8/2005 Z. z. o správcoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o správcoch“), ktorý nadobudol účinnosť 17.07.2022. Zákon o správcoch v §16 - §18 explicitne uvádza povinnosti týkajúce sa vzdelávania správcov (správcovská skúška, špeciálna správcovská skúška, ďalšie vzdelávanie správcov a odborná príprava). Povinnosť systematického vzdelávania, prehlbovania a zvyšovania kvalifikácie sa týka aj sudcov. Napríklad novelizácia Zákona č. 385/2000 Z.z. o sudcoch a prísediach a zmene a doplnení niektorých zákonov, účinná od 01.06.2023 v §35 ods. 2 uvádza možnosť sudcov vzdelávať sa nielen prostredníctvom domácich ale aj zahraničných inštitúcií. Táto možnosť môže mať súvislosť s plánovaným prepojením informačných systémov krajín EÚ týkajúcich sa insolvenčných konaní.

V júli 2022 nadobudol účinnosť zákon o hroziacom úpadku, ktorý umožňuje podnikateľom využiť verejnú alebo neverejnú preventívnu reštrukturalizáciu. V súdnej praxi ide o **úplne nový nástroj, ktorý by mal zabrániť podnikateľovi skončiť v konkurze alebo likvidácii, teda zabrániť ukončeniu podnikania**. Dôvodová správa k zákonu o hroziacom úpadku uvádza, že využitím preventívnych opatrení „*by sa súčasne malo zabrániť strate pracovných miest a strate know-how, mala by sa maximalizovať celková hodnota pre veriteľov v porovnaní s tým, čo by získali v prípadnom konkurze, ako aj zabrániť zvyšovaniu nesplácaných úverov*“. Tým došlo k transpozícii niektorých ustanovení Smernice 2019/1023 do slovenského právneho systému a ďalšie zmeny sú pripravované

Zákon č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii definuje základné pojmy, ktoré sú pre vyhlásenie preventívnej reštrukturalizácie, reštrukturalizácie, a pre vyhlásenie konkurzu záväzné. V §3 zákon o konkurze a reštrukturalizácii definuje **pojmy: úpadok, platobná neschopnosť dlžníka a platobná schopnosť**. Za dlžníka v úpadku považuje zákon takú právnickú osobu, ktorá je platobne neschopná alebo predĺžená. Dlžník je **platobne neschopný** vtedy, „*ak nie je schopný plniť 90 dní po lehote splatnosti aspoň dva peňažné záväzky viac ako jednému veriteľovi*“. V novelizácii z roku 2022 sa predĺžil počet dní na splatenie pohľadávky z 30 na 90 dní. **Predĺžená právnická osoba** má povinnosť „*viest' účtovníctvo podľa osobitného predpisu, má viac ako jedného veriteľa a hodnota jeho záväzkov presahuje hodnotu jeho majetku*“.³⁰ Rovnaký paragraf definuje aj pojem **platobná schopnosť dlžníka**. Za platobne schopnú právnickú osobu sa považuje taká, u ktorej sa predpokladá, že „*v správe majetku alebo v prevádzkovaní podniku je možné pokračovať a rozdiel medzi výškou jej splatných peňažných záväzkov a peňažného majetku (medzera krytia) je menej ako desatina výšky jej splatných peňažných záväzkov, alebo v dobe nie dlhšej ako 60 dní medzera krytia pod takúto hranicu neklesne*“.

Pojem **spoločnosť v kríze** definuje aj Obchodný zákonník v §67a. Za spoločnosť v kríze sa považuje taká obchodná spoločnosť, ktorá je v úpadku, alebo jej úpadok hrozí. Spoločnosť je v kríze aj vtedy, ak pomer vlastného imania a záväzkov je menší ako 8 ku 100.

Novelizácia ZKR sa týkala aj v §4, ktorý definuje **nový pojem hroziaci úpadok**. Na rozdiel od platobnej neschopnosti **nie je však pojem hroziaci úpadok definovaný explicitne**. Podľa ZKR je podnik v hroziacom úpadku vtedy, „*ak mu hrozí platobná neschopnosť*“. Ďalej pokračuje znenie §4, ods. 2 zákona o konkurze a reštrukturalizácii „*dlžníkovi hrozí platobná neschopnosť, ak s prihliadnutím na všetky okolnosti možno dôvodne predpokladať, že*

³⁰ Zákon o konkurze a reštrukturalizácii §3, ods. 3

v priebehu 12 kalendárnych mesiacov nastane jeho platobná neschopnosť“. Dlžníkov, ktorým hrozí úpadok, zákon vyzýva k tomu, aby prijali vhodné a primerané opatrenia k tomu, aby hroziaci úpadok odvrátili, najmä preventívnym konaním. Vychádzajúc zo Smernice 2019/1023 boli do slovenského práva transponované základné nástroje včasného varovania³¹. Pri hroziacom úpadku podnikateľa – právnickú osobu viaže zákon tým, že dlžníkovi ukladá povinnosť využiť nástroje včasného varovania a tak hroziacemu úpadku predísť. Domnienka hroziaceho úpadku sa týka tých dlžníkov, ktorí sú vedení v zozname dlžníkov na zdravotnom alebo sociálnom poistení.

Prijatím zákona o hroziacom úpadku došlo v slovenskej legislatíve k transpozícii Smernice 2019/1023 a k možnosti riešenia podnikových problémov ešte pred tým, ako by mohlo dôjsť k hroziacemu úpadku. Ako však uvádza Schönfeld a kol. „...akákoľvek motivácia vlastníka firmy alebo jeho manažmentu je ovplyvnená mnohými faktormi rôzneho typu a nie je dostatočne silná na to, aby viedla k preventívnemu uvažovaniu a predchádzaniu krízovým situáciám alebo k ich rýchlemu riešeniu, skôr k ich prehliadaniu, zľahčovaniu a márnemu dúfaniu k tomu, aby sa situácia zlepšila. Na to, aby v tomto smere došlo k zmene bude potrebný vnútorný a silnejší impulz, ktorý bude schopný motiváciu efektívne ovplyvniť.“³²

Dôležitým procesom súvisiacim s insolvenčným konaním je vytvorenie systému jasných, presných, výstižných a verejne dostupných nástrojov včasného varovania. Zároveň by tieto nástroje včasného varovania mali byť, najmä z pohľadu MSP, čo najmenej finančne a personálne náročné, aby nedochádzalo k nadmernej záťaži MSP.

Momentálne základné nástroje včasného varovania neuvádzajú, kedy má podnik, ktorý je dlžníkom na daniach alebo na poistení, pristúpiť k verejnej preventívnej reštrukturalizácii. Nie je stanovená ani doba, po uplynutí ktorej je povinný požiadať o verejnú preventívnu reštrukturalizáciu (vedenie v evidencii neplatičov mesiac, pol roka, rok?), ani suma, pri prekročení ktorej by mal pristúpiť k preventívnej reštrukturalizácii.

Až po vytvorení a sprístupnení nástrojov včasného varovania je možné považovať Smernicu 2019/1023 v tejto časti za úplne transponovanú do legislatívy SR.

Zákon o hroziacom úpadku sa týka **iba podnikateľa – právnickej osoby** a nemožno ho využiť u podnikateľa fyzickej osoby.

„Reštrukturalizácia je zákonom presne stanovený proces smerujúci k záchrane dlžníka, v ktorom sa dohodne dlžník so všetkými veriteľmi na vysporiadaní ich pohľadávok a zachová sa ďalšia prevádzka podniku dlžníka vrátane zamestnanosti, a to aj po skončení reštrukturalizácie“³³. Výsledkom reštrukturalizácie je pokračovanie činnosti podniku po prekonaní finančných problémov podniku. Snahou všetkých zúčastnených strán by malo byť, aby celý proces reštrukturalizácie bol čo najkratší a finančne čo najmenej náročný.

Základným informačným zdrojom o tom, že podnik je v reštrukturalizácii, alebo vo verejnej preventívnej reštrukturalizácii, ale aj o tom, aké procesy v podniku prebiehajú, je **Obchodný**

³¹ Zákon o hroziacom úpadku uvádza základné nástroje včasného varovania, medzi ktoré patria – dlh voči Sociálnej poisťovni; voči zdravotným poisťovniam; voči daňovému a/alebo colnému úradu.

³² SCHÖNFELD, J. KUDĚJ, M., HAVEL, B., SPRINZ, P., a kol. 2020. *Insolvenční praxe (Problémy a výzvy pro léta dvacátá)*. Praha: C. H. Beck. ISBN 978-80-7400-780-4.

³³ PATRIOTGROUP. 2023. *Čo je reštrukturalizácia*. Online. Dostupné na: <https://www.patriotgroup.eu/blog/co-je-restrukturalizacia>

vestník. V ňom sa uverejňuje uznesenie vydané súdom o reštrukturalizácii alebo o verejnej preventívnej reštrukturalizácii, dátum a miesto konania schôdze veriteľov, meno správcu (povinné pri verejnej preventívnej reštrukturalizácii), dátum a miesto konania schvaľovacej schôdze a ukončenie reštrukturalizácie.

Na podnik v reštrukturalizácii nemožno začať nové reštrukturalizačné konanie ani naň vyhlásiť konkurz zo strany veriteľov³⁴. Návrh na vyhlásenie konkurzu ale môže na podnik v reštrukturalizácii podať správca, a to vtedy, ak „*sa finančná situácia alebo obchodná situácia dlžníka zmení tak, že nemožno odôvodnene predpokladať úspešné ukončenie reštrukturalizácie*“³⁵. Súd do 15 dní od doručenia žiadosti správcu uznesením zastaví reštrukturalizačné konanie a vyhlási na majetok dlžníka konkurz. Rovnako je možné začať konkurz na majetok dlžníka aj v prípade, ak tak rozhodne dohliadajúci súd a to v súlade s §131 zákona o konkurze a reštrukturalizácii .

Novelizácia ZKR s účinnosťou od 17.07.2022 priniesla podnikateľom zlepšenia v procese reštrukturalizácie. Zefektívnenie reštrukturalizačného procesu a menšia miera byrokracie sa prejavila v **elektronizácii vybraných procesov**. **Návrh na povolenie reštrukturalizácie a návrh na verejnú preventívnu reštrukturalizáciu** sa podáva len elektronicky do elektronickej schránky súdu a musí byť podávateľom autorizovaný. Predošlá právna úprava nedefinovala spôsob podania, iba to, že návrh má byť podaný na príslušnom súde. Novela zákona explicitne určila povinnosť elektronického podania návrhu na reštrukturalizáciu. Elektronické podanie sa týka aj **prihlasovania pohľadávok**³⁶. Tým sa vytvára elektronický zoznam pohľadávok v registri úpadcov, a prihlasovateľom pohľadávok odpadá povinnosť vyhotoviť 4 rovnopisy a poslať súdu jeden z rovnopisov.

Aktuálne platný ZKR tiež umožňuje, aby sa **schôdza veriteľov** mohla konať aj online. Správca môže požiadať súd o zvolanie schôdze veriteľov aj elektronicky tak, aby sa zabezpečil obrazový a zvukový záznam schôdze. Správca má v tomto prípade povinnosť zaslať prístupové údaje na online schôdzu súdu a prihláseným veriteľom. Z online schôdze veriteľov správca vyhotoví obrazovo-zvukový záznam, ktorý uchová na nosiči dát a ktorý je súčasťou zápisnice zo schôdze veriteľov.

Pri hroziacom úpadku má **dlžník možnosť vyhľadať pomoc jedného alebo viacerých poradcov**. Vo verejnej preventívnej reštrukturalizácii **je dlžník povinný poradcu využiť**. Zákon explicitne neuvádza, kto by mal byť poradcom. Vo všeobecnosti by to mala byť osoba, ktorá má odborné vedomosti a skúsenosti, technické a personálne vybavenie potrebné pri riešení hroziaceho úpadku a pre relevantných veriteľov je to dôveryhodná osoba.³⁷ Pričom dôvodová správa k zákonu o hroziacom úpadku uvádza, že pre výkon činnosti poradcu musí tento spĺňať predpoklady ustanovené osobitnými predpismi (napríklad v oblasti právnych služieb). Úlohou poradcu je posúdiť, či dlžníkovi úpadok hrozí a úzko spolupracovať s dlžníkom na odvrátení hroziaceho úpadku. O využití poradcu a jeho odmene je dlžník povinný informovať veriteľov. Táto informácia musí byť súčasťou verejného plánu.

Posledná novelizácia ZKR zjednodušuje proces transformácie reštrukturalizácie podniku na konkurz tým, že do funkcie správcu ustanoví „*toho istého správcu, ktorý vykonával funkciu*

³⁴ V súlade s §113, ods. 4 zákona o konkurze a reštrukturalizácii „*začaté reštrukturalizačné konanie bráni tomu, aby sa na toho istého dlžníka začalo iné reštrukturalizačné konanie*“.

³⁵ § 129, ods. 2 zákona o konkurze a reštrukturalizácii .

³⁶ Podľa §121 zákona o konkurze a reštrukturalizácii musí byť tiež autorizovaná.

³⁷ Podľa § 3, ods. 1 zákona o hroziacom úpadku

v reštrukturalizácii“³⁸. Funkcia správcu tak podľa nového znenia ZKR nezaniká. Zároveň dochádza k zosúladieniu požiadavky vyplývajúcej zo Smernice 2019/1023 a slovenského právneho predpisu. Tým sa proces reštrukturalizácie spružňuje a skracuje, keďže správca už pozná podnik, jeho situáciu a zároveň sa skracuje čas medzi odvolaním pôvodného a vymenovaním nového správcu.

Nový zákon o hroziacom úpadku umožňuje podnikateľom, ktorým úpadok hrozí, využiť dočasnú ochranu pred veriteľmi a dodatočné formy financovania (krízové a nové financovanie). Pri verejnej preventívnej reštrukturalizácii môže dlžník požiadať súd o poskytnutie **dočasnej ochrany**. Podmienkou udelenia dočasnej ochrany je súhlas väčšiny, alebo aspoň 20 % všetkých veriteľov počítaných podľa zákona o hroziacom úpadku. Počas dočasnej ochrany nemožno na dlžníka podať návrh na vyhlásenie konkurzu, nemožno ho začať, ani nemožno povoliť reštrukturalizáciu. Zároveň počas dočasnej ochrany nemožno proti dlžníkovi viesť exekučné konanie ani žiadne podobné konanie. Dočasná ochrana má dlžníkovi zabezpečiť, aby sa v čase jej trvania³⁹ dostal z problémov, ktoré by mohli vyústiť do úpadku dlžníka. V dôvodovej správe k zákonu o hroziacom úpadku sa uvádza, že dočasná ochrana je opatrenie, ktoré „*má za cieľ poskytnúť dlžníkovi časovo obmedzenú ochranu dostatočnú na vyriešenie hroziaceho úpadku a na efektívne naštartovanie a riadenie procesu sanácie dotknutého dlžníka prostredníctvom verejnej preventívnej reštrukturalizácie*“.

Počas dočasnej ochrany môže byť dlžníkovi poskytnuté **krízové financovanie**. Podľa § 22, ods. 3 zákona o hroziacom úpadku sa za „*krízové financovanie považujú poskytnuté prostriedky najviac v rozsahu šiestich mesačných priemerných prevádzkových nákladov dlžníka za uplynulý kalendárny rok*“. Finančné prostriedky, ktoré dlžník krízovým financovaním získal „*môže použiť len na účely zabezpečenia riadneho chodu prevádzky podniku dlžníka počas dočasnej ochrany*“⁴⁰.

V prípade plánovaných reštrukturalizačných opatrení môže dlžník podľa §38 zákona o hroziacom úpadku požiadať aj o **nové financovanie** určené na tieto opatrenia. Nové financovanie má slúžiť primárne na účely reštrukturalizácie a nie je ani časovo ani účelovo viazané. Informácie o tom, že podnik využije nové financovanie a všetky informácie o novom financovaní musia byť obsiahnuté vo verejnom pláne.

³⁸ § 131, ods. 3 zákon o konkurze a reštrukturalizácii. Pred novelizáciou ZKR z júla 2022 bolo platné znenie zákona v § 129, ods. 3, ktoré uvádzalo, že zastavením reštrukturalizačného konania z dôvodu vyhlásenia konkurzu, zaniká aj funkcia správcu a podľa § 40, ods. 1 je súdom ustanovený nový správca konkurzného konania.

³⁹ Zákon stanovuje dĺžku trvania dočasnej ochrany na 3 mesiace s možnosťou predĺženia o ďalšie 3 mesiace, pričom dočasná ochrana v trvaní 6 mesiacov musí plynúť bez prerušenia.

⁴⁰ § 22, ods. 4 zákona o hroziacom úpadku

Tabuľka 1: Dĺžka trvania formálnej reštrukturalizácie na Slovensku

Úkon	Súčasnne platné lehoty	Lehota pred prijatím novely
Návrh na povolenie reštrukturalizácie na základe posudku vypracovanom správcom, nie staršom ako 30 dní.	30 dní	30 dní
Rozhodnutie o začatí alebo odmietnutí reštrukturalizačného konania od doručenia návrhu na súd. Súd posudzuje splnenie formálnych náležitostí návrhu.	15 dní	15 dní
Súd uznesením rozhodne o povolení/zastavení reštrukturalizácie. Lehota na povolenie/zastavenie plyní od začatia reštrukturalizačného konania.	30 dní	30 dní
Lehota na prihlasovanie pohľadávok. Začína plynúť dňom na povolenie reštrukturalizácie.	30 dní	30 dní
Zostavenie zoznamu pohľadávok. Počíta sa odo dňa uplynutia lehoty na prihlasovanie pohľadávok.	10 dní	10 dní
Popieranie pohľadávok správcom alebo veriteľom je možné do 30 dní od uplynutia lehoty na prihlasovanie pohľadávok (incidenčné spory).		
Schvaľujúca schôdza veriteľov. Správca zvolá schôdzu veriteľov tak, aby sa konala nie skôr ako 30 dní a nie neskôr ako 45 dní od uplynutia lehoty na popieranie pohľadávok.	30 – 45 dní	2 – 7 dní
Predloženie záverečného návrhu na predbežné schválenie veriteľskému výboru. Musí byť predložený do 120 dní od povolenia reštrukturalizácie. Veriteľský výbor môže túto lehotu v odôvodnených prípadoch o 60 dní predĺžiť. Plán musí poskytnúť nezabezpečeným veriteľom uspokojenie ich pohľadávok aspoň o 20 % vyššie, ako by dosiahli v konkurze.	120 – 180 dní	90 – 150 dní
Schválenie/zamietnutie predloženého návrhu plánu veriteľským výborom. Termín na schválenie plyní od jeho predloženia. Ak má veriteľský výbor k návrhu plánu výhrady, môže určiť predkladateľovi plánu 15 dňovú lehotu na jeho prepracovanie. O schválení alebo zamietnutí plánu v tomto prípade veriteľský výbor rozhodne do 15 dní od predloženia prepracovaného plánu.	15 dní	15 dní
Schvaľovacia schôdza veriteľského výboru. Zvoláva ju správca uverejnením oznámenia v Obchodnom vestníku tak, aby sa konala najneskôr do 30 dní od doručenia žiadosti. Lehota medzi zvolaním a konaním schvaľovacej schôdze nesmie byť kratšia ako 15 dní	30 dní	30 dní
Ak z rozpravy vyplynie potreba urobiť v pláne zmeny, predsedajúci môže hlasovanie o prijatí plánu o 15 dní odročiť		
Návrh na potvrdenie plánu. Predkladateľ plánu ho doručí súdu po skončení schvaľovacej schôdze.	10 dní	10 dní
Potvrdenie plánu súdom. Lehota na potvrdenie plyní odo dňa doručenia plánu súdu. O potvrdení plánu súdom vydá súd uznesenie, kde rozhodne aj o skončení reštrukturalizácie.	15 dní	15 dní

Zdroj: SBA

Paradoxne, napriek tomu, že novelizácia ZKR účinná od 17.07.2022 zrýchlila niektoré procesy spojené s reštrukturalizačným a konkurzným konaním, **formálna reštrukturalizácia sa v porovnaní s rokom 2018 predĺžila o 58 dní**. Dôvodom je nárast počtu dní na zvolanie ustanovujúcej schôdzy veriteľov (z 2 – 7 dní v roku 2017 na 15 – 20 dní od 01.01.2018 po 30 – 45 dní od 17.07.2022) a nárast počtu dní spojených s predložením záverečného návrhu na predbežné schválenie veriteľskému výboru (z 90 – 150 dní na 120 – 180 dní od účinnosti novelizácie ZKR odo dňa 01.02.2023). Predĺženie lehôt na formálnu reštrukturalizáciu možno vnímať ako negatívny krok, a to nielen z medzinárodného pohľadu, ale aj z pohľadu zúčastnených strán. Čím dlhšie trvá reštrukturalizačné konanie, tým neskôr sa podnik dostane k reálnemu plneniu reštrukturalizačného plánu a tým menej financií mu ostáva na úhradu svojich záväzkov, keďže časť z nich použije na financovanie poplatkov spojených s reštrukturalizačným konaním.

Dlžník je pri verejnej reštrukturalizácii povinný zverejniť verejný **reštrukturalizačný plán**, a do 7 dní od skončenia schvaľovacej schôdze ho zaslať príslušnému súdu. Ten do 30 dní od jeho doručenia rozhodne, či ho potvrdí alebo zamietne. Verejný reštrukturalizačný plán je záväzný voči dlžníkovi a každému dotknutému veriteľovi. Verejná preventívna reštrukturalizácia sa končí zverejnením reštrukturalizačného plánu. V prípade, že súd reštrukturalizačný plán nepotvrdí, štatutárny orgán je povinný do 15 dní zverejniť v Obchodnom vestníku vyhlásenie, že podnik je v úpadku.

Pri verejnej preventívnej reštrukturalizácii sa koncept reštrukturalizačného plánu podáva spolu s návrhom na verejnú preventívnu reštrukturalizáciu.

Tabuľka 2: Dĺžka trvania verejnej preventívnej reštrukturalizácie na Slovensku

Úkon	Lehota
Podanie návrhu na preventívnu reštrukturalizáciu; prípadný súhlas s poskytnutím dočasnej ochrany.	nie starší ako 30 dní
Povolenie preventívnej reštrukturalizácie. Lehota plyní od doručenia návrhu súdu.	10 dní
Zvolanie informatívnej schôdze dlžníkom. Od povolenia verejnej preventívnej reštrukturalizácie.	15 – 20 dní
Zvolanie schvaľovacej schôdze dlžníkom. Od povolenia verejnej preventívnej reštrukturalizácie.	60 – 70 dní
Dlžník podá návrh na potvrdenie verejného plánu. Lehota plyní od skončenia schvaľovacej schôdze.	7 dní
Rozhodnutie súdu o návrhu na potvrdenie verejného plánu. Lehota plyní od uplynutia lehoty na vyjadrenie nesúhlasiacich veriteľov.	30 dní

Zdroj: SBA

Na **podnikateľa – fyzickú osobu**, ktorá má podnikateľské problémy, je možné primerane využiť zákon o konkurze a reštrukturalizácii v §3, ods. 2 „*fyzická osoba je platobne neschopná, ak nie je schopná plniť 180 dní po lehote splatnosti aspoň jeden peňažný záväzok. Ak peňažnú pohľadávku nemožno voči dlžníkovi vymôcť exekúciou, alebo ak dlžník nesplnil povinnosť uloženú mu výzvou na vyhlásenie konkurzu na návrh veriteľa podľa §17, ods. 1 písm. a) zákona o konkurze, predpokladá sa, že je platobne neschopný*“.

Za podmienok stanovených v §166 zákona o konkurze a reštrukturalizácii sa môže fyzická osoba, teda aj fyzická osoba podnikateľ, domáhať oddĺženia konkurzom alebo splátkovým kalendárom. Cieľom oddĺženia nie je maximálne uspokojenie veriteľa, ale zbavenie dlžníka dlhov, teda aby sa od dlhov oslobodil a znova sa zapojil do ekonomického života.⁴¹ Novelizácia ZKR účinná od 17.07.2022 upresnila textáciu zákona týkajúcu sa fyzickej osoby - živnostníka. Na základe §166e, ods. 5 zákona o konkurze a reštrukturalizácii „*ak došlo k oddĺženiu, konkurz vyhlásený na majetok dlžníka nie je prekážkou prevádzkovania živnosti podľa osobitného predpisu*“. Touto novelizáciou dochádza k zlúčeniu zákona SR s požiadavkami Smernice 2019/1023.

U fyzických osôb ZKR rozlišuje aj **poctivý a nepoctivý zámer dlžníka**. Pri poctivom zámere fyzickej osoby bolo znenie zákona rozšírené aj na podnikateľa.⁴² Zároveň ale súd

⁴¹ MORAVEC, T. 2021. *Evropské insolvenční právo*. Praha: C.H.Beck. ISBN 978-80-7400-832-0.

⁴² §166g, ods. 1 zákona o konkurze a reštrukturalizácii znie „*Dlžník má poctivý zámer, ak z jeho správania po podaní návrhu možno usudzovať, že vynaložil úprimnú snahu riešiť svoj dlh v medziach svojich možností a schopností, najmä ak poskytoval správcovi a veriteľom potrebnú súčinnosť, vynaložil snahu získať zamestnanie, zamestnal sa alebo si zabezpečil iný zdroj príjmov, pokračoval vo výkone podnikateľskej činnosti alebo inej obdobnej činnosti alebo začal podnikáť, v prípade nie nepatrného dedenia, daru alebo výhry zo stávky alebo hry ponúkol aspoň polovicu takéhoto zdroja dobrovoľne veriteľom na uspokojenie nevymáhateľného dlhu, prípadne vynaložil snahu o zaradenie sa do spoločnosti alebo sa do spoločnosti opätovne zaradil.*“

rozdielne prihliada na dlžníka, ktorý mal alebo má významnejší majetok, má skúsenosti s podnikaním, pôsobí alebo pôsobil ako vedúci zamestnanec, alebo má iné osobitné životné skúsenosti, ako na dlžníka, ktorého je možné zaradiť do sociálne slabšej skupiny obyvateľov (dosiahol iba základné vzdelanie, je v dôchodkovom veku, má vážne zdravotné problémy, prípadne iné osobitné problémy). Podľa L. Ušiakovej však poctivý aj nepoctivý zámer dlžníka je hypotéza, ktorá je stanovená relatívne neurčito a „*prenecháva súdu, aby podľa svojho uváženia v každom jednom prípade vymedzil individuálne hypotézu právnej normy zo širokého, vopred neurčeného okruhu okolností v kontexte daných okolností a skutočností*“⁴³.

Pri ukončení reštrukturalizácie bol novelizáciou z júla 2022 upresnený aj §155a zákona o konkurze a reštrukturalizácii, kde sa uvádza, že dlžník alebo preberajúca osoba nemôže po skončení reštrukturalizácie rozdeliť medzi svojich členov zisk skôr, ak okrem iného, uplynú 4 roky od skončenia reštrukturalizácie. Touto novelizáciou sa stanovila horná lehota na možnosť využiť zisk z podnikania v prospech podnikateľa.⁴⁴

Konkurz

Jednou z možností ako v podniku vyriešiť problémy s platobnou neschopnosťou je vyhlásenie konkurzu. „*Konkurz predstavuje jeden zo spôsobov ukončenia podnikania. Uskutoční sa vtedy, keď podnikateľ nemá dostatok majetku na splácanie svojich záväzkov voči obchodným partnerom.*“⁴⁵. Aj keď konkurz aj reštrukturalizácia riešia finančné problémy podnikateľa, sú medzi nimi rozdiely. Zatiaľ čo reštrukturalizácia ponúka možnosť druhej šance v podnikaní pri zachovaní existujúceho podniku, konkurz predchádza zániku podniku a druhá šanca v podnikaní nastáva až v štádiu možnosti založenia inej obchodnej spoločnosti alebo novej živnosti, teda po ukončení konkurzu. Preto je v záujme podnikateľa po konkurze, aby k ukončeniu konkurzného konania a k samotnej likvidácii spoločnosti a oddlženiu došlo čo najskôr a s čo najnižším finančným zaťažením. Tým by sa skrátil čas na to, aby podnikateľ dostal druhú šancu v podnikaní a vytvoril nový podnikateľský subjekt, prípadne sa stal spoločníkom alebo konateľom v novej obchodnej spoločnosti.

Nasledujúci text je zameraný na popis podmienok, za ktorých môžu súčasní podnikatelia, štatutári a konatelia získať druhú šancu na založenie nového podniku po konkurze a likvidácii pôvodnej spoločnosti. Tiež je zameraný na opis časovej a finančnej náročnosti konkurzného konania a z toho vyplývajúcej dostupnosti konkurzu, najmä pre MSP v súlade s platnou legislatívou SR. Významné zmeny v ZKR, ktoré vyplývajú zo Smernice 2019/1023 sú zamerané skôr na prevenciu pred úpadkom. Cieľom EK je zachovať podnik a ochrániť ho pred hroziacim úpadkom a teda aj pred konkurzom. **Najzásadnejšia zmena týkajúca sa konkurzu spočíva v čiastočnej elektronizácii procesu konkurzného konania a pripravovaného zavedenia insolvenčného registra.**

Návrh na vyhlásenie konkurzu môže podať veriteľ, dlžník, likvidátor alebo iná oprávnená osoba. Dlžník môže podať návrh na konkurz iba ak je právnickou osobou. Veriteľ môže podať návrh na vyhlásenie konkurzu voči právnickej osobe, ale aj voči fyzickej osobe – podnikateľovi. Dôvodom na vyhlásenie konkurzu je úpadok alebo hroziaci úpadok dlžníka. Cieľom vyhlásenia

⁴³ UŠIAKOVÁ, L. 2022. *Diskvalifikácia z výkonu funkcie v obchodnom práve*. Belianum: Banská Bystrica. ISBN 978-80-557-1963-4.

⁴⁴ V zákone o konkurze bolo v roku 2018 nasledujúce znenie §155a: „*Dlžník alebo preberajúca osoba nemôže po skončení reštrukturalizácie medzi svojich členov rozdeliť zisk alebo iné vlastné zdroje skôr, ako dôjde k uspokojeniu pohľadávok veriteľov skupiny pre nezabezpečené pohľadávky do výšky ich zistených pohľadávok podľa plánu.*“ Pričom toto nariadenie sa týkalo aj právnych nástupcov dlžníka alebo preberajúcej osoby.

⁴⁵ PODNIKAJTE.SK. 2019. *Konkurz firmy (s.r.o.)*. Online. Dostupné na: <https://www.podnikajte.sk/ukoncenie-podnikania/konkurz-firmy-sro>

konkurzu je uspokojiť veriteľov v čo najvyššej možnej miere. Platobná neschopnosť dlžníka spojená s úpadkom alebo hroziacim úpadkom súvisí s dlhmi, ktoré môže mať obchodná spoločnosť **voči štátu** (voči sociálnej poisťovni alebo na daniach), alebo môže ísť o **exekúcie vo všeobecnosti** (zápis v registri diskvalifikácií, zápis v registri poverení na vykonanie exekúcie).

V prípade lehôt, zachytených v nasledujúcej infografike, ktoré sa týkajú konkurzu, ide len o základné lehoty súvisiace s konkurzným konaním. Infografika nezachytáva všetky potrebné termíny a lehoty súvisiace s konkurzným konaním. Dôvodom je komplikovanosť, neprehľadnosť a časová náročnosť konkurzného konania.

Na podnik môže byť vyhlásený **konkurz** alebo **malý konkurz**. „Dlžník, ktorý je PO je povinný podať návrh na vyhlásenie konkurzu do 30 dní od kedy sa dozvedel, alebo pri zachovaní odbornej starostlivosti mohol dozvedieť o svojom úpadku.“⁴⁶

Na malý konkurz sa primerane uplatňujú §106 - §106k zákona o konkurze a reštrukturalizácii⁴⁷. Podmienkou vyhlásenia malého konkurzu je, že „podľa posledných 5 účtovných závierok nemal dlžník záväzky v sume vyššej ako 1 000 000 €⁴⁸ a podľa posledných 5 účtovných závierok nemal dlžník majetok v hodnote vyššej ako 1 000 000 €“⁴⁹. S malým

⁴⁶ Zákon o konkurze a reštrukturalizácii §11, ods. 2

⁴⁷ Súčasná právna úprava je oproti roku 2018 pozmenená. Malý konkurz bol vymedzený §106 – 107b.

⁴⁸ Predchádzajúce znenie zákona sa týkalo spoločnosti, ktorá mala majetok neprevyšujúci sumu 165 000 €, obrat neprevyšil 333 000 € a počet zamestnancov nebol pravdepodobne vyšší ako 50.

⁴⁹ §106c, ods. 1, písm. f, g zákona o konkurze a reštrukturalizácii

konkurzom sú spojené nižšie náklady na úhradu trov konkurzného konania (cca 500 €, pri veľkom konkurze cca 1 500 €). V neposlednom rade by priebeh malého konkurzu mal byť výrazne rýchlejší, keďže ide o zjednodušený priebeh konkurzného konania a mal by sa týkať najmä mikro, malých a stredných podnikov. Zavedenie malého konkurzu do legislatívy tak znižuje výšku poplatkov, ktoré sú pre MSP prijateľnejšie ako poplatky za veľký konkurz. Možnosť MSP prejsť konkurzom zvyšuje šancu veriteľom MSP získať aspoň časť finančných prostriedkov vložených do krachujúceho podniku späť.

Za nevyhlásenie konkurzu⁵⁰ na spoločnosť včas, hrozia štatutárom spoločnosti peňažné tresty⁵¹ (v malom konkurze 1 000 – 10 000 €, vo veľkom konkurze je pokuta pre každého štatutára vo výške 12 500 €) a trestnoprávna zodpovednosť (vo veľkom konkurze je trestnoprávna zodpovednosť v rozsahu 6 mesiacov - 5 rokov⁵²). Výška pokuty určenej pre štatutárov spoločnosti⁵³ je daná zákonom o konkurze a reštrukturalizácii podľa §11, ods. 2. „Platí, že pre prípad porušenia povinnosti podať návrh na vyhlásenie konkurzu včas sa medzi spoločnosťou s ručením obmedzeným, jednoduchou spoločnosťou na akcie alebo akciovou spoločnosťou a osobou povinnou podať návrh na vyhlásenie konkurzu v jej mene, dojednala zmluvná pokuta vo výške rovnakej ako je polovica najnižšej hodnoty základného imania pre akciovú spoločnosť.“ V roku 2022 tak výška pokuty ostáva aj naďalej v sume 12 500 € pre každého štatutára. Výšku pokuty nie je možné nijakým spôsobom znížiť.

V súvislosti s druhou šancou v podnikaní má nevyhlásenie konkurzu na spoločnosť výraznejší vplyv na štatutára, ktorý má záujem aj počas alebo po likvidácii podniku založiť novú obchodnú spoločnosť. Nevyhlásenie konkurzu je jedným zo zákonných dôvodov, na základe ktorých je možné domáhať sa vylúčenia osoby z funkcie⁵⁴ na súde. Osoba vylúčená z funkcie rozhodnutím súdu je podľa slovenského právneho poriadku zapísaná do Registra diskvalifikácií.

Druhá šanca pre podnikateľa tak pri vyhlásení konkurzu alebo osobného bankrotu existuje len v možnosti založenia novej obchodnej spoločnosti alebo živnosti. V prípade, že si spoločník alebo konateľ obchodnej spoločnosti, ktorá je v konkurze chce založiť novú obchodnú spoločnosť, stretáva sa podľa zákona s určitými formami obmedzení. Spoločníkom v obchodnej spoločnosti alebo v družstve môže byť len ten, kto:

- Nemá dlhy voči Sociálnej poisťovni.
- Nemá dlhy voči Daňovému úradu.
- Nie je zapísaný v Registri diskvalifikácií.
- Nie je vedený v Registri poverení na vykonanie exekúcie.

⁵⁰ V malom konkurze podľa §106k zákona o konkurze a reštrukturalizácii je štatutárny orgán povinný naďalej vykonávať zabezpečujúci chod podniku a starať sa o riadne plnenie povinností smerom do vnútra podniku aj navonok voči veriteľom. Vo veľkom konkurze všetky povinnosti prechádzajú na určeného správcu.

⁵¹ Táto povinnosť sa podľa §11, ods. 2 zákona o konkurze a reštrukturalizácii týka len spoločností s ručením obmedzeným, akciovej spoločnosti a jednoduchej spoločnosti na akcie.

⁵² V súlade s §242 Zákona č. 300/2005 Z. z. Trestného zákona.

⁵³ Zákon o konkurze a reštrukturalizácii účinný od 01.01.2016

⁵⁴ Vylúčenie z výkonu funkcie podľa ZKR je možné: „v dôsledku porušenia povinnosti podať návrh na vyhlásenie konkurzu; v dôsledku porušenia povinnosti poskytovať súčinnosť a porušenia povinností počas malého konkurzu; v dôsledku zrušenia oddĺženia pre nepoctivý zámer dlžníka“. UŠIAKOVÁ, L. 2022. Diskvalifikácia z výkonu funkcie v obchodnom práve. Belianum: Banská Bystrica. ISBN 978-80-557-1963-4.

Tieto obmedzenia sa vzťahujú na všetkých spoločníkov v obchodnej spoločnosti. Konateľ môže byť len ten, kto nie je vylúčený na základe rozhodnutia súdu. Miernejšie prihliada zákon na pozíciu konateľa v obchodnej spoločnosti. Konateľom v obchodnej spoločnosti alebo v družstve sa nemôže stať osoba, ktorá:

- Je zapísaná v Registri diskvalifikácií⁵⁵.
- Je vedená v Registri poverení na vykonanie exekúcie⁵⁶.

Založiť novú spoločnosť s ručením obmedzeným tak spoločníci či konatelia v obchodnej spoločnosti, ktorá je zadlžená, môžu v súlade s §105a Obchodného zákonníka až vtedy, keď splatia dlhy a budú vyškrtnutí z uvedených registrov. Súhlas so založením obchodnej spoločnosti môžu tieto osoby získať aj vtedy, ak sú síce vedení ako neplatiči, ale súhlas na podnikanie im udelí príslušný správca dane (daňový alebo colný úrad) alebo Sociálna poisťovňa.

Aj keď by sa mohlo zdať, že po splatení všetkých záväzkov môže štatutár začať hneď podnikat' alebo sa stať štatutárom v inej obchodnej spoločnosti, nie je tomu tak. **Obchodný zákonník v §13a, ods. 1 upravuje dĺžku trvania rozhodnutia o vylúčení z výkonu funkcie (člena štatutárneho orgánu alebo člena dozorného orgánu v obchodnej spoločnosti alebo družstve) na dobu uvedenú v rozhodnutí alebo na základe rozhodnutia súdu po dobu troch rokov od právoplatnosti rozhodnutia.**

Fyzická osoba – podnikateľ

V prípade, že sa do platobnej neschopnosti dostane fyzická osoba, môže vyhlásiť „osobný bankrot“⁵⁷. Osobný bankrot je zaužívaný pojem pre vyhlásenie konkurzu alebo oddĺženia vo forme splátkového kalendára. Podstatou osobného bankrotu je oddĺženie, teda zbavenie sa všetkých dlhov. Či už FO vyhlási konkurz, alebo splátkový kalendár, povinným zástupcom dlžníka je Centrum právnej pomoci⁵⁸. Zastúpenie FO Centrom právnej pomoci trvá až dovtedy, kým súd neustanoví správcu. Podmienkou na vyhlásenie osobného bankrotu je:

- Musí ísť len o fyzickú osobu, pričom sa nerozlišuje, či je FO podnikateľom alebo nie.
- FO musí byť platobne neschopná. Za platobne neschopnú je FO považovaná vtedy, ak nie je schopná plniť 180 dní po lehote splatnosti aspoň jeden peňažný záväzok.
- FO musí preukázať, že sa voči nej vedie exekučné alebo iné konanie (daňové alebo colné nedoplatky, nedoplatky voči Sociálnej poisťovni, výkon dražby a podobne).
- FO musí mať poctivý zámer.

⁵⁵ Register diskvalifikovaných osôb je **verejný register, v ktorom sa evidujú údaje o fyzických osobách vylúčených z výkonu funkcie** člena štatutárneho orgánu, člena dozorného orgánu, vedúceho organizačnej zložky podniku, vedúceho podniku zahraničnej osoby, vedúceho organizačnej zložky podniku zahraničnej osoby alebo prokuristu. Súd, ktorý vydá rozhodnutie o vylúčení, túto skutočnosť v podobe diskvalifikačného listu a rovnopisu rozhodnutia o vylúčení, bezodkladne oznámi Okresnému súdu Žilina, ktorý bude viesť register diskvalifikácií pre celé územie Slovenskej republiky. Viac informácií na: <https://www.podnikajte.sk/obchodne-pravo/register-diskvalifikovanych-osob>

⁵⁶ Predstavuje **verejne dostupný zoznam vedený Slovenskou komorou exekútorov, do ktorého sa zapisujú údaje o každej právoplatne neskončenej exekúcii**, ktorý je možné nájsť v elektronickej podobe na webe Slovenskej komory exekútorov. Viac informácií na: <https://www.podnikajte.sk/vymahanie-pohladavok/centralny-register-exekucii>

⁵⁷ Osobný bankrot je upravený zákonom o konkurze a reštrukturalizácii v §166 – 166k Oddĺženie.

⁵⁸ Povinné zastúpenie FO Centrom právnej pomoci nadobudlo účinnosť 01.01.2018.

Najčastejšia forma oddlženia fyzickej osoby je **konkurz**. Pri konkurze sa zastavujú všetky dlhy dlžníka. Nevýhodou konkurzu je, že dlžník prichádza o majetok, dokonca ním zaniká aj bezpodielové spoluvlastníctvo manželov. Predajom majetku dlžníka sa uhradia jeho dlhy.

Druhá forma oddlženia fyzickej osoby je **splátkový kalendár**. Predpokladom splácania dlhov formou splátkového kalendára je stály príjem fyzickej osoby a podmienky, že dlhy nesmú prevyšovať majetok dlžníka. Minimálna výška uspokojenia dlhov musí byť 30 % a FO ich môže splácať v priebehu nasledujúcich 5 rokov. Pri oddlžení formou splátkového kalendára sa prebiehajúce exekučné ani súdne konania nezastavujú.

Novelizácia ZKR účinná od 17.07.2022 umožňuje FO oddlženie bez trojročnej skúšobnej doby. Dlžník je povinný uhradiť 500 € ako preddavok správcovi konkurznej podstaty a 200 € advokátovi, ktorého určí dlžníkovi Centrum právnej pomoci.

Zároveň však pri ukončení konkurzu alebo zastavení konkurzného konania pre nedostatok majetku, počas zákonom stanovenej lehoty nebude možné vydať FO alebo PO živnostenské oprávnenie. Živnostenský úrad môže uvedenú prekážku na základe zváženia hospodárskych pomerov odpustiť.⁵⁹

⁵⁹ UŠIAKOVÁ, L. 2022. *Diskvalifikácia z výkonu funkcie v obchodnom práve*. Belianum: Banská Bystrica. ISBN 978-80-557-1963-4.

2 Hodnotenie uplatňovania princípov druhej šance na Slovensku

Všetky krajiny EÚ určitým spôsobom evidujú podniky, ktoré sa dostali do problémov s likviditou a požiadali o nejakú formu reštrukturalizácie, alebo vstúpili do konkurzu. Bez ohľadu na to, v akej krajine podnikatelia pôsobia, citlivo reagujú na zmeny v podnikateľskom prostredí, ktoré je ovplyvňované zmenami v zákonoch, ale aj situáciou na trhu tovarov a služieb, na trhu práce či finančnom trhu. Nie všetky obdobia, ktoré sú pre podnikateľov náročné, dokážu podniky prekonať. Preto dobrým obrazom o podnikaní v krajine je aj počet podnikov, ktoré sú podfinancované alebo predĺžené. Vo všeobecnosti ide o **podniky, ktoré sa dostali do platobnej neschopnosti**.

Podnik, ktorý sa dostane do platobnej neschopnosti, alebo do hrozacej platobnej neschopnosti, má možnosť túto situáciu riešiť včas. „*Vo väčšine podnikov v úpadku, ktoré krízu riešili insolvenčným konaním, boli príznaky finančných problémov indikované tri roky pred zistením situácie a s blížiacim sa úpadkom sa tieto problémy zhoršovali.*“⁶⁰ Preto je reštrukturalizácia alebo konkurz často len vrcholom dlhšie trvajúcich problémov. Oba prípady sú legitímnym riešením platobnej neschopnosti dlžníka. **Cieľom reštrukturalizácie** je udržanie sa podniku na trhu a znovu oživenie jeho podnikania. **Cieľom konkurzu** je uhradenie dlhov veriteľom v čo najvyššej možnej miere a ukončenie podnikateľských aktivít. Iniciatíva EÚ v oblasti druhej šance pre podnikateľov sa prejavila aj v právnej rovine. Legislatívne zmeny v oblasti druhej šance pre podnikanie, ktoré boli prijaté členskými krajinami EÚ, by mali zvýšiť dostupnosť reštrukturalizácie a preventívnej reštrukturalizácie podniku, s osobitým zreteľom na MSP. Na základe iniciatívy druhej šance, by krajiny EÚ mali definovať a nastaviť systém včasného varovania a zvýšiť dostupnosť reštrukturalizácie po technickej a finančnej stránke. **Práve systémy včasného varovania majú slúžiť ako účinný nástroj prevencie pred úpadkom podniku.**

Do dátovej časti analýzy boli primárne spracované verejne dostupné informácie o konkurze a reštrukturalizácii na Slovensku. Keďže každá krajina vedie evidenciu a štatistiku o úpadkoch iným spôsobom, sú verejne dostupné údaje o konkurze a reštrukturalizácii na medzinárodnej úrovni pomerne ťažko porovnateľné. Preto boli na dokreslenie situácie o stave počtu začatých a povolených, prípadne ukončených konkurzoch a reštrukturalizáciách vybrané len 2 krajiny – Poľsko a Rakúsko.

Základné obdobie v ktorom sú vybrané ukazovatele druhej šance vyhodnocované, je obdobie rokov 2017 – 2021. V prípade, že sú údaje dostupné aj za rok 2022, sú tieto údaje súčasťou analýzy. Na úrovni SR sú z údajov Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky dostupné aj ďalšie hodnotené ukazovatele týkajúce sa konkurzu a reštrukturalizácie (došlé návrhy, otvorené, zamietnuté, prebiehajúce konania).

Na medzinárodnej úrovni sú vyhodnocované údaje o počte začatých a zamietnutých konkurzoch, ako aj údaje o prebiehajúcich reštrukturalizáciách. Keďže krajiny vybrané na medzinárodné porovnanie sú značne odlišné, boli absolútne hodnoty relativizované dvoma spôsobmi. Údaje o počte začatých konkurzov a reštrukturalizáciách sú dané do pomeru k počtu existujúcich podnikov vo vybraných krajinách a k počtu pracovných dní (kalendárne dni – soboty, nedele. Celkom 260 dní). Relativizovanie ukazovateľov umožňuje lepšie porovnanie vybraných ukazovateľov.

⁶⁰ SCHÖNFELD, J. KUDĚJ, M., HAVEL, B., SPRINZ, P., a kol. 2020. *Insolvenční praxe (Problémy a výzvy pro léta dvacátá)*. Praha: C. H. Beck. ISBN 978-80-7400-780-4.

Vzhľadom k tomu, že Smernica 2019/1023 bola do legislatívy jednotlivých krajín transponovaná v rokoch 2021 a 2022, výsledky týchto legislatívnych zmien sa na analyzovaných údajoch ešte nemohli odraziť.

2.1 Konkurzy a reštrukturalizácie na Slovensku

V prípade, že sa podnik dostane do problémov s likviditou, ktoré dokáže dostatočne rýchlo a pružne vyriešiť, nemusia takéto problémy viesť nevyhnutne k likvidácii podniku. Rýchlym a najmä včasným riešením je využitie reštrukturalizácie podniku. Podnik, ktorý prejde reštrukturalizáciou, by mal ostať na trhu pôsobiť bez dlhových problémov a mal by byť v dobrej kondícii.

Znovu oživenie podnikov, ktoré čelia zadlženosti, je prioritou EK, ktorá od roku 2011 ponúka jednotlivým krajinám využitie rôznych podporných nástrojov, smerníc a odporúčaní ako zefektívniť a podporiť reštrukturalizáciu podnikov v jednotlivých členských krajinách EÚ.

Reštrukturalizácia

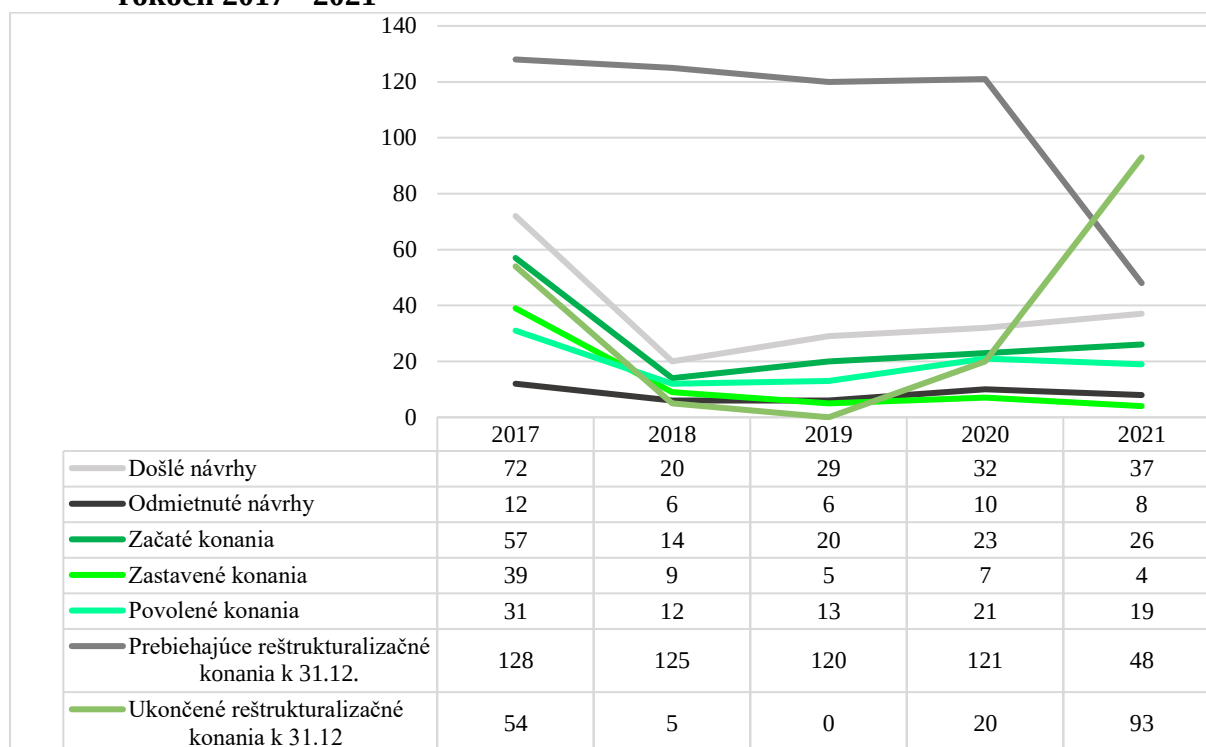
Z hľadiska prevencie pred úpadkom podniku je **reštrukturalizácia podniku** účinnnejším nástrojom ako konkurz. Zložitost' procesu a finančná náročnosť reštrukturalizácie na Slovensku sa odráža v nízkom počte došlých návrhov na reštrukturalizačné konanie.

Reštrukturalizačné konanie sa začína podaním návrhu na reštrukturalizáciu na súd (*došlé návrhy*). Návrh môže byť *odmietnutý* z dôvodu nesplnenia formálnych náležitostí vyplývajúcich so ZKR. V prípade neodmietnutých návrhov, súd *začne reštrukturalizačné konanie*. Začatie reštrukturalizačného konania znamená, že sa súd zaoberá splnením podmienok pre povolenie reštrukturalizácie. Ak podmienky dané platnou legislatívou nie sú splnené, alebo sa vyskytnú skutočnosti ktoré nedovoľujú reštrukturalizáciu povoliť, súd *reštrukturalizačné konanie zastaví*⁶¹. *Povolené reštrukturalizačné konanie* je spravidla ukončené potvrdením alebo zamietnutím reštrukturalizačného plánu, vyhlásením konkurzu na majetok veriteľa alebo ukončené z iných dôvodov uvedených v zákone o konkurze a reštrukturalizácii.

Proces od podania návrhu na reštrukturalizačné konanie po ukončenie konania môže v niektorých prípadoch trvať viac ako rok. Preto nesúlad medzi počtom došlých návrhov a počtom začatých, povolených a ukončených reštrukturalizačných konaní, po zohľadnení odmietnutých návrhov a zastavených konaní (Graf 1), súvisí s medziročným zostatkom nevybavených, resp. prebiehajúcich reštrukturalizačných konaní.

⁶¹ Súd môže zastaviť reštrukturalizačné konanie z dôvodu späťvzatia návrhu po začatí konania, nesplnenia podmienok podľa § 116ods.2 zákona o konkurze a reštrukturalizácii, vyhlásením konkurzu na návrh dlžníka alebo iných dôvodov uvedených v zákone o konkurze a reštrukturalizácii.

Graf 1: Vývoj počtu návrhov a konaní v jednotlivých fázach procesu reštrukturalizácie v rokoch 2017 - 2021

Zdroj: ANALYTICKÉ CENTRUM MS SR. Štatistické ročenky

Z vývoja počtu *došlých návrhov na reštrukturalizáciu* v analyzovanom období vyplýva, že v roku 2018, oproti roku 2017, počet došlých návrhov klesol za celé sledované obdobie najvýraznejšie (o 72,22 %). Stúpajúci počet došlých návrhov na reštrukturalizáciu od roku 2019 (priemerne 23,67 % ročne), sa na slovenských súdoch prejavil ku koncu analyzovaného obdobia (december 2021), kedy bol počet došlých návrhov na reštrukturalizáciu o 85,00 % vyšší, ako v roku 2018.

Po začatí reštrukturalizačného konania, dochádzalo v období od roku 2017 do roku 2021 k zastaveniu reštrukturalizačného konania najčastejšie z dôvodu nesplnenia podmienok uvedených v § 116, ods. 2 ZKR⁶². V roku 2017 bolo takto zastavených 39 reštrukturalizačných konaní, čo predstavuje až 54,17 % z počtu došlých návrhov v spomínanom roku. Ďalším z dôvodov na zastavenie reštrukturalizačného konania je vyhlásenie konkurzu na majetok podniku. V rokoch 2017 - 2021 bol maximálny počet takto zastavených konaní v jednom roku 5 (rok 2020). Pre nedostatok majetku nebolo od roku 2017 do roku 2021 zastavené ani jedno reštrukturalizačné konanie⁶³.

V roku 2018 bolo za posledných 10 rokov (2008 – 2018) *povolených* najmenej reštrukturalizácií. Dôvodom výrazného medziročného poklesu počtu došlých návrhov, a s tým súvisiacim poklesom počtu povolených reštrukturalizácií⁶⁴ v roku 2018, môže byť pretrvávajúci dopad legislatívnej zmeny v zákone o konkurze a reštrukturalizácii platnej od roku 2015. Touto legislatívnou zmenou bola zavedená minimálna 50 % miera uspokojenia pohľadávok nezabezpečených veriteľov a zákaz rozdeľovania zisku vyprodukovaného

⁶² Nesplnenie podmienok v oblasti reštrukturalizačného posudku.

⁶³ ANALYTICKÉ CENTRUM MS SR. 2022. *Súdna štatistika. Štatistické ročenky 2017 – 2021*. Online. Dostupné na: <https://web.ac-mssr.sk/sudna-statistika/>

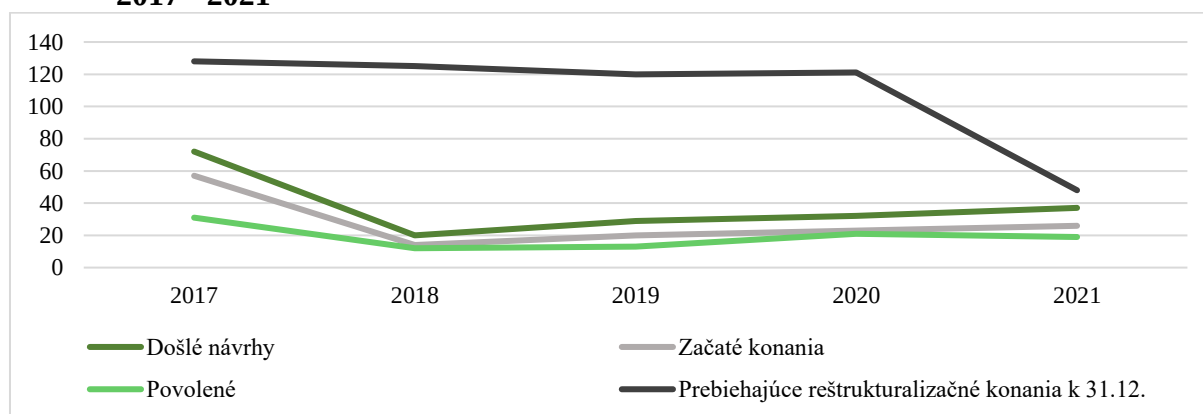
⁶⁴ Počet povolených reštrukturalizácií klesal od roku 2015.

dlžníkom po ukončení reštrukturalizácie, až do uhradenia pohľadávok nezabezpečených veriteľov v plnej výške. **Slovenská republika mala od roku 2015 jednu z najvyšších mier uspokojenia pohľadávok nezabezpečených veriteľov v reštrukturalizácii v porovnaní s inými krajinami EU.**⁶⁵

S uvedenou legislatívnou zmenou môže súvisieť aj vysoký počet *ukončených reštrukturalizácií* v roku 2017 (54 ukončených reštrukturalizácií), z ktorého až 39 (72,22 %) bolo ukončených z dôvodu vyhlásenia konkurzu. V roku 2018 bolo ukončených 5 reštrukturalizácií a v roku 2019 ich počet klesol na 0. Je možné predpokladať, že vysoká miera uspokojenia nezabezpečených veriteľov mala vplyv na to, že od roku 2020 začal počet ukončených reštrukturalizácií opäť stúpať a v roku 2021 bol vyšší ako na začiatku analyzovaného obdobia (rok 2017). Ku koncu roka 2021 súdy v SR ukončili 93 reštrukturalizácií, pričom 67 (72,04 %) z nich bolo ukončených z dôvodu vyhlásenia konkurzu na majetok dlžníka.

Po výraznom medziročnom znížení povolených reštrukturalizácií v roku 2018 (o 62,29 % menej oproti roku 2017), začal v roku 2019 počet povolených reštrukturalizácií opäť narastať. Nárast počtu povolených reštrukturalizácií od roku 2019 ku koncu analyzovaného obdobia nedosiahol úroveň z roku 2017. Celkovo, od roku 2017 do roku 2021, klesol počet povolených reštrukturalizácií v priemere o 35,25 %.

Graf 2: Vývoj počtu návrhov a konaní na začiatku reštrukturalizačného procesu v rokoch 2017 - 2021

Zdroj: ANALYTICKÉ CENTRUM MS SR. *Štatistické ročenky*

Počet *prebiehajúcich reštrukturalizačných konaní* mal v analyzovanom období mierne klesajúcu tendenciu. V roku 2021 však počet prebiehajúcich konaní medziročne klesol až o 73 (60,33 %). Tento výrazný pokles súvisí s počtom ukončených reštrukturalizačných konaní v spomínanom roku. Zaujímavosťou je, že zo všetkých ukončených reštrukturalizačných konaní v roku 2021, bolo až 82 (88,17 %) reštrukturalizácií ukončených z dôvodu vyhlásenia konkurzu na majetok veriteľa, 10 konaní bolo ukončených potvrdením reštrukturalizačného plánu a jedno jeho zamietnutím⁶⁶. Je možné predpokladať, že nárast počtu došlých návrhov na reštrukturalizáciu, ako aj začatých a ukončených reštrukturalizačných konaní v roku 2021 súvisel so zmenou legislatívy. Od 01.01.2021 sa výrazne zhoršili podmienky poskytnutia

⁶⁵ ENGINEERING. 2019. *Vlani bolo vyhlásených 255 konkurzov a povolených iba 14 reštrukturalizácií*. Online. Dostupné na: <https://www.engineering.sk/aktuality/4889-eko-sr-konkurzy-restrukturalizacie-2018>

⁶⁶ ANALYTICKÉ CENTRUM MS SR. 2022. *Súdna štatistika. Štatistická ročenka – 2021*. Online. Dostupné na: <https://web.ac-mssr.sk/statisticka-rocenka-2018/>

dočasnej ochrany⁶⁷. Zníženie likvidity podnikov mohlo v tomto roku nastať aj v dôsledku zníženia podnikových rezerv. Uvedené skutočnosti mohli viesť k výraznému nárastu počtu vyhlásených konkurzov na majetok dlžníkov v prebiehajúcom reštrukturalizačnom konaní v roku 2021.⁶⁸

Z pohľadu odvetvového členenia bolo v roku 2021 najviac povolených reštrukturalizácií podnikom pôsobiacim v odvetví *maloobchod a veľkoobchod* (5 podnikov). Je pravdepodobné, že najviac povolených reštrukturalizácií v roku 2021 v uvedenom odvetví súvisí s tým, že práve kamenné prevádzky MSP pôsobiace v maloobchode a veľkoobchode boli výrazne zasiahnuté pandémiou COVID-19.

Napriek tomu, že počet prebiehajúcich reštrukturalizačných konaní od roku 2017 klesal, rozdiel počtu prebiehajúcich konaní a počtu povolených reštrukturalizácií v jednotlivých rokoch je značný. Každoročne povolené reštrukturalizácie tvorili v analyzovanom období v priemere len 17,71 % prebiehajúcich reštrukturalizačných konaní. Najvýraznejší posun nastal v roku 2021, kedy počet prebiehajúcich reštrukturalizačných konaní medziročne klesol o 73 konaní (60,33 %) a podiel povolených reštrukturalizácií na prebiehajúcich konaniach dosiahol úroveň 39,58 %.

Tabuľka 3: Dĺžka reštrukturalizačného konania k 31.01.2023

	Počet prebiehajúcich reštrukturalizácií	Podiel počtu prebiehajúcich reštrukturalizácií na celkovom počte prebiehajúcich reštrukturalizácií
Menej ako 3 mesiace	5	3,40 %
Viac ako 3 mesiace, menej ako 6 mesiacov	7	4,76 %
Viac ako 6 mesiacov, menej ako 1 rok	10	6,80 %
Viac ako 1 rok, menej ako 2 roky	6	4,08 %
Viac ako 2 roky, menej ako 3 roky	7	4,76 %
Viac ako 3 roky, menej ako 5 rokov	13	8,84 %
Nad 5 rokov	99	67,35 %

Zdroj: Register úpadcov. Štatistiky pre konania v systéme RÚ. Online. Dostupné na: <https://ru.justice.sk/ru-verejnost-web/pages/home.xhtml>

Zložitosť reštrukturalizačného konania v SR sa odráža aj v dĺžke jednotlivých konaní. Z údajov v tabuľke 3 vyplýva, že **najvyšší počet reštrukturalizačných konaní trvá viac ako 5 rokov** (až 67,35 %)⁶⁹. Najmenej reštrukturalizačných konaní trvá menej ako 3 mesiace (3,40 %). **Otázne je, či dlhotrvajúce reštrukturalizačné konanie, aj vzhľadom na jeho finančnú náročnosť, plní svoj cieľ.** Je možné predpokladať, že podnik ktorý sa prostredníctvom reštrukturalizácie, snaží o zníženie svojich dlhov a oživenie svojej činnosti, nevydrží neprimeranú finančnú záťaž plynúcu z dlhotrvajúceho konania a ukončí svoju činnosť

⁶⁷ Dočasná ochrana podnikateľov vo finančných ťažkostiach bola upravená Zákom č. 421/2020 Z. z. o dočasnej ochrane podnikateľov vo finančných ťažkostiach a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorým sa jednotlivé subjekty riadili v čase 01.01.2021 – 16.07.2022.

⁶⁸ OPOISTENÍ.SK. 2022. V roku 2021 sa v konkurze ocitlo výrazne viac podnikov, rásť aj reštrukturalizácie. Online. Dostupné na: <https://www.opoistenis.sk/legislativa/slovenska-legislativa/v-roku-2021-sa-v-konkurze-ocitlo-vyrazne-viac-podnikov-rastli-aj-restrukturalizacie/c:22241/>

⁶⁹ V roku 2022 prešli reštrukturalizáciou dva veľké podniky – Dedoles, s.r.o. a SEZ Krompachy, a.s., pri ktorých dĺžka trvania reštrukturalizácie od podania návrhu na reštrukturalizáciu po jej pobolenie súdom **trvala iba dva mesiace**. V prípade, že aj ostatné reštrukturalizácie by trvali takto krátko, je predpoklad, že záujem o reštrukturalizáciu z pohľadu podnikov by bol výrazne vyšší.

skôr ako dôjde k povoleniu reštrukturalizácie súdom. **Príkladom negatívneho dopadu dlho trvajúceho reštrukturalizačného konania bola situáciu v roku 2021. V uvedenom roku až 88,17 % všetkých ukončených reštrukturalizačných konaní bolo ukončených z dôvodu vyhlásenia konkurzu na majetok veriteľa.**

Počas spracovania analýzy (koniec februára 2023) neboli dostupné informácie MS SR o došlých návrhoch na reštrukturalizáciu, prebiehajúcich reštrukturalizačných konaniach ani povolených reštrukturalizáciách za rok 2022. Z analýzy spoločnosti CRIF však vyplýva, že počet povolených reštrukturalizácií v uvedenom roku mierne vzrástol (na 26), pričom najviac povolených reštrukturalizácií pripadalo na spoločnosti s ručením obmedzeným (20), následne na akciové spoločnosti (4) a na družstvá (2). Z pohľadu odvetvového členenia bolo v roku 2022 najviac súdom povolených reštrukturalizácií spoločnostiam pôsobiacim v odvetví *maloobchodu a veľkoobchodu* (5), *priemyselnej výroby* (4) a *činnosti v oblasti nehnuteľností* (4)⁷⁰.

Dočasná ochrana

Jedným z opatrení na zníženie ekonomických dôsledkov pandémie COVID-19 pre podniky vo finančných ťažkostiach, bola možnosť využitia **dočasnej ochrany**⁷¹. Žiadosť o dočasnú ochranu mohli v čase od 01.01.2021 do 16.07.2022 podať len subjekty, ktoré boli oprávnené podnikat' pred 12.03.2020 a mali sídlo alebo miesto podnikania na Slovensku. Prvýkrát mohli podnikatelia o tento druh pomoci požiadať príslušný súd v máji 2020. Subjekt vo finančných ťažkostiach pod dočasnou ochranou súdu nemusel podať návrh na vlastný konkurz, alebo o začatí konkurzného konania voči nemu nebolo možné rozhodnúť.

Inštitút dočasnej ochrany mal však len dočasný charakter s cieľom zachovať prevádzku podnikov vo finančných ťažkostiach v čase prepuknutia pandémie. Podniky mali možnosť požiadať o súdnu ochranu pred veriteľmi maximálne do októbra 2020, neskôr bola táto lehota predĺžená do decembra 2020⁷². Od 01.01.2021 začal platiť nový zákon⁷³, ktorý upravoval podmienky žiadosti o dočasnú ochranu od uvedeného dátumu. Maximálna dĺžka na ktorú mohol súd poskytnúť podnikateľom dočasnú ochranu sa uvedeným zákonom znížila na tri mesiace, s možnosťou predĺženia o ďalšie tri, pričom podnikateľ v žiadosti bol okrem iného povinný vyhlásiť, že s dočasnou ochranou súhlasila nadpolovičná väčšina jeho veriteľov⁷⁴.

⁷⁰ CRIF. 2023. *Viac konkurzov aj reštrukturalizácií*. Online. Dostupné na: <https://www.crif.sk/novinky-a-tlacove-spravy/tlacove-spravy/2023/janu%C3%A1r/viac-konkurzov-aj-restrukturalizacii/>

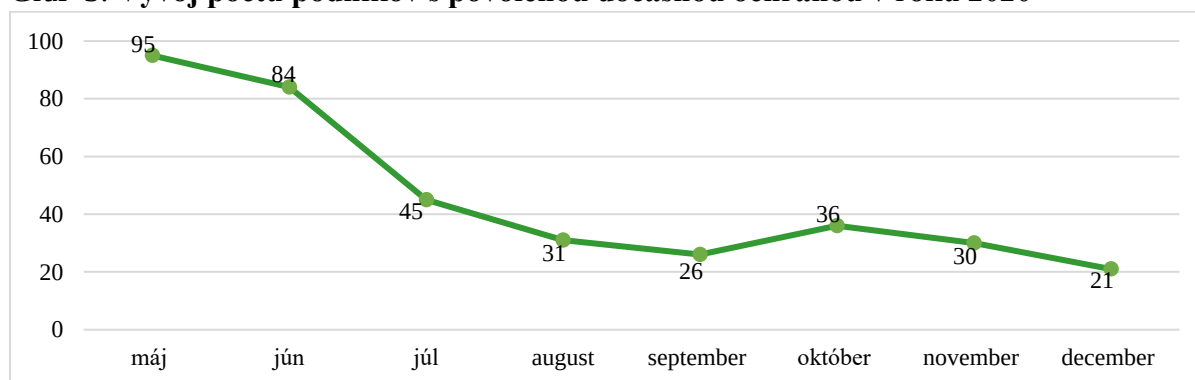
⁷¹ Dočasná ochrana podnikateľov poskytovaná do 31.12.2020, bola upravená Zákonom č. 92/2020 Z. z., ktorým sa menil a doplňal Zákon č. 62/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 a v justícii a ktorým sa menili a doplňali niektoré zákony.

⁷² Zákon č. 92/2020 Z. z.

⁷³ Zákon č. 421/2020 Z. z. o dočasnej ochrane podnikateľov vo finančných ťažkostiach a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

⁷⁴ ANALYTICKÉ CENTRUM MS SR. 2021. *Ako vyzerala dočasná ochrana v čase COVID-19 – komentár*. Online. Dostupné na: https://web.ac-mssr.sk/wp-content/uploads/2021/analzy_komentare/20210428_COVID_19_do%C4%8Dasn%C3%A1_ochrana.pdf

Graf 3: Vývoj počtu podnikov s povolenou dočasnou ochranou v roku 2020

Zdroj: ANALYTICKÉ CENTRUM MS SR. 2021. *Ako vyzerala dočasná ochrana v čase COVID-19 – komentár.* Online. Dostupné na: https://web.ac-mssr.sk/wp-content/uploads/2021/analyzy_komentare/20210428_COVID_19_do%C4%8Dasn%C3%A1_ochrana.pdf

Z dostupných údajov vyplýva, že v roku 2020 bola povolená dočasná ochrana 368 podnikom. V roku 2021 to bolo 13 podnikov⁷⁵ a za rok 2022, kedy začala platiť nová legislatíva týkajúca sa tohto nástroja, nie sú údaje o žiadostiach a poskytnutí dočasnej ochrany dostupné. Zaujímavé je však sledovať vývoj počtu podnikov, ktorým bola po vypuknutí pandémie vírusu COVID-19 poskytnutá dočasná ochrana. Je možné konštatovať, že počet subjektov s povolenou dočasnou ochranou v roku 2020, takmer kopíruje prvú a druhú vlnu pandémie. Počet podnikov, ktorým bola poskytnutá dočasná ochrana po nástupe druhej vlny pandémie (október 2020) však už nedosiahlo úroveň z prvej polovice roka 2020.

Od 17.07.2022 inštitút dočasnej ochrany upravuje zákon č. 111/2022 Z. z. o riešení hroziaceho úpadku a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorým sa do právneho poriadku Slovenskej republiky preberá Smernica 2019/1023⁷⁶. Tento nástroj na ozdravenie podniku vo finančných ťažkostiach je uvedeným zákonom ukotvený v legislatíve SR.

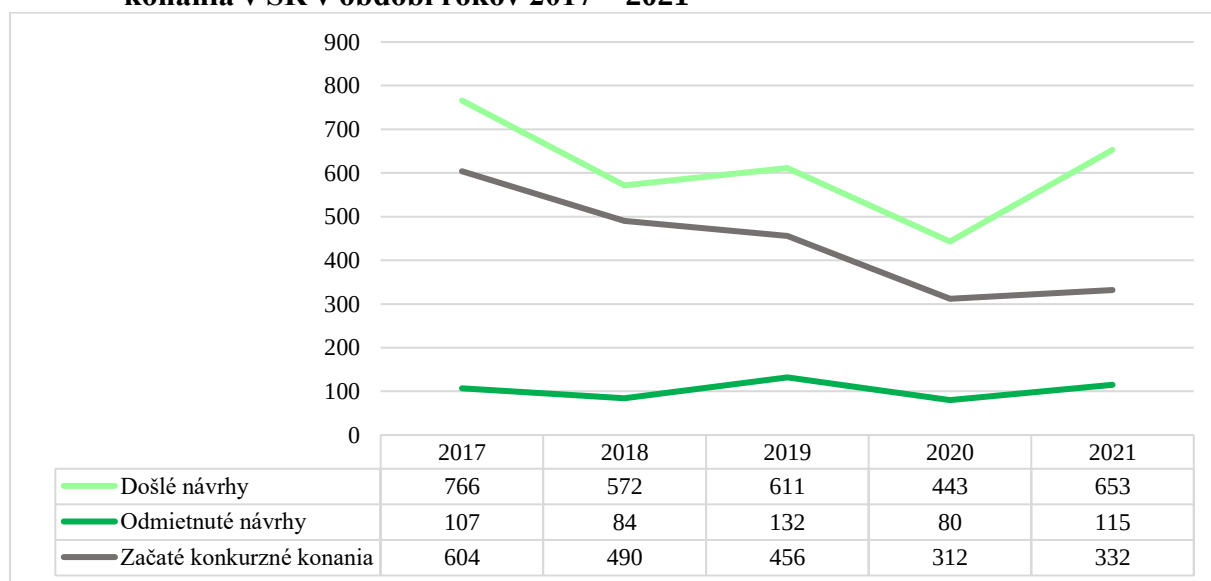
Konkurzy

Ak sa podnik dostane do stavu, kedy nedokáže plniť svoje záväzky voči obchodným partnerom a štátu, a neexistuje ani predpoklad že by v budúcnosti svoje záväzky mohol začať splácať, je jednou z možností vyhlásenie konkurzu. Z dostupných dát vyplýva, že **konkurzné konanie** je v SR napriek svojej administratívnej a finančnej náročnosti pomerne často využívaný nástroj ako ukončiť podnikanie v prípade problémov s likviditou podniku.

Nesúlad medzi rozdielom počtu došlých návrhov v jednotlivých rokoch analyzovaného obdobia a počtu začatých konkurzných konaní, po zohľadnení odmietnutých návrhov, súvisí s medzироčným zostatkom nevybavených návrhov (Graf 4).

⁷⁵ Mesačné údaje o poskytnutej dočasnej ochrane v roku 2021 nie sú dostupné.

⁷⁶ MINISTERSTVO SPRAVODLIVOSTI SR. 2022. *Dočasná ochrana podnikateľov. Dočasná ochrana od 17.07.2022.* Online. Dostupné na: <https://www.justice.gov.sk/sluzby/docasna-ochrana-podnikatelov/#docasna-ochrana-od-17-7>

Graf 4: Vývoj počtu návrhov a konaní vo vybraných začiatkových fázach konkurzného konania v SR v období rokov 2017 – 2021

Zdroj: ANALYTICKÉ CENTRUM MS SR. *Štatistické ročenky*

Najvyšším počtom *došlých návrhov* na konkurz sa v analyzovanom období príslušné súdy na Slovensku zaoberali v roku 2017. K tomu mohol prispieť vyšší počet ukončených reštrukturalizácií formou vyhlásenia konkurzu (39 reštrukturalizačných konaní). Ďalším dôvodom bolo doznievanie dopadu sprísnenia legislatívy (z roku 2015) v oblasti výšky uspokojenia nezabezpečených pohľadávok v rámci reštrukturalizačného konania. Od uvedeného roku nemal počet došlých návrhov na konkurz rovnomerný vývoj. Celkovo bol v období od roku 2017 do roku 2021 zaznamenaný pokles počtu došlých návrhov o 14,75 %.

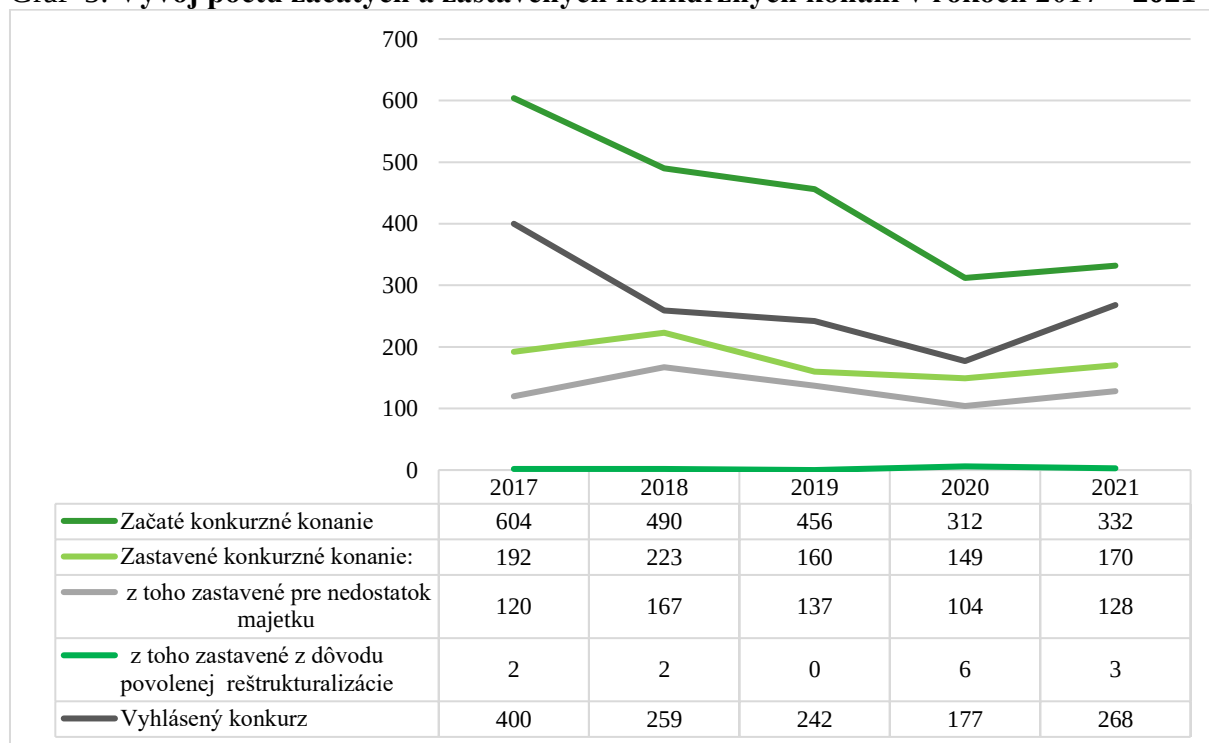
Počas sledovaného obdobia bol zaznamenaný najnižší počet došlých návrhov na konkurz v roku 2020, a to 443 podaných návrhov, čo znamenalo medziročný pokles o 27,50 %. V tomto roku podnikateľské prostredie značne ovplyvnilo vypuknutie celosvetovej pandémie COVID-19 a následné opatrenia štátu na zmiernenie jej dopadov a na zachovanie zamestnanosti. Je možné predpokladať, že dôvodom najnižšieho počtu podaných návrhov na konkurz v rámci analyzovaného obdobia v roku 2020, bolo poskytnutie dočasnej ochrany 365 podnikateľským subjektom, ktoré sa ocitli vo finančných ťažkostiach.

V roku 2021 na Slovensku stále pretrvávala pandémia COVID-19, preto štát aj počas tohto roka poskytoval podnikom protipandemickú finančnú pomoc. Napriek tomu, podniky ktoré sa ocitli v problémoch s likviditou už pred vypuknutím pandémie, alebo následkom vypuknutia pandémie, nedokázala pred úpadkom ochrániť ani štátna podpora. Zároveň boli sprísnené podmienky poskytovania dočasnej ochrany, čo podnikateľské problémy ešte viac prehĺbilo. Dočasná ochrana pred veriteľmi bola v roku 2021 súdmi povolená len v trinástich prípadoch. Tieto faktory sa mohli podpísať aj na náraste počtu došlých návrhov na konkurz, ktorý sa medziročne zvýšil o 32,20 %.

Samotné podanie návrhu na konkurz však neznamená, že konkurzné konanie na majetok podniku bude vyhlásené. Súd môže na základe ZKR a príslušných nadväzujúcich predpisov návrh na konkurz odmietnuť. *Odmietnutie návrhu* súvisí s nesplnením formálnych náležitostí návrhu uvedených v spomínanom zákone. V rokoch 2017 – 2021 bolo po podaní návrhu na konkurz odmietnutých v priemere 17,19 % návrhov.

Konkurzné konanie začína tým, že súd skúma, či sú splnené všetky podmienky pre vyhlásenie konkurzu. Ak sa v priebehu konkurzného konania vyskytnú skutočnosti právnej alebo faktickej povahy, resp. nie sú splnené podmienky ktoré dovoľujú v súlade s platnou legislatívou vyhlásiť konkurz, súd konanie zastaví⁷⁷. Z dostupných údajov vyplýva, že vo viac ako 80,00 % došlých návrhov na konkurz majetku podniku, súd začne konkurzné konanie.

Graf 5: Vývoj počtu začatých a zastavených konkurzných konaní v rokoch 2017 – 2021

Zdroj: ANALYTICKÉ CENTRUM MS SR. *Štatistické ročenky*

Najčastejším dôvodom zastavenia konkurzného konania na Slovensku je *nedostatok majetku dlžníka*. Podľa § 9 Vyhlášky Ministerstva spravodlivosti SR č. 665/2005 Z. z., ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia Zákona č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov, „súd zastaví konkurzné konanie pre nedostatok majetku vtedy, ak zistí, že majetok dlžníka nemá hodnotu 6 500 €“. Táto suma súvisí s minimálnou výškou finančných prostriedkov potrebných na úhradu trov konkurzného konania. **Hodnota majetku dlžníka nesúvisí s uspokojením veriteľov, ale s úhradou trov konkurzného konania.** V období rokov 2017 – 2021 bolo na Slovensku zastavených pre nedostatok majetku v priemere 29,86 % zo všetkých začatých konkurzných konaní.

V prípade, že v podniku, ktorý začal konkurzné konanie, nastanú podmienky, ktoré umožňujú jeho postupné ozdravenie a úhradu záväzkov, je možné konkurzné konanie zastaviť a povoliť reštrukturalizáciu podniku. V období rokov 2017 – 2021 bolo zaznamenaných 13 prípadov zastaveného konkurzného konania z dôvodu povolenej reštrukturalizácie. Najviac, 6 prípadov povolenej reštrukturalizácie podniku v čase začatého konkurzného konania, bolo zaznamenaných v roku 2020.

⁷⁷ Dôvodmi zastavenia konkurzného konania sú: späťvzatie návrhu po začatí konania, zaplatenie splatných pohľadávok, osvedčenie platobnej schopnosti, nedostatok majetku, povolená reštrukturalizácia a iný dôvod.

Ak nedôjde počas konkurzného konania k skutočnostiam faktickej alebo právnej povahy, ktoré nedovoľujú konkurz vyhlásiť a ak sú splnené všetky podmienky, súd *konkurz vyhlási*. Počet vyhlásených konkurzov mal v období od roku 2017 do roku 2020 klesajúcu tendenciu. V roku prepuknutia pandémie COVID-19 (2020), bolo vyhlásených historicky najmenej konkurzov (177), čo mohlo súvisieť s využívaním inštitútu dočasnej ochrany a vyplácaním štátnej pandemickej podpory. Z pohľadu počtu vyhlásených konkurzov, boli v roku 2020 najviac postihnuté podniky vykonávajúce svoju činnosť v odvetví *maloobchod a veľkoobchod, oprava motorových vozidiel a motocyklov*. V tomto roku bol konkurz vyhlásený na majetok 50 podnikov pôsobiacich v uvedenom odvetví. Z hľadiska právnej formy, bolo najviac konkurzov (164) vyhlásených na majetok podnikateľov – právnických osôb, z toho 147 boli *spoločnosťami s ručením obmedzeným*, 15 *akciových spoločností*, jedno družstvo a jedna verejná obchodná spoločnosť. Spomedzi právnických osôb, na majetok ktorých bol v roku 2020 vyhlásený konkurz, boli najväčšou skupinou *podniky bez zamestnancov* (89 podnikov) a *zamestnávateľia, ktorí zamestnávali do 9 pracovníkov* (38 podnikov)⁷⁸.

Je možné predpokladať, že najnižší počet vyhlásených konkurzov a najvyšší počet zastavených konkurzných konaní z dôvodu reštrukturalizácie v roku 2020 súvisí s prepuknutím pandémie. Podniky, ktoré sa dokázali prispôsobiť vzniknutej situácii, resp. dokázali získať nových zákazníkov a efektívne využili štátnu podporu, mohli obnoviť svoju platobnú schopnosť a namiesto zániku podnikania prešli reštrukturalizáciou.

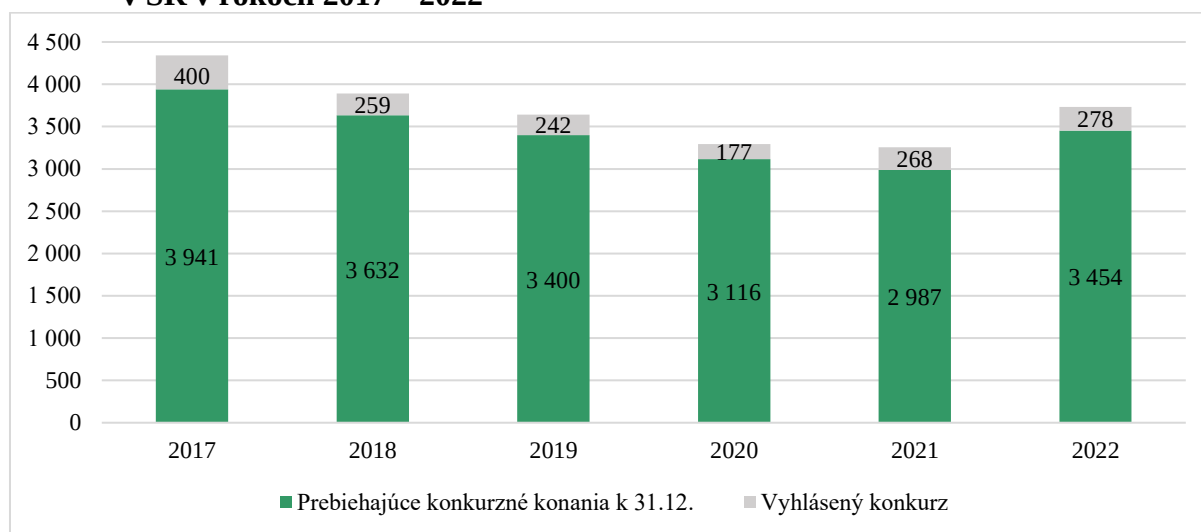
Dočasná ochrana a odklady splátok v roku 2020 pomohli podnikateľom krátkodobo preklenúť problémy s likviditou. V roku 2021 boli sprísnené pravidlá pre poskytnutie dočasnej ochrany pred veriteľmi, odklady splátok úverov a leasingov už nebolo možné predĺžiť ani o ne opätovne požiadať. Je predpoklad, že súbeh uvedených skutočností spôsobil medziročný nárast počtu vyhlásených konkurzov v roku 2021 (takmer o 34 %).

Z hľadiska právnej formy dlžníkov bol v roku 2021 vyhlásených najviac (265) konkurzov na majetok právnických osôb podnikateľov. Z toho bolo 249 *spoločností s ručením obmedzeným*, 14 *akciových spoločností*, jedna verejná obchodná spoločnosť a jeden štátny podnik⁷⁹. Podniky pôsobiace v odvetví *veľkoobchod a maloobchod, oprava motorových vozidiel a motocyklov* boli, tak ako v roku 2020 aj v roku 2021, najpočetnejšou skupinou podnikov (86 podnikov), na majetok ktorých bol vyhlásený konkurz. Druhou najpočetnejšou skupinou z hľadiska odvetvového členenia boli podniky pôsobiace v oblasti *priemyselnej výroby* (33 podnikov). Z celkového počtu vyhlásených konkurzov v roku 2021 až v 148 prípadoch boli vyhlásené konkurzy na majetok podnikateľov, ktorí *nezamestnávali ani jednu osobu* a v 67 prípadoch na podnikateľov, ktorí *zamestnávali 1 – 9 osôb*. Najväčšími zamestnávateľmi, ktorí sa v roku 2021 ocitli v konkurze boli spoločnosti Transmedic Slovakia, spol. s r.o a Chemkostroj, spol. s r.o. Uvedené spoločnosti patria do kategórie podnikov, ktoré zamestnávajú od 50 – 99 zamestnancov⁸⁰.

⁷⁸ O POISTENÍ. 2021. *V roku 2020 bolo vyhlásených 167 konkurzov a povolených 22 reštrukturalizácií dlžníkov*. Online. Dostupné na: <https://www.opoisteni.sk/legislativa/slovenska-legislativa/v-roku-2020-bolo-vyhlasenych-167-konkurzov-a-povolenych-22-restrukturalizacii-dlznikov/c:20138/>

⁷⁹ Štátny majetok Senec, štátny podnik v likvidácii. Zamestnával od 50 do 99 pracovníkov.

⁸⁰ O poistení. 2022. *V roku 2021 sa v konkurze ocitlo výrazne viac podnikov, rásť aj reštrukturalizácie*. Online. Dostupné na: <https://www.opoisteni.sk/legislativa/slovenska-legislativa/v-roku-2021-sa-v-konkurze-ocitlo-vyrazne-viac-podnikov-rastli-aj-restrukturalizacie/c:22241/>

Graf 6: Vývoj počtu prebiehajúcich konkurzných konaní v SR a vyhlásených konkurzov v SR v rokoch 2017 – 2022

Zdroj: ANALYTICKÉ CENTRUM MS SR. *Štatistické ročenky*; CRIF za rok 2022

V období rokov 2017 – 2022 každoročne vyhlásené konkurzy tvorili v priemere len 7,91 % *prebiehajúcich konkurzných konaní*. V uvedenom období prebiehalo na slovenských súdoch v priemere 3 422 konkurzných konaní ročne. Z grafu 6 vyplýva, že ich počet kontinuálne klesal od roku 2017 do roku 2021, v priemere o 239 (6,98 %) konaní ročne. Najnižší medziročný pokles počtu konkurzných konaní bol zaznamenaný v roku 2021 (o 129). V roku 2022 bol však zaznamenaný nárast počtu konkurzných konaní o 467, čo je o 15,6 % viac konaní ako v roku 2021. Nárast počtu prebiehajúcich konaní v roku 2022 súvisí s viacerými faktormi, ktoré ovplyvnili ekonomiku v tomto roku. Okrem sprísnených pravidiel poskytnutia dočasnej ochrany a doznením efektu plynúceho z pandemickej podpory sa v druhom polroku prejavili aj dopady vojnového konfliktu na Ukrajine a začínajúca energetická kríza.

Všeobecne sa za najviac postihnuté odvetvie vplyvom koronakrízy považujú reštauračné a stravovacie služby, najviac konkurzov ale bolo, tak ako v rokoch 2020 a 2021, aj v roku 2022 vyhlásených na majetok podnikov pôsobiacich v odvetví maloobchodu a veľkoobchodu (61 podnikov). Z pohľadu odvetvového členenia boli ďalšími odvetviami, v ktorých bolo na majetok podnikov v roku 2022 vyhlásených najviac konkurzov, stavebníctvo (38 podnikov) a v priemyselnej výrobe (37 podnikov). Z celkového počtu vyhlásených konkurzov ich v spomínanom roku bolo najviac vyhlásených na majetok právnických osôb (272 podnikov), pričom 248 konkurzov bolo vyhlásených na majetok spoločností s ručením obmedzeným, 16 na majetok akciových spoločností, 4 na verejné obchodné spoločnosti, 3 na družstvá a na jednu komanditnú spoločnosť.⁸¹

O zložitosti procesu konkurzného konania hovorí nielen počet prebiehajúcich konaní ale aj dĺžka trvania konkurzných konaní na slovenských súdoch.

⁸¹ CRIF.2023. *Viac konkurzov aj reštrukturalizácií*. Online. Dostupné na: <https://www.crif.sk/novinky-a-tlacove-spravy/tlacove-spravy/2023/janu%C3%A1r/viac-konkurzov-aj-restrukturalizacii/>

Tabuľka 4: Dĺžka trvania konkurzného konania k 31.01.2023

	Počet konkurzných konaní	Podiel prebiehajúcich konkurzných konaní z celkového počtu prebiehajúcich konkurzných konaní
Menej ako 3 mesiace	161	3,58 %
Viac ako 3 mesiace, menej ako 6 mesiacov	138	3,07 %
Viac ako 6 mesiacov, menej ako 1 rok	227	5,05 %
Viac ako 1 rok, menej ako 2 roky	456	10,14 %
Viac ako 2 roky, menej ako 3 roky	235	5,23 %
Viac ako 3 roky, menej ako 5 rokov	626	13,92 %
Nad 5 rokov	2654	59,02 %

Zdroj: Register úpadcov. Štatistiky pre konania v systéme RÚ. Online. Dostupné na: <https://ru.justice.sk/ru-verejnost-web/pages/home.xhtml>

Na základe vysokého počtu *prebiehajúcich konkurzných konaní* na súdoch v SR v jednotlivých rokoch analyzovaného obdobia, v pomere k došlým návrhom v uvedenom období, je možné predpokladať, že vysoký počet konkurzných konaní súvisí so samotnou dĺžkou konkurzného konania. Z tabuľky 4 vyplýva, že najviac konkurzných konaní (až 59,02 %) trvá viac ako 5 rokov. Z pohľadu miery uspokojenia veriteľov je možné tieto **dlhotrvajúce konania považovať za neefektívne, keďže najviac veriteľov (42,85 %) bolo v období rokov 2017 – 2022 uspokojených len vo výške 0 – 5 % z výšky pohľadávky.**⁸² V súčasnej dobe (k 15.02.2023) je hodnota majetku, ktorý pochádza z konkurzov v SR vo výške 188 807 496,81 €⁸³.

2.2 Medzinárodné porovnanie

Legislatívne prostredie, výška nákladov na reštrukturalizačné a konkurzné konanie, ako aj pandémie COVID-19 a s ňou súvisiace zásahy štátu v podobe priamej aj nepriamej pomoci, vplývali na počet podnikov ktoré sa v období rokov 2017 - 2022 ocitli v problémoch s likviditou. Základom pre medzinárodné porovnanie počtu začatých reštrukturalizácií aj konkurzov je počet podnikov, ktoré v danej krajine podnikajú.

Na základe dostupných údajov zo štatistiky Eurostatu vyplýva, že najviac podnikateľov⁸⁴ sa medzi vybranými krajinami nachádza v Poľsku. Počas rokov 2017 – 2021 ich bolo priemerne 2 092 233. Výrazne nižší počet podnikateľov pôsobí v SR, kde ich bolo počas uvedeného 5 ročného obdobia priemerne 519 372 a s najnižším priemerným počtom podnikateľov je vo vybranej skupine krajín Rakúsko (377 678).

Začaté reštrukturalizácie

V prípade včasného zachytenie problémov podniku a ich následného riešenia, nemusí podnik pri problémoch s likviditou ukončiť svoje podnikanie. Zabrániť konkurzu podnikom možno aj rýchlou a úspešnou reštrukturalizáciou.

⁸² Register úpadcov. Majetok z konkurzov na predaj. Online. Dostupné na: <https://ru.justice.sk/ru-verejnost-web/pages/home.xhtml>

⁸³ Register úpadcov. Majetok z konkurzov na predaj. Online. Dostupné na: <https://ru.justice.sk/ru-verejnost-web/pages/home.xhtml>

⁸⁴ Do údajov eurostatu sú zarátané okrem podnikov aj FO-podnikatelia.

Tabuľka 5: Počet začatých reštrukturalizácií a ich podiel na celkovom počte aktívnych podnikov v % vo vybraných krajinách v rokoch 2017 – 2022

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Rakúsko	479	392	374	228	224	336
Podiel	0,14 %	0,12 %	0,11 %	0,07 %	0,04 %	-
Poľsko	348	465	465	800	1 888	2 379
Podiel	0,02 %	0,02 %	0,02 %	0,04 %	0,07 %	-
Slovensko	57	14	20	23	26	-
Podiel	0,012 %	0,002 %	0,004 %	0,004 %	0,004 %	-

Zdroj: SBA

Najviac začatých reštrukturalizácií, v pomere k počtu aktívnych podnikov, bolo v **Rakúsku**. Aj keď počet reštrukturalizácií v Rakúsku počas sledovaného obdobia klesá, priemerne za rok začalo reštrukturalizáciu 0,12 % aktívnych podnikov. Najviac (0,14 % z aktívnych podnikov) bolo v reštrukturalizácii v roku 2017 a najvýraznejší pokles podnikov v reštrukturalizácii bol zaznamenaný počas pandemických rokov 2020 a 2021. V Rakúsku bolo priemerne vyhlásených 1,3 reštrukturalizácií v každom pracovnom dni.

Najmenej reštrukturalizácií počas všetkých sledovaných rokov, aj v porovnaní s vybranými krajinami EÚ, bolo začatých na **Slovensku**. Vyšší počet reštrukturalizácií na Slovensku bol iba v roku 2017. Aj tento počet však predstavoval len 0,012 % z celkového počtu aktívnych podnikov v SR. Z uvedených údajov je zrejmé, že podnikatelia na Slovensku tento nástroj druhej šance využívajú len vo veľmi obmedzenej miere. Ešte viditeľnejší je nízky počet začatých reštrukturalizácií pri ich prepočte na pracovné dni. Počas rokov 2017 – 2022 nebola v pracovnom dni začatá ani jedna reštrukturalizácia⁸⁵. Najčastejšie sa reštrukturalizácie začínali v roku 2017 (každý 4 – 5 pracovný deň), najmenej často to bolo v roku 2018 (každý 14 – 15 deň).

Mierne lepšia situácia v počte začatých reštrukturalizácií bola v **Poľsku**. Hoci by sa mohlo zdať, že počet podnikov, ktoré vstúpili do reštrukturalizácie v Poľsku je vysoký, v prepočte na počet aktívnych podnikov v krajine, o takej dobrej situácii už hovoriť nemožno. Kým počas prvých troch rokov počet reštrukturalizácií na celkovom počte podnikov tvoril 0,02 %, od roku 2020 sa tento podiel zvýšil na 0,04 % v roku 2020 a na 0,07 % v roku 2021. Rastúci počet reštrukturalizácií v Poľsku možno odôvodniť legislatívnou úpravou. Zákon o reštrukturalizácii, ktorý je platný v PL uvádza, že „*ak sa podá návrh na reštrukturalizáciu a návrh na vyhlásenie konkurzu, uznáva sa prvý z nich. V praxi to znamená, že v drvivej väčšine takýchto prípadov o otvorení reštrukturalizácie rozhodne súd. Na druhej strane, zákon o reštrukturalizácii, vo svojom čl. 9a, zakazuje vyhlásenie konkurzu na dlžníka v čase od začatia reštrukturalizačného konania proti nemu do jeho právoplatného skončenia*“⁸⁶.

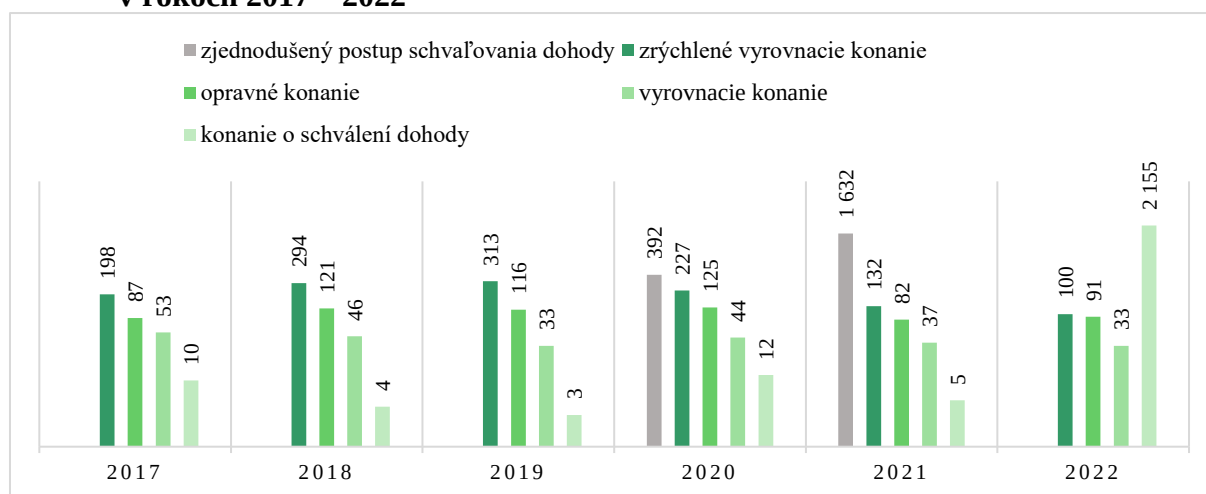
Táto skutočnosť sa odrazila aj na počte začatých reštrukturalizácií v jeden pracovný deň. Kým počas rokov 2017 – 2019 boli každý pracovný deň začaté priemerne necelé 2 reštrukturalizácie, v roku 2022 ich bolo priemerne viac ako 9. Počas rokov 2017 – 2022 boli v Poľsku priemerne počas každého pracovného dňa začaté 4 reštrukturalizácie.

⁸⁵ Denný počet začatých reštrukturalizácií sa pohyboval od 0,05 v roku 2018 po 0,22 v roku 2017. Priemerne sa denne začalo 0,095 reštrukturalizácií.

⁸⁶ KANCELARIA RESTRUKTURYZACyjNA. 2021. *Restrukturyzacja a upadłość w pierwszej połowie 2021 roku w Polsce – analiza*. Online. Dostupné na: <https://kpr-restrukturyzacja.pl/restrukturyzacja-a-upadlosc-w-pierwszej-polowie-2021-roku-w-polsce-analiza/>

Rastúci počet reštrukturalizácií v Poľsku súvisí aj s možnosťou výberu spôsobu formy a priebehu reštrukturalizácie.

Graf 7: Počet podnikov podľa druhu reštrukturalizácie v Poľsku (v logaritmickom mierke) v rokoch 2017 – 2022

Zdroj: SBA

Už v roku 2015 bol v Poľsku zavedený „nový typ konania, ktorého účelom je vyhnúť sa vyhláseniu konkurzu na dlžníka tým, že mu umožní **reštrukturalizáciu uzavretím vyrovnania s veriteľmi** (konanie o schválení dohody)⁸⁷ a v prípade opravných konaní aj vykonaním nápravného opatrenia a zároveň zabezpečí legitímne práva veriteľov“⁸⁸. Počas pandémie COVID-19 boli podnikom v Poľsku ponúknuté programy vládnej pomoci za účelom zlepšenia ich likvidity (protikrizové štíty). Pre tých podnikateľov, ktorí napriek pomoci vlády nedokázali splácať svoje záväzky, bol do praxe zavedený ďalší nástroj súvisiaci s reštrukturalizáciou, a to **zjednodušený postup schvaľovania dohody**, ktorý bol v Poľsku vyhľadávaný. Zjednodušený postup mohli podnikatelia v Poľsku využiť počas rokov 2020 a 2021, no existuje predpoklad, že sa bude využívať aj v budúcnosti. Rovnako ako v prípade rozhodnutia podniku, či v platobnej neschopnosti vyhlási konkurz alebo vstúpi do reštrukturalizácie, ani zjednodušené reštrukturalizačné konanie nemusí byť vždy dobrým riešením. Na jednej strane je to nástroj rýchlej reštrukturalizácie, na druhej strane je potrebná veľmi dobrá príprava podkladov.⁸⁹ Zjednodušený postup schvaľovania dohody využila v pandemickom roku 2020 takmer polovica subjektov, ktoré vstúpili do reštrukturalizácie a o rok neskôr to bolo až 87,00 % podnikov, ktoré požiadali o reštrukturalizáciu. Po skončení využívania tohto nástroja reštrukturalizácie bola v roku 2022 podnikateľmi využitá najmenej náročná forma reštrukturalizácie – konanie o schválení dohody.

Najviac spoločností, ktoré v Poľsku vstúpili do reštrukturalizácie pôsobilo na trhu viac ako 20 rokov, na druhom mieste boli spoločnosti, ktoré dosiahli vek 5 - 10 rokov. Priemerný vek podnikov v reštrukturalizácii bol 13,5 roka.

⁸⁷ Konanie o schválení dohody predstavuje reštrukturalizáciu spočívajúcu v uzavretí dohody medzi dlžníkom a veriteľmi. Je to najjednoduchšia forma reštrukturalizácie. Využíva sa vtedy, ak je relatívne malý počet sporných pohľadávok. Ide o najmenej formalizovaný postup reštrukturalizácie. Podmienky vstupu do konaní o schválení dohody sú dané zákonom.

⁸⁸ Centralny Ośrodek Informacji Gospodarczej Sp. z o.o. 2023. *Monitoring wykreszeń w KRS*. Online. Dostupné na: <https://www.coig.com.pl/monitoring-wykreslen-w-krs.php>

⁸⁹ KANCELARIA RESTRUKTURYZACYJNA. 2021. *Restrukturyzacja a upadłość w pierwszej połowie 2021 roku w Polsce – analiza*. Online. Dostupné na: <https://kpr-restrukturyzacja.pl/restrukturyzacja-a-upadlosc-w-pierwszej-polowie-2021-roku-w-polsce-analiza/>

Do reštrukturalizácie vstupovali najčastejšie spoločnosti s ručením obmedzeným a individuálne obchodné podniky. Podľa predmetu podnikania to boli podniky v odvetví obchod, priemyselné spracovanie a od roku 2020 aj podniky v oblasti poľnohospodárstva. Podniky pôsobiace v oblasti poľnohospodárstva majú väčší záujem o reštrukturalizáciu ako o konkurz. Dôvodom je najmä veľkosť majetku poľnohospodárov. Rast počtu reštrukturalizácií poľnohospodárskych podnikov súvisí nielen so situáciou v Poľsku, ale aj na medzinárodných trhoch a to ako následok rastu cien hnojív a rastúcich počtov suchých dní.

Vyhlásené konkurzy

Jedným zo spôsobov ako vyriešiť platobnú neschopnosť dlžníka, je vyhlásenie konkurzu. Návrh na konkurz môže byť vo všetkých analyzovaných krajinách podaný ako samotným dlžníkom, tak aj jedným alebo viacerými konkurznými veriteľmi. V Rakúsku môže byť podnet na začatie konkurzného konania podaný do 60 dní od vzniku platobnej neschopnosti alebo predĺženia právnických osôb. V prípade, že tak podnik neurobí, hrozia oprávneným zástupcom podniku vysoké pokuty aj trestnoprávne sankcie. Za platobne neschopného sa v Rakúsku považuje taký dlžník, ktorý nie je schopný uhradiť 95 % svojich záväzkov, alebo do 3 mesiacov nedokáže uhradiť omeškané platby⁹⁰. Rovnako sa podnik môže dostať do platobnej neschopnosti aj v prípade, že je predĺžený, teda veľkosť jeho dlhov je vyššia ako výška jeho aktív.⁹¹

Na Slovensku a v Poľsku môže návrh na začatie konkurzného konania podať vždy len oprávnená osoba, a to do 30 dní od zistenia skutočnosti, že podnik je platobne neschopný.

Tabuľka 6: Počet začatých konkurzných konaní a ich podiel na celkovom počte aktívnych podnikov v % v rokoch 2017 – 2022 vo vybraných krajinách

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Rakúsko	3 025	2 985	3 044	1 804	2 060	2 904
Podiel	0,91 %	0,94 %	0,92 %	0,55 %	0,36 %	-
Poľsko	591	615	586	587	412	360
Podiel	0,03 %	0,03 %	0,03 %	0,03 %	0,02 %	-
Slovensko	604	490	456	312	332	318 ⁹²
Podiel	0,13 %	0,10 %	0,09 %	0,06 %	0,06 %	-

Zdroj: SBA

Vo všetkých analyzovaných rokoch bol najvyšší počet začatých konkurzov v Rakúsku a najmenej na Slovensku. Vysoký počet konkurzov v Rakúsku je zrejmý aj pri prepočte na množstvo podnikov, ktoré v danej krajine pôsobia, aj na počet pracovných dní.

V Rakúsku sa medzi rokmi 2017 – 2022 začalo konkurzné konanie priemerne pri 0,73 % fungujúcich podnikov. Každý pracovný deň sa otváralo 7 – 12 konkurzov. Na Slovensku a v Poľsku boli oba podiely výrazne nižšie. Priemerne sa do konkurzu v uvedených rokoch dostalo 0,03 % podnikov v Poľsku a 0,09 % podnikov na **Slovensku**. V Poľsku aj na Slovensku sa počas pracovných dní otvoril približne rovnaký počet konkurzov, ktorý sa pohyboval na úrovni 1,4 – 2,3 konkurzov/pracovný deň.

⁹⁰ Je potrebné rozlíšiť, či majú neuhradené záväzky krátkodobý alebo dlhodobý charakter. V prípade krátkodobej insolventcie sa návrh na konkurz nepodáva.

⁹¹ Podrobnejšie napríklad na <https://www.anwaltfinden.at/ratgeber/insolvenzrecht/insolvenzantrag/>; alebo na https://www.wko.at/service/wirtschaftsrecht-gewerberecht/Schnelluebersicht_ueber_die_Insolvenzverfahren.html

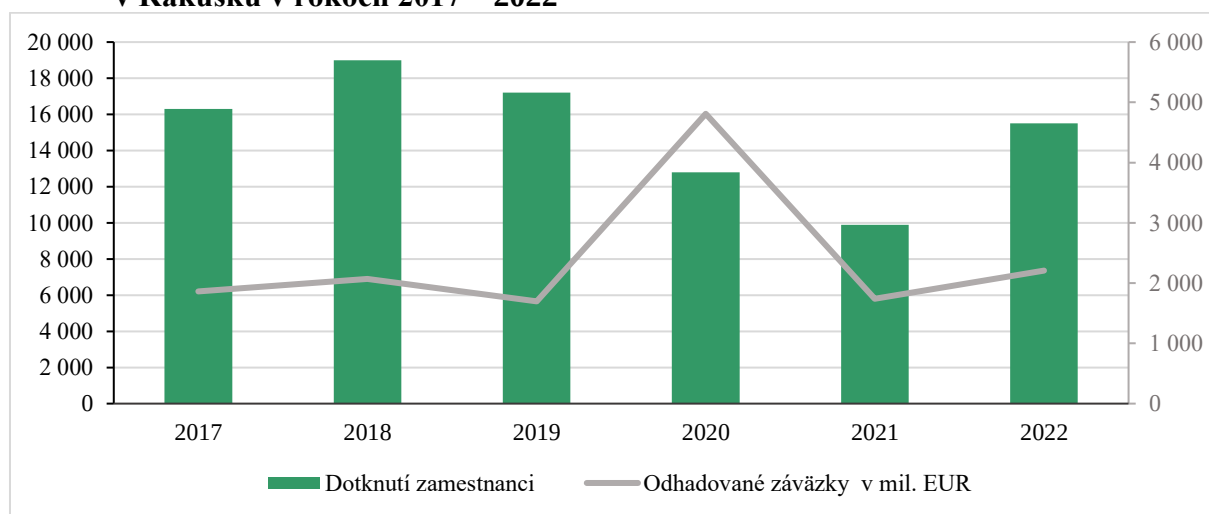
⁹² Údaj z analýzy spoločnosti CRIFF, dostupné na: <https://www.crif.sk/novinky-a-tlacove-spravy/tlacove-spravy/2023/janu%C3%A1r/viac-konkurzov-aj-restrukturalizacii/>

Štatistické údaje pre **Poľsko** obsahujú aj informácie o tom, v akých odvetviach pôsobili podniky, ktoré vyhlásili konkurz. Najviac podnikov bolo v odvetví obchod, priemyselné spracovanie a spracovateľská činnosť. Konkurz v rokoch 2017 – 2022 vyhlásilo priemerne 59 % spoločností s ručením obmedzeným a 21 % individuálnych podnikateľov. Podľa dĺžky existencie podniku na trhu, najčastejšie do konkurzu vstupovali podniky, ktoré na trhu pôsobili 5 – 10 rokov (priemerne 27 %) a podniky, ktoré na trhu pôsobili viac ako 20 rokov (priemerne 26 %).

Medzi rokmi 2017 – 2022 prebehla v **Rakúsku** v roku 2017 reforma konkurzného práva. Následne (v roku 2021) boli do rakúskej legislatívy zavedené prvky vyplývajúce zo Smernice 2019/1032 týkajúce sa druhej šance pre podnikateľov. Združenie na ochranu úverov z roku 1870 (Kreditschutzverband von 1870) v Rakúsku, zverejňuje pravidelne ročne štatistické informácie o podnikoch, ktoré sa dostali do konkurzu alebo začali reštrukturalizáciu. Podľa informácií Združenia boli konkurzmi počas rokov 2017 – 2022 najviac postihnuté odvetvia stravovacích a ubytovacích služieb, podnikových služieb a stavebníctva. Od roku 2020 sa do tejto štruktúry zaradili aj podniky pôsobiace v oblasti maloobchodu, a to najmä v dôsledku rastu ceny energií a poklesu počtu zamestnancov.

Okrem pravidelného zverejňovania počtu začatých aj zamietnutých konkurzov a reštrukturalizácií, zverejňuje Združenie aj informácie o tom, koľkých zamestnancov sa vyhlásenie konkurzu dotklo, rovnako ako veľkosť záväzkov spoločností v konkurze.

Graf 8: Počet dotknutých zamestnancov a výška záväzkov podnikov, ktoré začali konkurz v Rakúsku v rokoch 2017 – 2022

Zdroj: SBA

Vysoké počty dotknutých zamestnancov svedčia o tom, že do konkurzu sa dostávali stredné a veľké podniky s vyšším počtom zamestnancov. Krach viacerých, kapitálovo silnejších spoločností, je vidieť aj na náraste záväzkov v roku 2020. Na druhej strane, prepád záväzkov v roku 2021 svedčí o prijatých opatreniach v súvislosti s pandémiou COVID-19, medzi ktoré patrilo aj zrušenie povinnosti zdravotnej poisťovne a daňového úradu podať návrh na vyhlásenie konkurzu. Pokles počtu začatých konkurzov v roku 2020 svedčí aj o úspešnosti podpory, ktorá bola podnikom vyplácaná a ktorá zachránila aj tie podniky, ktoré by za normálnych okolností boli ukončili svoju podnikateľskú činnosť.⁹³

⁹³ KSV1870. 2023. *Insolvenzstatistiken - finale Zahlen*. Online. Dostupné na: <https://www.ksv.at/presse/insolvenzstatistik>

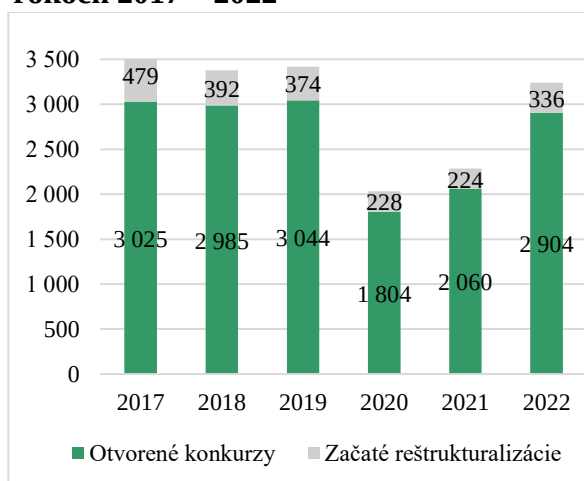
Počas rokov 2017 – 2022 začalo v **Rakúsku** konkurzné konanie alebo vstúpilo do reštrukturalizácie približne 1,00 % aktívnych podnikov. Táto skutočnosť sa však týkala iba rokov pred pandémiou COVID-19. Účinnosť podporných opatrení počas pandémie a globálny rast v rokoch 2017 – 2019 sa prejavil na výraznom poklese počtu podnikov, ktoré sa snažili riešiť svoj úpadok prostredníctvom súdu. Ani v roku 2022 sa počet začatých reštrukturalizácií a začatých konkurzov v Rakúsku ešte nedostal na úroveň pred rokom 2020. Od roku 2022 sú podniky ohrozené rastúcimi cenami pohonných látok, ktoré sa následne prejavujú na rastúcich cenách v celom hospodárstve. Neriešenie problémov podnikov v súvislosti s platobnou neschopnosťou sa prejavilo na výrazne vyššom počte začatých konkurzov v porovnaní so začatými reštrukturalizáciami. Preto je predpoklad, že rast podnikov v úpadku bude pokračovať aj v roku 2023.

Reštrukturalizácia aj konkurz riešia v podniku problémy s likviditou. Cieľom reštrukturalizácie je oživiť podnik, ktorý sa dostal do problémov a znova naštartovať jeho podnikanie. **Výhodou reštrukturalizácie je, že podnik nezaniká, nerušia sa pracovné miesta a podnik neprichádza ani o svoje know-how. Udržaním podniku na trhu sa netrhá ani fungujúci výrobný hodnotový reťazec.** Preto by podniky, ak je to možné, mali dávať prednosť reštrukturalizácii pred konkurzom.

Na druhej strane, na Slovensku neexistujú štatistiky o tom, koľko podnikov po reštrukturalizácii ostalo skutočne na trhu fungovať ako ozdravené podniky, ani ako dlho a či teda finančné, personálne a časové výdavky spojené s týmto procesom boli vynaložené skutočne efektívne.

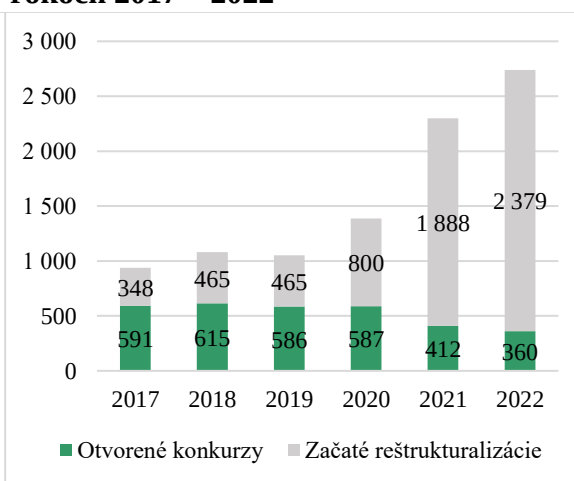
Konkurz znamená zánik podniku a jeho odchod z trhu. Aj odchod z trhu by však mal byť riadený. A hoci vo všeobecnosti by podniky mali preferovať reštrukturalizáciu pred konkurzom, riadený odchod podniku z trhu vytvára nové príležitosti pre ďalších podnikateľov vstúpiť na trh.

Graf 9: Počet začatých konkurzov a začatých reštrukturalizácií v Rakúsku v rokoch 2017 – 2022

Zdroj: SBA

Graf 10: Počet začatých konkurzov a začatých reštrukturalizácií v Poľsku v rokoch 2017 – 2022

Zdroj: SBA

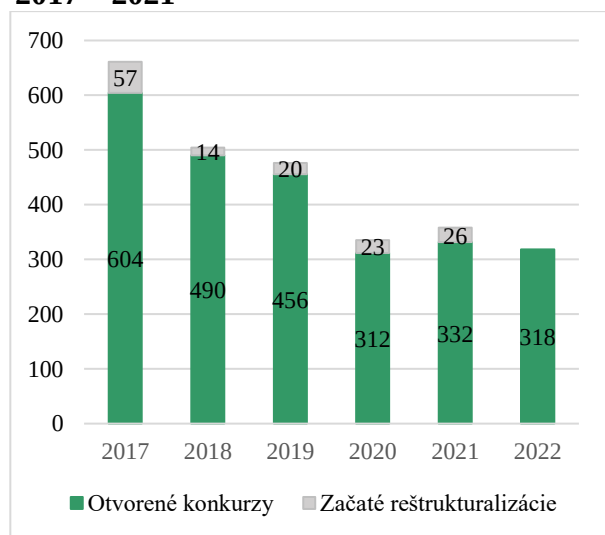
Podiel podnikov na celkovom počte podnikov, ktoré v **Poľsku** vstúpili do reštrukturalizácie alebo začali konkurz, sa počas rokov 2017 – 2019 pohyboval na úrovni 0,05 – 0,06 %. Vyšší nárast počtu podnikov, ktoré riešili svoju platobnú neschopnosť prostredníctvom

formalizovaných prostriedkov narástol v roku 2020 na 0,07 % a o rok neskôr na 0,09 %. Na základe údajov je zrejmé, že tento podiel sa ešte zvýši v roku 2022.

Novelizácia právnej úpravy týkajúcej sa druhej šance pre podnikateľov v Poľsku sa prejavila na rastúcom počte podnikov, ktoré začali svoje problémy s likviditou riešiť reštrukturalizáciou. Ich počet v porovnaní k počtu začatých konkurzov výrazne narástol v roku 2020, kedy podniky začali využívať možnosť zjednodušeného postupu schvaľovania dohody. Keďže od roku 2022 tento spôsob podniky nemohli využívať, takmer 90 % podnikov v reštrukturalizácii sa rozhodlo pre najjednoduchší spôsob - konanie o schválení dohody.

Predpokladom aj v Poľsku je, že nielen doznievanie účinnosti protikrizových štítov pomoci, ale aj rastúce globálne problémy sa podpisu na počte podnikov, ktoré budú čeliť insolvenčným problémom.

Graf 11: Počet začatých konkurzov a začatých reštrukturalizácií v SR v rokoch 2017 – 2021

Zdroj: SBA

finančných rezerv podnikov, spôsobili v rokoch 2021 a 2022 pokles podielu podnikov, ktoré začali konkurzné alebo reštrukturalizačné konanie.

Pre podnikateľov je ideálnym stavom to, ak sa počas podnikania nemusia zaoberať problémami so zadlžením alebo s predĺžením. Ak sa podnikateľ dostane do finančných problémov, potom je lepšie, ak dôjde ku včasnej záchrane vo forme reštrukturalizácie podniku. Ako je však vidieť z uvedených údajov, tak iba v Poľsku bolo počas rokov 2017 – 2022 viac začatých reštrukturalizácií ako konkurzov. Začaté reštrukturalizácie v Poľsku tvorili priemerne 58,50 % zo všetkých začatých konaní o oddlžení. Hoci Rakúsko má veľké skúsenosti s reštrukturalizáciou, napriek tomu v uvedených rokoch bola reštrukturalizácia začatá iba u 11,27 % podnikov, ktoré riešili problém oddlženia. Najviac podnikov, ktoré sa dostali do finančnej krízy končilo na Slovensku v konkurze. Do reštrukturalizácie sa priemerne zapojilo iba 4,95 % podnikov v problémoch.

Nepomer medzi počtom podnikov v reštrukturalizácii a počtom podnikov, ktoré vstúpili do konkurzu naznačuje, že **podnikatelia neriešia svoje finančné problémy s dostatočným časovým predstihom a tak nedokážu zachrániť ani svoje podnikanie, ani pracovné miesta,**

know-how, dokonca ani kapitál, a to či už veriteľský, alebo svoj vlastný. Tu sa otvára veľký priestor na zlepšenie situácie v podnikaní, najmä ak sa do praxe zavedú všetky zmeny súvisiace s transpozíciou Smernice 2019/1023.

Zamietnuté konkurzy

Počet podnikov, ktoré sa dostali do platobnej neschopnosti upresňujú štatistiky týkajúce sa tých konkurzov, ktoré boli zamietnuté pre nedostatok majetku. Podľa právneho predpisu platného v **Rakúsku**, návrh na konkurz nemôže byť vyhlásený u takého úpadcu, ktorý nemá dostatok majetku na úhradu nákladov alebo zaplatenie preddavku na trovy konania (minimálne 4 000 €). Zároveň sa pri konkurznom konaní musí veriteľom ponúknuť uspokojenie dlhov vo výške najmenej 20 % splatného dlhu, najneskôr do dvoch rokov. V prípade, že súd zamietne návrh na začatie konkurzného konania pre nedostatok majetku, podnikateľ stráca živnostenské oprávnenie a z podnikania je vylúčený na 3 roky. V prípade právnickej osoby dochádza k výmazu z obchodného registra.⁹⁴

Podľa zákona o reštrukturalizácii sa podnikateľovi pôsobiacemu v **Poľsku** zamietne návrh na konkurz v prípade, že majetok úpadcu nepostačuje na úhradu trov konania alebo stačí len na úhradu týchto trov. Podnikateľ v Poľsku potrebuje v roku 2023 minimálne 1 463 €. Táto suma je tvorená z poplatku za vyhlásenie konkurzu, ktorý je pevne stanovený na 1 000 PLN (cca 213 €) a preddavku na trovy konkurzného konania, ktoré sa odvíjajú od „priemernej mesačnej mzdy v podnikovom sektore bez vyplatenia prémie zo zisku v treťom štvrtroku predchádzajúceho roka. Túto sumu každoročne poskytuje Ústredný štatistický úrad. *V súčasnosti je to 5 882,99 PLN*“⁹⁵ (približne 1 250 €⁹⁶). Návrh na konkurz zamietne súd aj vtedy, ak zistí, že majetok dlžníka je zaťažený záložným právom, registrovaným záložným právom, štátnym záložným právom alebo námornou hypotékou v takom rozsahu, že zvyšný majetok dlžníka nepostačuje na úhradu trov konania.⁹⁷

Na Slovensku je možné ukončiť začaté konkurzné konanie hneď, len čo poverený likvidátor zistí, že majetok podniku nepostačuje ani na úhradu nákladov konkurzu.⁹⁸ Minimálna výška hodnoty majetku pri konkurze na Slovensku je 6 500 €.

Tabuľka 7: Hodnota majetku podniku pri žiadosti o konkurz v jednotlivých krajinách

Krajina	Potrebná výška majetku pri žiadosti o konkurz
Rakúsko	4 000 €
Poľsko	1 250 €
Slovensko	6 500 €

Zdroj: SBA

Podnikateľ na Slovensku potrebuje pre začatie konkurzného konania majetok, ktorého hodnota je 1,63 krát vyššia ako v Rakúsku a 5 krát vyššia ako v Poľsku. **Ide o najvyššiu požadovanú sumu majetku, spomedzi analyzovaných krajín, ktorú musí podnikateľ mať,**

⁹⁴ WKO. 2023. *Schnellübersicht über die Insolvenzverfahren*. Online. Dostupné na: https://www.wko.at/service/wirtschaftsrecht-gewerberecht/Schnelluebersicht_ueber_die_Insolvenzverfahren.html

⁹⁵ *Jakie są koszty postępowania upadłościowego spółki? Lista*. 2022. Online. Dostupné na: <https://kpr-restrukturyzacja.pl/koszty-postepowania-upadlosciowego/>

⁹⁶ Údaj platný v prvom štvrtroku 2023

⁹⁷ <https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzu-dziennik-ustaw/prawo-upadlosciowe-17021464/art-13>

⁹⁸ Zákon o konkurze a reštrukturalizácii, §20, ods.1

ak chce vstúpiť do konkurzu. Aj toto môže byť faktor, ktorý podnikateľov odrádza od toho, aby do konkurzu vstupovali.

Tabuľka 8: Počet zamietnutých konkurzov pre nedostatok majetku a ich podiel na celkovom počte podnikov v úpadku v % v rokoch 2017 – 2022 vo vybraných krajinách

	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Rakúsko	2 054	1 995	1 974	1 230	974	1 871
Podiel	40,44 %	40,06 %	39,34 %	40,54 %	32,10 %	39,18 %
Poľsko	430	562	759	738	763	422
Podiel	42,12 %	47,75 %	56,43 %	55,70 %	64,94 %	53,96 %
Slovensko	120	167	137	104	128	121 ⁹⁹
Podiel	18,15 %	33,13 %	28,78 %	31,04 %	35,75 %	37,74 %

Zdroj: SBA

Z údajov, ktoré sú pre jednotlivé krajiny dostupné, je zrejmé, že vo všetkých krajinách podnikatelia nereagovali v dostatočnom časovom predstihu na zistené problémy podniku. Odkladanie riešenia problémov s likviditou, ako aj neochota vstúpiť do reštrukturalizácie či do konkurzu sa prejavili na počte podnikov, ktoré nemali dosť majetku na to, aby na nich bol vyhlásený konkurz. Najvýraznejšie je to vidieť na podnikoch pôsobiach v **Poľsku**, kde podiel zamietnutých konkurzov pre nedostatok majetku bol na úrovni 50,00 % zo všetkých podaných návrhov na konkurz (pohyboval sa od 42 po 65 %).

Ani v **Rakúsku** nebol podiel podnikov, na ktoré nebol vyhlásený konkurz pre nedostatok majetku, malý. Počas troch rokov (2017, 2018, 2020) sa podiel nevyhlásených konkurzov pre nedostatok majetku dostal na úroveň 40,00 % zo všetkých podaných návrhov na konkurz. V ostatných troch rokoch bol počet zamietnutých konkurzov pre nedostatok majetku nižší, ale stále nad úrovňou 30,00 % zo všetkých podaných návrhov.

Najmenší podiel zamietnutých konkurzov pre nedostatok majetku na celkovom počte podaných návrhov na konkurz alebo reštrukturalizáciu bol v **SR**. Za roky 2017 – 2022 bol priemerne na úrovni 30,77 %. Porovnaním SR s Rakúskom a Poľskom môžeme konštatovať, že nízky počet zamietnutých konkurzov pre nedostatok majetku je pre slovenské podniky pozitívnym signálom. Čím viac je podnikov, ktoré majú dostatok majetku na to, aby ho dokázali ešte využiť pre podnikanie alebo speňažiť a uhradiť svoje záväzky, tým viac veriteľov ostane uspokojených. Na druhej strane, podniky sa môžu konkurzu vyhýbať z dôvodu priveľkého finančného zaťaženia súvisiacemu s úhradou trov konkurzného konania.

Zamietnutie konkurzu pre nedostatok majetku má dopad na celú spoločnosť, a to z dôvodu, že nie je jasné, ako svoju podnikateľskú činnosť podnik ukončil. Nie je zrejmé to, ako splatil, či nesplatil svoje záväzky voči veriteľom, zamestnancom alebo štátu. Preto je v záujme všetkých ekonomických subjektov, aby počet zamietnutých konkurzov z dôvodu nedostatku majetku bol čo najmenší.

⁹⁹ Údaj z analýzy spoločnosti CRIFF, dostupné na: <https://www.crif.sk/novinky-a-tlacove-spravy/tlacove-spravy/2023/janu%C3%A1r/viac-konkurzov-aj-restrukturalizacii/>

Záver

Dlhoročná snaha Európskej komisie v oblasti iniciatívy druhá šanca vyvrcholila v roku 2019 prijatím Smernice 2019/1023 o rámcoch preventívnej reštrukturalizácie, ktorá kladie dôraz na zavedenie a dostupnosť účinných nástrojov prevencie pred úpadkom podnikov, s osobitým zreteľom na MSP. Cieľom Smernice je, v súlade s plynulým a efektívnym fungovaním vnútorného trhu EU, zjednotenie legislatívy členských štátov v oblasti konkurzných a reštrukturalizačných konaní. Prioritou EK je prevencia pred úpadkom podniku a to z dôvodu zachovania zamestnanosti a rozvoja životaschopných podnikov, ktoré sa ocitli vo finančných ťažkostiach z objektívnych príčin. Prioritou EK je pomoc a podpora poctivým podnikateľom, najmä z radov MSP, ktorí sa ocitli vo finančných problémoch a to aj pomocou zjednodušenia a zvýšenia dostupnosti reštrukturalizačných konaní, skrátenia času oddĺženia a diskvalifikácie a zrovnoprávnenia prístupu takýchto podnikateľov k financovaniu a štátnej podpore pri reštarte podnikania.

Zavedenie a aktívne využívanie nástrojov včasného varovania podnikateľmi, najmä z radov MSP, sa javí ako jeden z najúčinnějších nástrojov prevencie úpadku podniku. V prípade, že sa poctivý podnikateľ ocitne v insolvenčii, EK prostredníctvom Smernice 2019/1023 uprednostňuje riešenie tejto situácie reštrukturalizáciou a to v rôznych formách. Od neformálnej neverejnej preventívnej reštrukturalizácie, ktorá je najlacnejším variantom, po formálnu verejnú reštrukturalizáciu povolenú súdom, pričom dôraz je kladený na rýchle a efektívne konanie všetkých relevantných aktérov reštrukturalizácie vrátane súdov. Prostredníctvom včasnej a rýchlej reštrukturalizácie podniku je možné jeho opätovné naštartovanie a tým aj zachovanie zamestnanosti.

Na Slovensku boli jednotlivé ustanovenia spomínanej Smernice transponované prostredníctvom viacerých zákonov¹⁰⁰ týkajúcich sa konkurzného a reštrukturalizačného konania v období od júla 2022 do júna 2023. Do praxe bola zavedená verejná preventívna reštrukturalizácia, ktorá by mala podnikateľom pomôcť zachytiť finančné problémy a zachrániť podnik pred vstupom do konkurzu alebo reštrukturalizácie. Transpozícia Smernice 2019/1023 upravila podmienky konkurzu a reštrukturalizácie aj na Slovensku a uľahčila reštart podnikania poctivým podnikateľom, ktorí sa z objektívnych príčin ocitli vo finančných ťažkostiach. **Niektoré prvky Smernice stále na Slovensku absentujú a v súčasnosti sa preto pripravujú ďalšie novelizácie ZKR.**

Úlohy, ktoré je Slovensko povinné v najbližšom období v súlade so Smernicou 2019/1023 implementovať:

- Legislatívne zosúladiť maximálnu lehotu na oddĺženie s lehotou diskvalifikácie podnikateľa a jej automatický výmaz z registra diskvalifikovaných osôb¹⁰¹.
- Verejnú sprístupnenie kontrolných zoznamov s praktickými usmerneniami pre tvorbu reštrukturalizačných plánov prispôbených pre potreby MSP¹⁰².
- Vytvorenie, zavedenie a zabezpečenie dostupnosti nástrojov včasného varovania pre MSP¹⁰³.

¹⁰⁰ Novelizáciami ZKR, Zákona o správcoch, Zákona o súdoch, Zákona o sídlach a obvodoch súdov, Občianskeho súdneho poriadku, Živnostenského zákona a Obchodného zákonníka a nového Zákona o hrozacom úpadku

¹⁰¹ Hlava III, článok 22, ods. 1 a 2 Smernice 2019/1023

¹⁰² Hlava II, Kapitola 3, článok 8, ods. 2 Smernice 2019/1023

¹⁰³ Článok 3, ods.4 všeobecných ustanovení Smernice 2019/1023: „členské štáty zabezpečia, aby informácie o prístupe k nástrojom včasného varovania boli verejné dostupné online, a to najmä pre MSP, a boli ľahko prístupné a prezentované spôsobom, ktorý je používateľsky ústretový“.

Implementácia spomínanej Smernice priniesla do slovenskej legislatívy týkajúcej sa druhej šance pre podnikateľov aj ďalšie zmeny. **Pozitívne je možné vnímať najmä:**

- **Prijatie nového zákona o hroziacom úpadku**, ktorý definoval pojmy ako je hroziaci úpadok, verejná a neverejná preventívna reštrukturalizácia, dočasná ochrana, nové a krízové financovanie (Vzhľadom k tomu, že zákon nadobudol účinnosť 17.07.2022, nie je možné hodnotiť jeho aplikáciu v praxi).
- **Zrýchlenie procesu konkurzného aj reštrukturalizačného konania** od júla 2022 vďaka elektronizácii niektorých procesov ako je prihlasovanie pohľadávok, zostavenie zoznamu pohľadávok (nemusia sa vyhotovovať 4 rovnopisy a posielat' sa na súd). Správca môže schôdzu veriteľov zvolať elektronicky a schôdzu veriteľov je možné uskutočniť online.
- **Skrátenie konkurzného konania prostredníctvom vyhlásenia malého konkurzu** podľa §106 - 106k zákona o konkurze a reštrukturalizácii. Na tomto základe môže súd vyhlásiť malý konkurz **do 15 dní od doručenia žiadosti o vyhlásenie konkurzu** (malý konkurz sa týka vybraných právnických osôb, ktoré spĺňajú požiadavky na jeho vyhlásenie).
- **Zjednodušenie procesu prechodu** z reštrukturalizácie do konkurzu bolo realizované ponechaním jedného správcu. Tým sa zároveň skrátil čas na oboznámenie sa správcu s podnikom, ktorý vstupuje do konkurzu, aj so samotným procesom pridelenia správcu súdom.
- **Ponechanie možnosti využitia inštitútu dočasnej ochrany** v novom zákone o hroziacom úpadku. Podnikom, ktoré prechádzajú verejnou preventívnou reštrukturalizáciou vo veľkej miere pomohlo a pomáha **poskytnutie dočasnej ochrany**, ktorá dlžníka chráni pred veriteľmi a ich požiadavkami na splatenie dlhov.

Proces elektronizácie však stále nie je na Slovensku ukončený. Pre implementáciu elektronizácie konkurzného a reštrukturalizačného konania platia v súlade so Smernicou 2019/1023 výnimky do roku 2024 a v prípade elektronického podávania námietok platí výnimka do roku 2026. Napriek čiastočnej elektronizácii konkurzného konania, od roku 2022 je formálne konkurzné konanie **dlhšie. V porovnaní s rokom 2018 sa predĺžili lehoty na zvolanie ustanovujúcej schôdze veriteľov a na predloženie záverečného návrhu na uspokojenie veriteľov.**

Úloha, ktorú je Slovensko povinné v najbližšom období v súlade so Smernicou 2019/1023 implementovať:

- Pokračovať v elektronizácii reštrukturalizačného a konkurzného konania.

Ďalšou výrazne **pozitívnou zmenou v prospech podniku**, ktorý prešiel reštrukturalizáciou alebo konkurzom je, **že okamžite po oddlžení, môže fyzická osoba začať podnikať.**

Pri finančných problémoch fyzických osôb zákon nerozlišuje, či ide o fyzickú osobu podnikateľa, alebo nepodnikateľa. **Výhodou pre FO podnikateľov je to, že proces oddlženia alebo splátkového kalendára je výrazne finančne menej náročný ako reštrukturalizácia alebo konkurz právnických osôb.** Rovnako je FO podnikateľ oddlžovaný prostredníctvom Centra právnej pomoci a nemusí podstúpiť celý proces formálnej reštrukturalizácie alebo konkurzu.

Na spoločníka, konateľ'a alebo prokuristu v obchodnej spoločnosti by sa mali vzťahovať rovnaké podmienky ako na podnikateľ'a FO. Paradoxné je, že kým informácie o tom, za akých podmienok sa môže diskvalifikovaná osoba do registra dostať, informácie o tom, akým spôsobom dochádza k výmazu z registra takmer neexistujú. N. Seneši uvádza, že priamo v údajoch, ktoré budú vedené v registroch bude aj zmienka o dobe vylúčenia spoločníka alebo konateľ'a určená súdom¹⁰⁴. Advokátska kancelária Ficek & Partners uvádza, že ak je FO stále vedená v úverovom registri, mala by o výmaz z registra požiadať písomne správcu. Zároveň však upozorňuje na to, že daný proces môže trvať aj niekoľko rokov.¹⁰⁵ Je možné sa domnievať, že registre vedú fyzické alebo právnické osoby vo svojich zoznamoch aj po oddlžení, čo značne komplikuje, prípadne až znemožňuje proces nového začatia podnikania.

Neskorý výmaz z registra tak môže zabrániť fyzickej osobe podnikat', alebo podnikateľ'ovi môže poškodiť jeho meno.

Dobрым príkladom je Sociálna poisťovňa, ktorá zoznam dlžníkov aktualizuje štyri razy do mesiaca. Sociálna poisťovňa automaticky zo zoznamu vymazáva dlžníkov, ktorí svoj dlh poisťovni uhradili, alebo preukázali, že do zoznamu dlžníkov nepatria.

Podobným spôsobom postupuje Finančná správa, ktorá po úhrade dlhu na daniach alebo cle, automaticky vymaže dlžníka zo zoznamu.

Návrh na zlepšenie reštrukturalizačného a konkurzného konania:

- Zabezpečiť, aby výmaz zo všetkých relevantných registrov prebiehal automaticky po uplynutí lehoty určenej na diskvalifikáciu a aby nebolo potrebné o výmaz z registra žiadať dodatočne.

Aj keď predpoklad tvorcu zákona o konkurze a reštrukturalizácii a zákona o hroziacom úpadku je, aby druhú šancu v podnikaní využívali najmä poctiví podnikatelia, **definovanie pojmu poctivý a nepoctivý zámer dlžníka je pomerne vážne**. Rozhodujúcu úlohu pri posudzovaní zohráva súd, ktorý označenie poctivý či nepoctivý podnikateľ stanovuje na základe svojho uváženia. Je nevyhnutné, aby sa takouto problematikou zaoberali vzdelaní a špecializovaní sudcovia. Preto je dôležité **vzdelávanie a špecializácia sudcov**, ktorí sa primárne zaoberajú problematikou konkurzov a reštrukturalizácií. Nemenej dôležité je aj vzdelávanie a špecializácia **správco**v, ktorí vykonávajú činnosť v konkurznom, reštrukturalizačnom konaní, konaní o oddlžení alebo konaní o verejnej preventívnej reštrukturalizácii. Povinnosť vzdelávania a špecializácie sudcov a správco¹⁰⁶ vyplýva zo Smernice 2019/1023¹⁰⁷ a je implementovaná v legislatíve SR¹⁰⁸.

¹⁰⁴ SENEŠI, N. 2015. Čierna listina konateľ'ov (štatutárnych zástupcov). Online. Dostupné na: <https://www.podnikajte.sk/obchodne-pravo/cierna-listina-konatelov>

¹⁰⁵ Ako vymazať údaje z úverového registra. Online poradňa. Online. Dostupné na: <https://ficek.sk/ako-vymazat-udaje-v-uverovom-registri-21484>

¹⁰⁶ Novelizácia Zákona č. 8/2005 Z. z. o správcoch účinná od 17.07.2022 rozšírila predpoklady zápisu fyzickej osoby do zoznamu správco¹⁰⁶ v §21, ods. 1 o písmená f a g. Správca okrem iného musí aspoň 3 roky vykonávať odbornú prax v oblasti práva alebo ekonómie a musí splniť podmienku, že v posledných 5 rokoch nebol vylúčený zo zoznamu správco¹⁰⁶.

¹⁰⁷ Povinnosť vyplýva z Hlavy IV., článku 25 Smernice 2019/1023. „Bez toho, aby bola dotknutá nezávislosť súdnictva a akékoľvek rozdiely v organizácii súdnictva v rámci Únie, členské štáty zabezpečia, aby: a) členovia súdnych a správnych orgánov, ktorí sa zaoberajú reštrukturalizačnými, konkurznými a oddlžovacími konaniami, absolvovali vhodnú odbornú prípravu a mali potrebné odborné znalosti na plnenie svojich povinností; a b) sa k reštrukturalizačným, konkurzným a oddlžovacím konaniam pristupovalo efektívne s cieľom zabezpečiť urýchlené vykonávanie konaní.“

¹⁰⁸ Zákon č. 8/2005 Z.z o správcoch. Zákon č. 385/2000 Z.z. o sudcoch a prísediach

Zo zákona zároveň **na Slovensku dochádza k diskriminácii podnikateľov**, ktorí majú viac skúseností s podnikaním, alebo majú vyššie vzdelanie. V konkurze alebo reštrukturalizácii sa na nich kladú prísnejšie kritériá ako na podnikateľov zo sociálne slabších skupín. Tento problém na Slovensku pretrváva dlhší čas a upozorňuje na neho aj analýza SBA z roku 2019.¹⁰⁹

Návrhy na zlepšenie reštrukturalizačného a konkurzného konania:

- Vytvorenie pravidiel, na základe ktorých budú sudcovia postupovať pri rozlišovaní poctivých a nepoctivých zámerov dlžníka.
- Odstránenie diskriminácie u tých podnikateľov, ktorí majú skúsenosti s podnikaním, alebo získali vyššie vzdelanie.

Smernica 2019/1023 sa špeciálne nevenuje podnikateľom, ktorí svoje podnikanie ukončili konkurzom. Členským krajinám odporúča, aby konkurzné konanie trvalo krátko a aby náklady spojené s konkurzným konaním boli primerané. Rovnako upozorňuje na to, aby poctiví podnikatelia, ktorí skrachovali, **neniesli so sebou „stigma neúspechu“** a aby mali prístup k rovnakým finančným a podporným nástrojom ako začínajúci podnikatelia. **Ukázalo sa, že podniky založené „na druhý pokus“ rastú rýchlejšie a zamestnávajú viac zamestnancov ako podniky, ktoré boli založené bez podnikateľskej skúsenosti zakladateľa po krachu alebo reštrukturalizácii.** V tomto prípade je potrebné, aby štát podporil nové podnikanie formou druhej šance u podnikateľov a aby sa cielene zamerail na odstránenie „stigmatizovania“ poctivých podnikateľov, ktorí prešli konkurzom. EK odporúča **verejnú prezentáciu podnikateľských príbehov, tých podnikov ktoré úspešne prešli insolvenčným konaním a dostali druhú šancu na podnikanie.** Tieto ciele vytyčené EK na Slovensku zatiaľ nie sú implementované.

Návrh na zlepšenie reštrukturalizačného a konkurzného konania:

- Vytvorenie platformy, kde budú dostupné podnikateľské príbehy tých podnikateľov, ktorí prešli úspešným procesom reštrukturalizácie alebo konkurzom a znova začali podnikat'.

Smernica 2019/1023 dáva jednotlivým členským krajinám EÚ aj povinnosti, ktoré na Slovensku zatiaľ chýbajú a ktoré je potrebné pripraviť. Medzi tieto povinnosti primárne možno zaradiť **vytvorenie systémov včasného varovania**, ktoré by boli verejne dostupné a dokázali by podnikateľov upozorniť na to, že by sa v blízkom období mohli dostať do platobnej neschopnosti alebo by sa mohli predĺžiť. Tieto systémy sú obzvlášť dôležité pre mikro, malé a stredné podniky, ktoré často nemajú dostatok finančných prostriedkov na to, aby si zaplatili odborného poradcu, ktorý by ich varoval pred hroziacim úpadkom.

Dobрым príkladom ako by bolo možné riešiť systémy včasného varovania je Poľská agentúra na rozvoj podnikania (Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości – PARP), ktorá v roku 2022 rozbehla **projekt zameraný na systémy včasného varovania**. Projekt je určený nielen podnikateľom, ktorí majú periodické ťažkosti pri vedení podniku, ale aj na podporu podnikov v ranom štádiu problémov, keď sa ešte dajú riešiť nefinančnými nástrojmi (školenia, poradenstvo a mentoring). Podnikateľom je k dispozícii poľská verzia nástrojov ResC-EWE¹¹⁰,

¹⁰⁹ SBA. 2019. *Analýza problematiky druhej šance na Slovensku*. Online dostupné na: https://www.sbagency.sk/sites/default/files/analiza_problematiky_druhej_sance_na_slovensku.pdf

¹¹⁰ Toolkit vznikol ako súčasť projektu ResC-EWE spolufinancovaného Európskou úniou v rámci programu Erasmus+, ktorý je súčasťou väčšieho programu EU Forward Looking Projects. Nadácia Family Business Foundation spolufinancovala 25 % hodnoty tohto projektu v Poľsku.

ktoré zvyšujú odolnosť spoločností voči krízovým situáciám. Maximálna výška podpory je 18 500 PLN (približne 3 885 €). Okrem toho PARP pokrýva náklady na diagnostiku stavu podniku. Program má pilotný charakter a je realizovaný v Španielsku, Taliansku, Poľsku a Grécku.¹¹¹

Dostupné systémy včasného varovania a ich aktívne využívanie podnikateľmi sú účinným nástrojom predchádzania úpadku. Vyhodnocovanie analytických údajov je mimoriadne dôležité najmä v čase krízy, keď tržby podnikateľom klesajú a podnikatelia strácajú kontrolu nad svojimi príjmami a výdavkami. Tento druh analytických informácií je dôležitý najmä pre MSP, ktoré si nemôžu dovoliť finančného manažéra alebo externého konzultanta, ktorý by im pomáhal pochopiť ich finančnú situáciu a plánovať ich cash flow. Z analýzy v oblasti konkurznej a reštrukturalizačnej legislatívy SR vyplýva, že v čase spracovania analýzy **na Slovensku sú zavedené len základné systémy včasného varovania.** Keďže definovanie pojmu hroziaceho úpadku je pomerne vágne, podnikateľom by pomohlo, ak by bol na Slovensku presne vymedzený a dostupný systém včasného varovania. Jeho úlohou by malo byť preventívne upozornenie podnikateľa na to, že mu hrozí úpadok (napríklad pri zápornom základnom imaní, neplatení povinných odvodov a daní, vysokej miere zadlženia a podobne, nízkej výkonnosti).¹¹² Zároveň by tieto nástroje nemali v nadmernej miere zaťažovať najmä MSP (napríklad vo forme dodatočných poplatkov alebo rastúcej byrokratickej záťaže).

Úlohy, ktorú je Slovensko povinné implementovať v súlade so Smernicou 2019/1023:

- Povinnosť zapracovať do systému aj ďalšie prvky Smernice 2019/1023.
- Povinnosť vytvoriť a verejne sprístupniť systémy včasného varovania, verejne dostupné návody na vypracovanie reštrukturalizačného plánu, aj kontrolné zoznamy s praktickými príkladmi na postup pri reštrukturalizácii.

Nemenej dôležité je, aby podnikatelia mali dostatok informácií o tom, aké následky im môže priniesť riešenie finančných problémov a aby dokázali včas vypožorovať hroziace problémy a adekvátne na ne reagovať.¹¹³ Pre podnikateľov z radov MSP je kľúčové vedieť vnímať stav likvidity podniku, vedieť tvoriť rezervy ale aj zaoberať sa diverzifikáciou príjmov a elimináciou rizika výpadku príjmu a to najmä v čase krízy. A v prípade podozrenia na hroziaci úpadok, bezodkladne konať a využívať skôr neverejnú preventívnu reštrukturalizáciu, ktorá je najmenej časovo a finančne náročná. Schönfeld, J. a kol. uvádzajú, že prvotné príznaky krízy v podniku je ťažké rozpoznať. Napriek tomu konštatuje, že v podnikoch sa minimálne 3 roky pred krízou prejavovali viditeľné príznaky krízy. Avšak, aj v čase, keď kríza už prepukla, manažment často odmieta pripustiť, že by krízu nezvládol sám, vlastnými prostriedkami.¹¹⁴

¹¹¹ PARP. 2023. *System Wczesnego Ostrzegania*. Online. Dostupné na: https://www.parp.gov.pl/component/grants/grants/swo?sort=default&category%5B%5D=4&term%5B%5D=1&ext_search=

¹¹² V súčasnosti môžu podnikatelia na Slovensku využiť nástroje, ktoré ponúka Európska únia. na stránke Early Warning Europe, kde podnikatelia nájdu základné informácie o systémoch včasného varovania, spolupracujúcich podnikateľov, alebo získajú základné informácie o mentoringu a vzdelávaní v oblasti systémov včasného varovania. Dostupné na: <https://www.earlywarningeurope.eu/>

¹¹³ Zákon o hroziacom úpadku upozorňuje dlžníkov na povinnosť bez odkladu prijať vhodné a primerané opatrenia na odvrátenie úpadku a zdržať sa konania, ktoré môže ohroziť životaschopnosť podniku.

¹¹⁴ SCHÖNFELD, J. KUDĚJ, M., HAVEL, B., SPRINZ, P., a kol. 2020. *Insolvenční praxe (Problémy a výzvy pro léta dvacátá)*. Praha: C. H. Beck. ISBN 978-80-7400-780-4.

Návrhy pre podnikateľov, aby sa nedostali do problémov s likviditou:

- Vytváranie tímu pracovníkov, ktorí budú vedieť identifikovať signály začínajúcej krízy.
- Nepodceňovanie signálov, ktoré by mohli podnik viesť k úpadku.
- Aby sa tvorba dlhov na sociálnom poistení, daniach alebo cle stala pre podnikateľov prvým signálom, ktorý by mohol vyústiť do reštrukturalizácie alebo konkurzu a aby podnikatelia na tento základný varovný signál reagovali s dostatočnou vážnosťou.

Spôsobov, ako podnik na Slovensku môže riešiť svoje problémy s platobnou neschopnosťou je viacero. V prípade, že podnik stále disponuje dostatočným majetkom a na základe signálov, ktoré manažment podniku nepodcení¹¹⁵, existuje šanca, že podnik svoje problémy prekoná formou **reštrukturalizácie alebo preventívnej reštrukturalizácie**.

Podľa údajov z Eurostatu, medzi rokmi 2017 – 2020 ukončilo na Slovensku svoje podnikanie priemerne 45 990 (zahŕňa odvetvia B – N SK NACE) podnikateľov ročne. V tom istom období bolo na súd doručených ročne priemerne 636 žiadostí o vyhlásenie konkurzu alebo reštrukturalizácie. V pomere na počet podnikov, ktoré v danom roku ukončili svoje podnikanie je to priemerne ročne 1,4 % podnikov¹¹⁶.

V Rakúsku medzi rokmi 2017 – 2020 ukončil podnikanie priemerne ročne 19 269 podnikateľov. Priemerný ročný počet insolvenčných spoločností bol v uvedenom období 4 519, čo znamená, že takmer štvrtina podnikov, ktoré ukončili podnikanie, riešila problémy s insolvenciou. Pre ekonomiku ako celok je preto lepšie, ak pri finančných problémoch podnik využije primárne reštrukturalizáciu a dôjde k záchrane podniku. Sekundárne ak podnik nemá dostatok majetku na reštrukturalizáciu, potom má podnik možnosť využiť riadený konkurz. Prostredníctvom konkurzu majú veritelia podniku šancu získať aspoň časť investovaných finančných prostriedkov späť, rovnako ako zamestnanci majú šancu na získanie nevyplatenej mzdy.

Reštrukturalizácia je zdĺhavý proces

Na základe medzinárodného porovnania Svetovej banky v rebríčku Doing Business potrebovalo Slovensko v rokoch 2017 – 2019 na vyriešenie platobnej neschopnosti podniku 4 roky, pričom priemer v krajinách EÚ bol 2 roky. Poľsko v rovnakom období dokázalo vyriešiť platobnú neschopnosť podnikov za 3 roky¹¹⁷ a Rakúsko za 1,1 roka. **Reštrukturalizácia aj konkurzné konanie sú procesy, ktoré na Slovensku oproti iným krajinám trvajú dlho.**

Podnikateľ, ktorý má záujem na riešení svojich problémov s insolvenciou v čase, keď sa tieto problémy ešte dajú riešiť, môže tak urobiť prostredníctvom formálnej reštrukturalizácie. Prijatím novelizácie ZKR sa čiastočne proces reštrukturalizácie zrýchlil. Počet dní na jeho začatie je však stále vysoký. V rokoch 2017 – 2022 bolo na Slovensku ročne prijatých priemerne 38 návrhov na reštrukturalizáciu. Z nich bol povolený iba každý druhý návrh. **Dĺžka**

¹¹⁵ SCHÖNFELD, J. KUDĚJ, M., HAVEL, B., SPRINZ, P., a kol. 2020. *Insolvenční praxe (Problémy a výzvy pro léta dvacátá)*. Praha: C. H. Beck. ISBN 978-80-7400-780-4.

¹¹⁶ Je predpoklad, že podiel podnikov v úpadku by sa zvýšil, ak by do skupiny podnikateľov v úpadku boli zarátané aj FO-podnikatelia. Neziskové organizácie aj FO-podnikatelia sú podľa údajov z eurostatu zarátaní do počtu podnikov, ktoré ukončili svoje podnikanie.

¹¹⁷ V článku s názvom „*Jak dlouho může probíhat proces restrukturyzaci?*“ sa uvádza, že proces reštrukturalizácie v Poľsku trvá viac ako 1 rok. V zrýchlenom vyrovnávacom konaní môže reštrukturalizácia trvať 6 – 9 mesiacov. Online. Dostupné na: <https://www.litera-prawa.pl/arttykul/jak-dlugo-moze-przebiegac-proces-restrukturyzacji-207380>

trvania reštrukturalizačného konania (od podania návrhu na reštrukturalizáciu na súd po verejné vyhlásenie reštrukturalizačného plánu) **bola v 67,35 % dlhšia ako 5 rokov.**

Vychádzajúc zo základných minimálnych lehôt, ktoré sú určené zákonom, je **počet dní potrebných na úspešné zvládnutie reštrukturalizačného konania 335 dní.** Ukončenie reštrukturalizačného konania na súde znamená, že takmer po 1,5 roku môže začať podnik ozdravovať svoje podnikanie, a to realizáciou reštrukturalizačného plánu.

Podstatne rýchlejší priebeh by mala mať preventívna reštrukturalizácia, ktorá bola upravená zákonom, ktorý nadobudol účinnosť 17.07.2022. Pre verejnú preventívnu reštrukturalizáciu sú stanovené základné zákonom určené lehoty. V prípade, že nedôjde k žiadnym priet'ahom v konaní, potom je dĺžka verejnej preventívnej reštrukturalizácie približne o polovicu kratšia ako pri klasickej reštrukturalizácii. **Konanie vo veci verejnej preventívnej reštrukturalizácie bez priet'ahov môže trvať 152 dní. Skrátenie dĺžky verejnej aj neverejnej preventívnej reštrukturalizácie spočíva najmä v tom, že dlžník podáva návrh na preventívnu reštrukturalizáciu spolu s pripraveným reštrukturalizačným plánom.**

Najkratšie reštrukturalizačné konanie prebieha pri **neverejnej preventívnej reštrukturalizácii.** Dlžník sa na neverejnej preventívnej reštrukturalizácii dohodne so svojimi veriteľmi a spoločne zostavia neverejný plán reštrukturalizácie. Plán prekladá dlžník na posúdenie súdu najneskôr do troch mesiacov od oznámenia začatia konania o neverejnej preventívnej reštrukturalizácii. Súd o návrhu na neverejný reštrukturalizačný plán rozhodne do 15 dní od jeho predloženia.

Reštrukturalizačné konanie na súde sa môže predĺžiť aj v súvislosti s **incidenčnými konaniami.**

Zdlhavosť a zložitosť reštrukturalizačného konania na Slovensku môže byť príčinou nízkeho záujmu o tento spôsob riešenia finančných problémov podniku. Dôležitou skutočnosťou je aj to, že podnik viac ako 1 rok rieši len formálne náležitosti týkajúce sa reštrukturalizácie. S ozdravovaním začína podnik až po úspešnom zvládnutí formálnych náležitostí a po odobrení reštrukturalizačného plánu súdom. V tom čase sú na trhu úplne iné podmienky a aj samotný podnik sa nachádza v úplne inej situácii ako keď do reštrukturalizácie vstupoval. Čím dlhšia je doba medzi začiatkom formálnej reštrukturalizácie a samotnou realizáciou reštrukturalizačného plánu, tým menšia je nádej na to, že v podniku dôjde k úspešnému oživeniu jeho podnikateľskej aktivity.

Zároveň je potrebné upozorniť aj na to, že na Slovensku neexistujú žiadne dostupné informácie o tom, či podnikatelia, ktorí prešli reštrukturalizáciou pokračovali v podnikaní aj ďalej.

Návrh na zlepšenie reštrukturalizačného konania:

- Skrátiť proces reštrukturalizačného konania.
- Znížiť podmienku uspokojenia nezabezpečených veriteľov z 50 % hodnoty ich pohľadávky.

Náklady na reštrukturalizáciu sú vysoké

Reštrukturalizácia je pre subjekt v úpadku finančne pomerne náročná. **Správcovi reštrukturalizácie za prevzatie prípadu patrí paušálna odmena 10 000 €.** Za výkon funkcie počas reštrukturalizácie patrí správcovi odmena za každý začatý kalendárny mesiac v sume 3 000 €. Za prácu s registrom úpadcov patrí správcovi odmena vo výške 0,10 € bez DPH za každú naskenovanú stranu a 0,50 € bez DPH za každý vložený dokument do registra úpadcov. K tomu si správca priráta ešte paušálnu náhradu za vedenie kancelárie za každú začatú reštrukturalizačnú vec v sume 300 € mesačne. V prípade potreby môže dlžník využiť reštrukturalizačného poradcu, alebo poradcov, ktorí sú odborníkmi v oblasti účtovníctva, auditu, daní alebo práva. Sú to však ďalšie náklady, ktoré predražujú reštrukturalizáciu¹¹⁸.

V prípade, že sa dlžník rozhodne riešiť hroziaci úpadok prostredníctvom **verejnej preventívnej reštrukturalizácie, je povinný využiť poradcu.** Poradca v tomto prípade musí mať dôveru relevantných veriteľov dlžníka a jeho odmenu schvaľuje veriteľský výbor. Pozitívne je, že odmena poradcu nezahŕňa žiadne paušálne sumy a poplatky a jej výška je závislá len na vzájomnej dohode. V súlade so zákonom o riešení hroziaceho úpadku, musí byť odmena poradcu primeraná s ohľadom na pomery dlžníka¹¹⁹. Celková suma reštrukturalizácie sa tak navyšuje o ďalšie poplatky.

Dlžník nie je povinný využiť služby reštrukturalizačného poradcu v prípade, ak získa súhlas súdu s poskytnutím dočasnej ochrany, alebo ak sa rozhodne pre neverejnú preventívnu reštrukturalizáciu.

Návrh na zlepšenie reštrukturalizačného konania:

- Znížiť finančnú náročnosť reštrukturalizačného konania tak, aby bolo dostupné aj pre MSP.

Zdlhavý proces konkurzného konania

Návrh na vyhlásenie konkurzu môže podľa zákona podať dlžník, alebo jeden veriteľ, či skupina veriteľov. Za včasné nevyhlásenie úpadku spoločnosti, hrozí spoločníkom pokuta. Napriek tomu je častou praxou, že návrh na vyhlásenie konkurzu podávajú veritelia, ktorí sa vinou dlžníka dostávajú do druhotnej platobnej neschopnosti. Zadlženie podnikateľa tak nerieši samotný dlžník, ale k riešeniu aktívne pristupujú veritelia podniku.

V rokoch 2017 – 2022 bolo na Slovensku ročne prijatých priemerne 609 návrhov na vyhlásenie konkurzu. Z týchto žiadostí bol vyhlásený konkurz na majetok v priemere 269

¹¹⁸ Súdny poplatok spojený s návrhom na začatie reštrukturalizačného konania v Poľsku je 1 000 PLN (približne 213 €). V prípade zjednodušenej žiadosti 200 PLN (necelých 43 €). K tomu je potrebné pripočítať trovy konania, ktoré sa pohybujú v sume 10 000 – 230 000 PL, čo je pri prepočte 2 140 – 49 203 €. Údaje sú dostupné online „*Jak spłacić долги – upadłość i restrukturyzacja w firmach, które mają problem ze spłatą zobowiązań*“ na stránke: <https://www.biznes.gov.pl/pl/portal/00160>

¹¹⁹ Podľa zákona o hroziacom úpadku sa v §4, ods. 3 uvádza, že: „*Suma odmien poradcov sa považuje za primeranú, ak v súhrne nie je vyššia ako jedno percento z obratu dlžníka za posledný kalendárny rok podľa priebežnej účtovnej závierky podľa § 17 ods. 2 zákona o hroziacom úpadku alebo podľa poslednej riadnej individuálnej účtovnej závierky a mimoriadnej individuálnej účtovnej závierky, ak bola vyhotovená neskôr ako posledná riadna individuálna účtovná závierka, najviac však vo výške 50-násobku priemernej mesačnej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za predchádzajúci kalendárny rok, pokiaľ sa nepreukáže opak.*“

podnikom ročne. **Dĺžka trvania konkurzného konania** (od podania návrhu na vyhlásenie konkurzu po vyhlásenie konkurzu) **bola v 59 % prípadov dlhšia ako 5 rokov**¹²⁰.

Podľa základných lehôt, ktoré určuje zákon o konkurze a reštrukturalizácii, trvá **konkurzné konanie bez priet'ahov minimálne 300 dní**. Dĺžka konkurzného konania sa môže predĺžiť o ďalšie lehoty, ktorými sa riadi konkurzné konanie (konanie súdu, správcu a ostatných dotknutých osôb v procese začatého konkurzného konania). **Najkratšia lehota** od podania návrhu po schválenie konečného rozvrhu (pri zohľadnení lehôt stanovených zákonom o konkurze a reštrukturalizácii) **je 150 dní**, v prípade že majetok podniku postačuje na uspokojenie pohľadávok veriteľov v správcovi navrhnutom rozvrhu. Z pohľadu miery uspokojenia veriteľov je možné tieto dlhotrvajúce konania považovať za neefektívne, keďže **najviac veriteľov (42,85 %) v období rokov 2017 – 2022 bolo uspokojených len vo výške 0 – 5 % z výšky pohľadávky**.

Tabuľka 9: Počet ukončených konkurzov podľa dĺžky trvania k 15.2.2023

	Počet konkurzných konaní	Percento z celkového počtu
Menej ako 3 mesiace	469	32,55 %
Viac ako 3 mesiace, menej ako 6 mesiacov	473	32,82 %
Viac ako 6 mesiacov, menej ako 1 rok	262	18,18 %
Viac ako 1 rok, menej ako 2 roky	134	9,30 %
Viac ako 2 roky, menej ako 3 roky	55	3,82 %
Viac ako 3 roky, menej ako 5 rokov	48	3,33 %
Nad 5 rokov	0	0 %

Zdroj: Register úpadcov. Štatistiky pre konania v systéme RÚ. Online. Dostupné na: <https://ru.justice.sk/ru-verejnost-web/pages/home.xhtml>

Viac ako polovica (65,24 %) konkurzov je ukončená za menej ako 6 mesiacov. Je možné predpokladať, že podnik síce má majetok, ktorý je vyšší ako 6 500 €, zároveň je ale taký nízky, že uspokojenie veriteľov je v spomínanom rozpätí 0 – 5 % z hodnoty dlhu. Preto je proces vyrovnania záväzkov dlžníka a ukončenia konkurzu rýchly a trvá 3 – 6 mesiacov.

Náklady na konkurz

Finančná náročnosť konkurzného konania závisí od toho, v ktorej fáze je zastavený alebo ukončený a samozrejme tiež od toho, ako dlho konkurzné konanie trvá. **Odmena správcu konkurzu je rozdelená podľa jednotlivých fáz konania**. Úpadca je však povinný zaplatiť preddavky na úradu odmeny a výdavkov predbežného správcu vo výške 1 500 €, preddavok na úhradu paušálnej odmeny správcu vo výške 500 € a preddavok na úhradu nákladov konkurzu vo výške 6 500 €¹²¹.

Za výkon predbežného správcu patrí správcovi paušálna odmena vo výške 500 € a náhrada preukázaných výdavkov spojených so zisťovaním majetku dlžníka, vo výške 1 000 €. Za výkon

¹²⁰ Na porovnanie, konkurzné konanie v Poľsku trvá zvyčajne dlhšie ako 2 roky. Bližšie informácie online napríklad na <https://vindicat.pl/baza-wiedzy/kiedy-firma-powinna-oglosic-upadlosc-przeslanki-ogloszenia-upadlosci/>, alebo <https://biznes.wprost.pl/firmy-i-rynki/10475498/jak-przebiega-postepowanie-upadlosciowe-spolki.html>, alebo <https://www.epuap.pl/ile-trwa-proces-upadlosci-spolki-z-o-o/>.

¹²¹ Ak súd zistí, že majetok dlžníka nemá hodnotu ani 6 500 €, konkurzné konanie zastaví.

funkcie do konania prvej schôdze veriteľov si správca môže účtovať odmenu 2 300 € (pri hodnote majetku dlžníka do 33 000 €) alebo 4 600 € (majetok do 100 000 €), v ostatných prípadoch odmena činí 6 600 €.

Ďalšie odmeny správcu konkurzu po prvej schôdzi veriteľov sú viazané na výťažok z predaja majetku, podľa hodnoty majetku a druhu majetku (hnuteľné a nehnuteľné veci, pohľadávky, predaj podniku alebo časti podniku), od 1 – 16 %. V prípade že správca vykonáva funkciu v čase prevádzkovania podniku alebo jeho časti v konkurze, patrí mu odmena z vyprodukovaného zisku. **Celková odmena správcu z výťažku zahrnutá do jedného rozvrhu výťažku nesmie presiahnuť sumu 330 000 €.**

Ak bol konkurz zrušený pre nedostatok majetku pred konaním prvej schôdze veriteľov, správcovi patrí paušálna odmena určená rozhodnutím súdu, najviac v sume 3 330 €. Ak bol konkurz zrušený pre nedostatok majetku, po konaní prvej schôdze veriteľov, správcovi patrí paušálna odmena vo výške 500 € a odmena z výťažku.

Tak ako pri reštrukturalizácii, aj pri konkurze patrí správcovi odmena vo výške 0,10 € bez DPH za každú naskenovanú stranu a 0,50 € bez DPH, za každý vložený dokument do registra úpadcov. K tomu správcovi patrí tiež paušálna náhrada nákladov za vedenie kancelárie v sume 300 € mesačne.

Finančná náročnosť konkurzu aj reštrukturalizácie na Slovensku je zjavná aj pri medzinárodnom porovnaní. Podľa údajov Doing Business z rokov 2017 – 2019 tvorili priemerné náklady na vymáhanie dlhu uvedené ako percento z konkurznej podstaty dlžníka na Slovensku 18 %. Priemer za krajiny EÚ bol 10,30 %, prípadne 10,40 % v roku 2019. V Rakúsku sa v uvedených rokoch pohyboval na úrovni 10 % a v Poľsku na úrovni 15 %.

Ešte výraznejšie je viditeľná finančná náročnosť jednotlivých procesov oddĺženia právnických osôb na ukazovateli miera návratnosti finančných prostriedkov pre zabezpečených veriteľov. Vyjadruje, koľko centov sa zabezpečeným veriteľom vráti späť z 1 dolára. V Rakúsku sa počas posledných troch rokov (2017-2019) situácia mierne zhoršila a zabezpečení veritelia získali späť 82,80 centov v roku 2017, ale 80,1 centu v roku 2019. V Poľsku počas uvedených troch rokov získali zabezpečení veritelia približne 60 centov z 1 dolára. Na Slovensku sa situácia mierne zlepšovala. Kým v roku 2017 získali zabezpečení veritelia späť 47,30 centa, o rok neskôr to už bolo 48,8 centov a v roku 2019 to bolo 55,60 centov. Stále je to medzi porovnávanými krajinami najnižšia hodnota, ktorú môžu zabezpečení veritelia zo svojich financií vložených u dlžníka získať späť. Ak je tomu prirátaná aj dĺžka trvania konkurzu, teda nielen samotné konkurzné konanie, ale aj proces spojený s predajom majetku a úhrada pre zabezpečených a nezabezpečených veriteľov na úrovni 0 – 5 % z pohľadávky, potom dlžník de facto stratil všetky investície, ktoré do podniku vložil.

Finančná náročnosť konkurzného konania sa prejavuje aj na výške majetku ktorý musí mať dlžník k dispozícii, aby nebolo konkurzné konanie zastavené pre nedostatok majetku. Kým na Slovensku je minimálna hodnota majetku 6 500 € v Rakúsku je to 4 000 € a v Poľsku je to necelých 1 500 €.

Finančná náročnosť konkurzu a reštrukturalizácie je potvrdená aj tým, že na Slovensku v rokoch 2017 – 2022 skončilo najmenšie percento podnikov v situácii, kedy im bol zamietnutý konkurz pre nedostatok majetku. Na základe dostupných údajov malo byť percento uspokojenia zabezpečených veriteľov vyššie, ako v Rakúsku aj Poľsku. **Z údajov vyplýva, že veľká časť**

majetku podnikov v úpadku smeruje na odmeny správcov a poplatky súdu a/alebo podniky, ktoré vstúpili do konkurzu, majú taký malý majetok, že veriteľov nie je možné uspokojiť v dostatočnej miere.

Formálne oddĺženie podnikateľov na Slovensku je drahé a časovo náročné. V tomto prípade nestačí len transponovať Smernicu 2019/1023 do zákonov SR. **Potrebné je upraviť zákony tak, aby sa výrazne znížili poplatky správcom a zjednodušil a skrátil sa proces formálneho oddĺženia.** Len tak budú mať podnikatelia záujem riešiť svoje oddĺženie legálnou cestou.

V súčasnosti môžu podnikatelia ako alternatívne riešenie využiť neformálnu reštrukturalizáciu, ktorá je výrazne rýchlejšia a lacnejšia ako formálna.

Návrh na zlepšenie konkurzného konania:

- Znížiť finančnú náročnosť konkurzného konania tak, aby bolo dostupné aj pre MSP.
- Skrátiť proces konkurzného konania v súlade so Smernicou 2019/1023.

Z analýzy vybraných ukazovateľov a legislatívy, aj v medzinárodnom porovnaní, vyplýva že na Slovensku je reštrukturalizácia a konkurz časovo aj finančne náročná záležitosť, a to najmä pre MSP. Je možné predpokladať že práve z tohto dôvodu slovenskí podnikatelia, v prípade hroziaceho úpadku využívajú reštrukturalizáciu len v malej miere. Príliš dlhé reštrukturalizačné alebo konkurzné konania podniky, ktoré sa ocitli v insolvencii, finančne vyčerpávajú. Mnohé z nich si nemôžu dovoliť úhradu základných poplatkov a odmien pre súd a správcu a veritelia sú v konkurze často uspokojení v minimálnom rozsahu. Je možné predpokladať, že do fázy životného cyklu podniku, kedy si už nemôže dovoliť ani insolvenčné konanie, sa podnikatelia dostávajú z dôvodu ignorácie alebo nesprávneho vyhodnotenia signálov hroziaceho úpadku.

Analýza vybraných kvantitatívnych ukazovateľov tiež ukázala, že nepomerne viac podnikateľov, ktorí sa dostanú do finančných ťažkostí, využíva konkurz, a to napriek tomu, že je finančne a časovo náročnejší ako reštrukturalizácia. V roku 2021 ukončil súd reštrukturalizačné konanie 88,17 % podnikom, z dôvodu konkurzu. Zo všetkých analyzovaných dát vyplýva, že podniky sa formálnym riešením hroziaceho úpadku zaoberajú príliš neskoro, alebo ich reštrukturalizačné alebo konkurzné konanie časovo a finančne tak vyčerpá, že ukončia svoje podnikanie. Často však z dôvodu ignorácie signálov hroziaceho úpadku v podniku dochádza k tzv. neriadenému bankrotu, kedy podnikateľ prestane takmer zo dňa na deň hradiť všetky svoje záväzky a svoje podnikanie ukončí.

Zoznam použitej literatúry

Ako vymazať údaje z úverového registra. Online poradňa. Online. Dostupné na: <https://ficek.sk/ako-vymazat-udaje-v-uverovom-registri-21484>

ANALYTICKÉ CENTRUM MS SR. 2021. *Ako vyzerala dočasná ochrana v čase COVID-19 – komentár.* Online. Dostupné na: https://web.ac-mssr.sk/wp-content/uploads/2021/analyzy_komentare/20210428_COVID_19_do%C4%8Dasn%C3%A1_ochrana.pdf

ANALYTICKÉ CENTRUM MS SR. 2022. *Súdna štatistika. Štatistické ročenky 2017 – 2021.* Online. Dostupné na: <https://web.ac-mssr.sk/sudna-statistika/>

ANWALTFINDEN.AT. 2023. *Der Insolvenzantrag – Wie stelle ich einen Insolvenzantrag?.* Online. Dostupné na: <https://www.anwaltfinden.at/ratgeber/insolvenzrecht/insolvenzantrag/>

CENTRALNY OŚRODEK INFORMACJI GOSPODARCZEJ Sp. z o.o. 2023. *Monitoring wykreśleń w KRS.* Online. Dostupné na: <https://www.coig.com.pl/monitoring-wykreslen-w-krs.php>

CRIF. 2023. *Viac konkurzov aj reštrukturalizácií.* Online. Dostupné na: <https://www.crif.sk/novinky-a-tlacove-spravy/tlacove-spravy/2023/janu%C3%A1r/viac-konkurzov-aj-restrukturalizacii/>

Danubechance2.0. Online. Dostupné na: <https://www.interreg-danube.eu/approved-projects/danubechance2-0>

Der Insolvenzantrag – Wie stelle ich einen Insolvenzantrag?. Online. Dostupné na: <https://www.anwaltfinden.at/ratgeber/insolvenzrecht/insolvenzantrag/>

ENGINEERING. 2019. *Vlani bolo vyhlásených 255 konkurzov a povolených iba 14 reštrukturalizácií.* Online. Dostupné na: <https://www.engineering.sk/aktuality/4889-eko-sr-konkurzy-restrukturalizacie-2018>

EUROPEAN COMMISSION. *Insolvency prevention and second chance.* Online. Dostupné na: https://single-market-economy.ec.europa.eu/smes/supporting-entrepreneurship/insolvency-prevention-and-second-chance_en

EURÓPSKA KOMISIA. 2020. *ODPORÚČANIE RADY, ktoré sa týka národného programu reforiem Slovenska na rok 2020 a ktorým sa predkladá stanovisko Rady k programu stability Slovenska na rok 2020.* Online. Dostupné na: https://www.partnerskadohoda.gov.sk/data/files/3662_2020-european-semester-csr-comm-recommendation-slovakia_sk.pdf

EUR-LEX. *Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/1023 z 20. júna 2019 o rámcach preventívnej reštrukturalizácie, o oddĺžení a diskvalifikácii a o opatreniach na zvýšenie účinnosti reštrukturalizačných, konkurzných a konaní o oddĺžení a o zmene smernice (EÚ) 2019/1023.* Online. Dostupné na: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32019L1023>

FICEK. *Ako vymazať údaje z úverového registra. Online poradňa.* Online. Dostupné na: <https://ficek.sk/ako-vymazat-udaje-v-uverovom-registri-21484>

„*Jak długo może przebiegać proces restrukturyzacji?*“ 2022. Online. Dostupné na: <https://www.litera-prawa.pl/artukul/jak-dlugo-moze-przebiegac-proces-restrukturyzacji-207380>

„*Jak spłacić długi – upadłość i restrukturyzacja w firmach, które mają problem ze spłatą zobowiązań*“ 2022. Online. Dostupné na: <https://www.biznes.gov.pl/pl/portal/00160>

Jakie są koszty postępowania upadłościowego spółki? Lista. 2022. Online. Dostupné na: <https://kpr-restrukturyzacja.pl/koszty-postepowania-upadlosciowego/>

KANCELARIA RESTRUKTURYZACYJNA. 2021. *Restrukturyzacja a upadłość w pierwszej połowie 2021 roku w Polsce – analiza.* Online. Dostupné na: <https://kpr-restrukturyzacja.pl/restrukturyzacja-a-upadlosc-w-pierwszej-polowie-2021-roku-w-polsce-analiza/>

KSV1870. 2023. *Insolvenzstatistiken - finale Zahlen.* Online. Dostupné na: <https://www.ksv.at/presse/insolvenzstatistik>

MINISTERSTVO SPRÁVODLIVOSTI SR. 2022. *Dočasná ochrana podnikateľov. Dočasná ochrana od 17.07.2022.* Online. Dostupné na: <https://www.justice.gov.sk/sluzby/docasna-ochrana-podnikatelov/#docasna-ochrana-od-17-7>

MORAVEC, T. 2021. *Evropské insolvenční právo.* Praha: C.H.Beck. ISBN 978-80-7400-832-0.

MS SR. 2022. *Tabuľka zhody právneho predpisu s právom Európskej únie k návrhu zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony.* Online. Dostupné na: <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=524154>

NR SR. 2021. *Dôvodová správa.* Online. Dostupné na: <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=505070>

OPOISTENÍ. 2021. *V roku 2020 bolo vyhlásených 167 konkurzov a povolených 22 reštrukturalizácií dlžníkov.* Online. Dostupné na: <https://www.opoistení.sk/legislativa/slovenska-legislativa/v-roku-2020-bolo-vyhlasenych-167-konkurzov-a-povolenych-22-restrukturalizacii-dlznikov/c:20138/>

OPOISTENÍ.SK. 2022. *V roku 2021 sa v konkurze ocitlo výrazne viac podnikov, rástli aj reštrukturalizácie.* Online. Dostupné na: <https://www.opoistení.sk/legislativa/slovenska-legislativa/v-roku-2021-sa-v-konkurze-ocitlo-vyrazne-viac-podnikov-rastli-aj-restrukturalizacie/c:22241/>

PARP. 2023. *System Wczesnego Ostrzegania.* Online. Dostupné na: https://www.parp.gov.pl/component/grants/grants/swow?sort=default&category%5B%5D=4&term%5B%5D=1&text_search=

PATRIOTGROUP. 2023. *Čo je reštrukturalizácia*. Online. Dostupné na: <https://www.patriotgroup.eu/blog/co-je-restrukturalizacia>

Plán obnovy SR. 4. Žiadosť o platbu. Online. Dostupné na: <https://www.planobnovy.sk/realizacia/semafor/4-ziadost-o-platbu/>

PODNIKAJTE.SK. 2019. *Konkurz firmy (s.r.o.)*. Online. Dostupné na: <https://www.podnikajte.sk/ukoncenie-podnikania/konkurz-firmy-sro>

Prawo upadłościowe. Článok 13. 2022. Online. Dostupné na: <https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzu-dziennik-ustaw/prawo-upadlosciowe-17021464/art-13>

REGISTER ÚPADCOV MS SR. 2023. *Vyhľadávanie konania*. Online. Dostupné na: <https://ru.justice.sk/ru-verejnost-web/pages/searchKonanie.xhtml>

SBA. 2020. *Akčný plán pre podnikanie 2020*. Online. Dostupné na: <https://www.sbagency.sk/strategia-europa-2020-akcny-plan-pre-podnikanie-2020>

SBA. 2021. *Audit hodnotenia uplatňovania princípov SBAfE 2020*. online. Dostupné na: <https://monitoringmsp.sk/wp-content/uploads/2022/03/Audit-hodnotenia-uplat%C5%88ovania-princ%C3%ADpov-SBAfE-na-Slovensku-v-r.2020.pdf>

SBA. 2022. *Stratégia Európa 2020 - Akčný plán pre podnikanie 2020*. Online. Dostupné na: <https://www.sbagency.sk/strategia-europa-2020-akcny-plan-pre-podnikanie-2020>

SCHÖNFELD, J. KUDĚJ, M., HAVEL, B., SPRINZ, P., a kol. 2020. *Insolvenční praxe (Problémy a výzvy pro léta dvacátá)*. Praha: C. H. Beck. ISBN 978-80-7400-780-4.

SENEŠI, N. 2015. *Čierna listina konateľov (štatutárnych zástupcov)*. Online. Dostupné na: <https://www.podnikajte.sk/obchodne-pravo/cierna-listina-konatelov>

UŠIAKOVÁ, L. 2022. *Diskvalifikácia z výkonu funkcie v obchodnom práve*. Belianum: Banská Bystrica. ISBN 978-80-557-1963-4.

WKO. 2023. *Schnellübersicht über die Insolvenzverfahren*. Online. Dostupné na: <https://www.wko.at/service/wirtschaftsrecht-gewerberecht/Schnelluebersicht ueber die Insolvenzverfahren.html>

Zákon č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Online. Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2005/7/>

Zákon č. 8/2005 Z. z. Zákon o správcoch. Online. Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2005/8/>

Zákon č. 92/2020 Z. z. ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 62/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 a v justícii a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony. Online. Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2020/92/>

Zákon č. 111/2022 Z.z. o riešení hroziaceho úpadku a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Online. Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2022/111/>

Zákon č. 421/2020 Z. z. o dočasnej ochrane podnikateľov vo finančných ťažkostiach a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Online. Dostupné na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2020/421/>

Zákon č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (Živnostenský zákon). Online. Dostupný na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/1991/455/20230201>

Zákon č. 513/1991 Zb Obchodný zákonník. Online. Dostupný na: <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/1991/513/20230201>